

Postoj dětí k tradiční lidové kultuře

Bc. Taťána Milošová

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Taťána Milošová**

Osobní číslo: **H11689**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Postoj dětí k tradiční lidové kultuře**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti postojů, tradiční lidové kultury hmotné a nehmotné, tradiční lidové kultury a volného času.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

DVOULETÝ, Michal et al. Na paletě krojů: Slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport, 2010. ISBN 978-80-254-9036-5.

HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. Pedagogické ovlivňování volného času: trendy pedagogiky volného času. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0030-7.

JANČÁŘ, Josef. Lidová kultura na Moravě. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2000. ISBN 80-86156-31-1.

JANČÁŘ, Josef. Proměny Slovácka: lidová kultura – od feudálního poddanství k postmodernímu společenství. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, 2011. ISBN 978-80-87261-48-4.

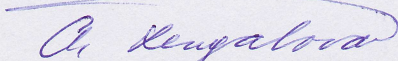
VLACH, Jaroslav. Uherskobrodsko. Praha: Sportovní a turistické nakladatelství, 1960.

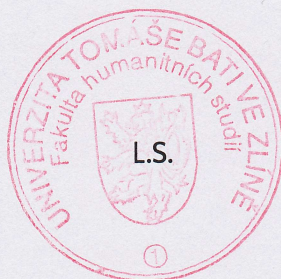
Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Eliška Suchánková, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

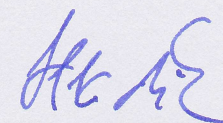
Datum zadání diplomové práce: **30. listopadu 2012**

Termín odevzdání diplomové práce: **26. dubna 2013**

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 21. 4. 2013

..... Milošova' Pavlana

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevýdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše, přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá názory a postoji dětí k tradiční lidové kultuře. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část vymezuje teoretická východiska zkoumané problematiky a definuje základní pojmy z oblasti tradiční lidové kultury. Zaměřuje se na rozdělení tradiční lidové kultury, seznamuje s péčí o lidovou kulturu v České republice a jejím současným stavem. Popisuje tradiční lidovou kulturu jako způsob trávení volného času. Praktická část je zaměřena na zkoumání názorů a rozdílů v postojích k tradiční lidové kultuře u žáků 5. tříd základních škol na Uherskobrodsku.

Klíčová slova: postoj, tradiční lidová kultura, volný čas, dětský folklor, Uherskobrodsko

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the opinions and attitude of children to traditional folk culture. The work is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part defines the theoretical basis of the research questions and defines the basic concepts of traditional folk culture. It focuses on the dividing of traditional folk culture, familiar with the care of folk culture in the Czech Republic and its current status. The work describes traditional folk culture as a way of spending free time. The practical part is focused on the exploration of views and differences in attitudes toward traditional folk culture of the pupils in the 5th elementary school classes in the Uherský Brod region.

Keywords: attitude, traditional folk culture, leisure time, children's folklore, Uherský Brod region

Děkuji Mgr. Elišce Suchánkové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, za přínosné rady a odborné konzultace, které mi poskytovala v průběhu vypracování diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ivetě Mátlové, knihovnici Slováckého muzea v Uherském Hradišti za laskavé poskytnutí literatury a v neposlední řadě své rodině, která mi po celou dobu studia pomáhala a podporovala mě.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

„Pouze se vytváří dojem, že folklór umírá, ale folklór žije a bude žít, protože lidstvo trvá.“

A. Marinus

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA	12
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ Z OBLASTI TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY.....	12
1.2 ROZDĚLENÍ TRADIČNÍ LIDOVÉ KULTURY.....	16
1.2.1 Lidová kultura nemateriální	16
1.2.2 Lidová kultura materiální	37
1.3 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA A SOUČASNOST	41
1.4 PÉČE O TRADICE LIDOVÉ KULTURY V ČESKÉ REPUBLICE	42
1.5 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA NA UHERSKOBRODSKU	44
2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA JAKO ZPŮSOB VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU	49
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ Z OBLASTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU.....	49
2.2 MOŽNOSTI TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU	50
2.2.1 Folklorní soubory	50
2.2.2 Folklorní festivaly	51
2.2.3 Muzea.....	51
2.2.4 Média.....	52
2.3 NABÍDKA VZDĚLÁVÁNÍ.....	53
2.3.1 Škola folklorních tradic.....	53
2.3.2 Siločáry duše dítěte	54
II PRAKTICKÁ ČÁST	55
3 METODOLOGIE VÝZKUMU	56
3.1 KONCEPTUÁLNÍ RÁMEC	56
3.2 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	58
3.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY A HYPOTÉZY	58
3.4 DEFINOVÁNÍ PROMĚNNÝCH.....	60
3.5 POJETÍ VÝZKUMU	62
3.6 VÝZKUMNÝ VZOREK	62
3.7 TECHNIKA VÝZKUMU	63
3.8 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	64
3.9 PŘEDVÝZKUM.....	64
4 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT	67

4.1	POPISNÁ STATISTIKA.....	67
4.2	TESTOVÁNÍ HYPOTÉZ.....	94
4.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	102
5	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	105
	ZÁVĚR	107
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	108
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	114
	SEZNAM OBRÁZKŮ	115
	SEZNAM TABULEK.....	116
	SEZNAM GRAFŮ	118
	SEZNAM PŘÍLOH.....	119

ÚVOD

Diplomová práce je zaměřena na postoj žáků k tradiční lidové kultuře. V současné době si děti mohou vybírat z rozmanité nabídky zájmových kroužků, případně jiných volnočasových aktivit. Vybraný region Uherskobrodská, na který je zaměřena tato práce, stejně jako ostatní regiony Moravského Slovácka, jsou známé svojí bohatou lidovou kulturou, která je zde stále živá. Oproti jiným částem České republiky je v této oblasti velký počet dětských folklorních souborů, národopisných kroužků a jiných spolků, v nichž se hodnoty tradiční lidové kultury uchovávají nejvíce. Díky těmto souborům či spolkům se děti mohou snadno seznámit s lidovými tradicemi svého regionu nebo obce.

Tradiční lidová kultura je mým velkým zájmem, působím v dospělém folklorním souboru a podílím se na vedení dětí v Národopisném kroužku Dolněmčánek. Toto téma je mi blízké, a proto jsem chtěla zjistit, jaký je vlastně postoj dětí k tradiční lidové kultuře a dětským folklorním souborům.

Ve výzkumu jsou porovnávány rozdíly v postojích mezi chlapci a dívkami a také mezi žáky ve městě a na vesnici. Při studiu literatury, ale i ostatních materiálů jsem narazila na řadu výzkumů, které se nějakým způsobem tradicemi a lidovou kulturou zabývaly. Byly ale převážně zaměřeny pouze na děti, které folklorní soubor navštěvují. Chtěla jsem proto vědět, jaký názor na toto téma mají děti na základních školách v regionu, kde žijí a kde bych chtěla zůstat i nadále a věnovat se folkloru. Ve svém výzkumu se proto zabývám názory a postoji dětí na tradiční lidovou kulturu. Z toho chci odvodit hlavní faktory, které mají vliv na formování jejich vztahu k tradiční lidové kultuře.

V úvodu teoretické části se zabývám tradiční lidovou kulturou. Jsou zde vymezeny základní pojmy z této oblasti, dále rozdělení lidové kultury a péče o tradiční lidovou kulturu. Předkládám rovněž základní informace o oblasti, ve které je výzkum uskutečněn. Další kapitola je zaměřena na tradiční lidovou kulturu jako způsob využití volného času.

Praktická část práce je zaměřena na popis postojů dětí k tradiční lidové kultuře a vyhledávání jejich rozdílů.

Dle výsledků výzkumu budou navržena doporučení, pomocí nichž lze dětem tradiční lidovou kulturu a dětské folklorní soubory přiblížit a popularizovat.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA

S tradiční lidovou kulturou, jejími složkami a produkty se i v dnešní době setkáváme v mnoha oblastech lidské činnosti, aniž bychom si tento fakt zvláště uvědomovali.

Frolec (1984, s. 5) popisuje slova polského etnografa Bystroně, který prohlásil v prvních poválečných letech, že lidová kultura je časté téma, o němž se hodně mluví a píše. Je to téma, které obsahuje mnoho záhad a pro mnoho lidí je tajuplně zabarvené. Ve chvíli, kdy ale začne teoretická diskuse je zřejmé, že jedni mluvčí jsou svázáni s lidovou kulturou – je jim blízká a vidí v ní hodnoty estetické i morální. Druzí se k ní chovají s nechtí, často opovrživě a v nejlepších případech s velkou opatrností.

Přestože od vyslovení tohoto postřehu uplynulo několik desítek let, neztrácí jeho obsah dodnes na aktuálnosti.

1.1 Vymezení pojmů z oblasti tradiční lidové kultury

Pro pochopení konceptu tradiční lidové kultury je nejdříve nutné vysvětlit několik základních pojmů, které nejsou laikům zcela zřejmé nebo si je pletou.

Kultura

Pojem kultura má nepřeberné množství významů. Lze říci, že kultura je soubor vzorců chování v konkrétní sociální skupině bez ohledu na její velikost a trvání. Je to také souhrn symbolických systémů a obsahů v dané společnosti (umění, věda, náboženství) v protikladu k její materiální výbavě. (Jandourek, 2001, cit. podle Hladík, 2006, s. 6)

Soukup (2011, s. 45) uvádí, že kultura je ústřední kategorie společenských věd užívaná ve třech základních významech:

1. V tradičním **axiologickém pojetí** se jedná o třídu pozitivních hodnot, vytvořených v oblasti literatury, umění, hudby, osvěty, výchovy, vědy a dalších společenských sfér, které humanizují a kultivují člověka.
2. V klasickém **antropologickém pojetí** se do kultury zahrnují nadbiologicky vytvořené prostředky a mechanismy, vystupující v podobě artefaktů, sociokulturních regulativů a idejí, které jsou sdíleny a předávány členy určité společnosti v čase a prostoru.

3. V **reducionistickém „ideačním“ pojetí** je rozsah a obsah pojmu kultury zúžen na systémy idejí – znalostí, symbolů a významů. Příslušníkům určité společnosti umožňují interpretovat přírodní a sociokulturní realitu a generovat adekvátní vzorce myšlení a jednání.

Lidovost

Blahůšek (2006a, s. 5-6) uvádí, že lidovost kultury se obvykle spojuje s tradičností a lidem – nejširšími společenskými vrstvami. Za tvůrce byli považováni neprofesionální (neškolení) a obvykle neznámí, anonymní jednotlivci. Za nositele této kultury pak menší sociální jednotky a lokální společenství. Uvedené charakteristiky vznikaly na základě výzkumů tradičního venkovského prostředí, kde se výrazné projevy tradiční lidovosti uchovaly nejdéle. Ve společnosti se ustálil pohled na lidovou kulturu jako na typ tradiční kultury, jejíž východiskovou podobu představují obvykle kulturní formy z období jejich největšího rozkvětu (19. století).

Tradice

Tradice se obecně vnímá ve dvou rovinách – jako kulturní dědictví a nepřetržité přebírání hodnot z generace na generaci. Na jedné straně se tak označuje stav kultury, jejíž část tvoří zděděné kulturní technologie a návyky. Na druhé straně samotný proces, historický tok kultury, v němž se produktivní kulturní jevy neustále vyvíjejí, předávají a neproduktivní zanikají. Tradice zde působí spolu s inovací a oba tyto principy vyjadřují přirozené společenské tendence jak ke stabilitě, tak ke kulturní změně. (Blahůšek, 2006a, s. 5)

Tradiční lidová kultura

Tyllner (2011, s. 56-57) uvádí, že tradiční lidová kultura je přirozený protiklad individuální, profesionální, respektive vysoké kultury a zahrnuje projevy duchovního života, sociální kulturu, víru, a také zvyky a rituály.

Lidová kultura je založena na tradici a sama vytváří osobitý druh tradice, chápané jako kulturní dědictví. Můžeme o ní v tomto významu hovořit také jako o tradicích lidové kultury. Někdy bývá nepřesně a zúženě označována jako folklor. (Frolec, 1984, s. 5-7) Je spjata především s nižšími, často sociálně slabšími vrstvami venkovského, ale také městského obyvatelstva. Většinou bývá spojena s amatérskými, nevzdělanými autory.

V oblasti hudební a slovesné kultury je založena na ústním podání a anonymitě. V řemeslné a manuální výrobě na předávání dlouhodobě se vyvíjejících výrobních zkušeností, pracovních postupů a technologií. (Tyllner, 2011, s. 56-57)

Frolec (1984, s. 5) uvádí, že lidová kultura zahrnuje širokou škálu projevů hmotného, sociálního a duchovního života lidu. To znamená například nejrůznější druhy zaměstnání a obživy, bydlení a stavitelství, odívání, způsob přepravy, stravu, výtvarné projevy, příbuzenské a sousedské vztahy i s nimi spojené instituce, obyčejovou tradici a obřadní kulturu, vědění a víru, slovesné, hudební, dramatické a taneční umění. Pouze poslední čtyři umělecké složky lidové kultury ale spadají pod souhrnný název folklor.

Frolec (1984, s. 5) uvádí, že „*lidová kultura plní integrující funkce vůči sociální skupině, která je jejím nositelem. Tato sociální skupina bývá označována jako lid, pospolitost, lidová společnost, lokální společenství apod.*“

Lidová kultura bývá považována za ohrožený druh, i když v pravidelných vlnách přicházejí trendy usilující o její zachování. V obdobném významu jako lidová kultura bývá užíván i pojem tradiční kultura nebo tradiční lidová kultura. (Tyllner, 2011, s. 56-57)

Folklor a folklorismus

Pod pojmem folklor chápe Tyllner (2011, s. 31-32) „*osobité, formálně a obsahově vyhraněné projevy hudební, slovesné, taneční a dramatické.*“ V některých pojetích je ale folklorem myšlena i lidová výtvarná a zvykoslovná kultura. Dále uvádí, že pojem folklor poprvé použil v roce 1846 britský bibliograf Thoms jako název článku v anglickém časopise s názvem The Athenaeum. Název je složen ze slov folk (lid) a lore (vědomosti). Původně jím byla označována široká oblast starožitností, univerzálně vše, co lid zná, ví a umí, tedy lidová kultura jako celek.

„*Ve folklorismu se jedná o přenášení jevů lidové kultury z původního života do jiného kontextu, často s novými funkcemi*“ (Blahůšek, 2006a, s. 16).

Jančář (2004a, s. 27-31) popisuje folklorismus jako pojem, který se v dnešní etnologii používá pro nejrůznější aktivity spjaté s využíváním tradic lidové kultury a je spojen s pojmem kulturní dědictví, ke kterému je lidová kultura počítána. Jejím prvkům a projevům se přisuzuje zvláštní význam, vyžadující stálou péči o jejich zachování.

Příkladem folklorismu může být například lidová píseň, tanec apod. Představme si, že se například píseň vyvíjela na určitém místě a v čase. Ale po příchodu sběratelů lidových projevů byla tato píseň zapsána, čímž se její další vývoj zastavil. Dnes můžeme tuto píseň slyšet na pódiu, kde ji zpívá folklorní zpěvačka. Tato píseň je již tedy jedním z děl folklorismu, který vlastně předstírá projevy autentického folkloru.

Zjednodušeně řečeno, všechny folklorní soubory, které vystupují a ukazují nám tance, zpěvy a dokonce i kroje nepředstavují autentický folklor nýbrž folklorismus.

Etnologie

Etnologie je věda o etnických skupinách, národech, lokálních skupinách a jejich kompozičních prvcích, jednání a myšlení příslušníků národů a etnických skupin, jejich kultuře, identitě a jejich přeměnách. Dále se též zabývá kulturní historií národů a etnických skupin, jejich migrací a etnickými procesy (mezietskými transfery, kontakty, konflikty, které jsou jejich součástí). Předmětem zájmu jsou také etnicky neutrální skupiny, které etnickou ani národní sounáležitost nepocítují. K pojmu etnologie se jako synonymum někdy používá i pojem národopis. (Uherek, 2011, s. 25-27)

Etnografie

Uherek (2011, s. 22-24) uvádí, že pojem etnografie je odvozen z řečtiny a doslovně znamená popis lidí (respektive etnosu, národa, etnika nebo etnické skupiny).

V češtině se používá v následujících třech významech (Uherek, 2011, s. 22-24):

1. Se sběrem prvků tradiční kultury pro muzeologické a dokumentační účely a jejich oživením pro další generace.
2. Sběr dat v terénu v rámci oboru etnologie nebo sociální a kulturní antropologie, jejich utřídění a základní vyhodnocení.
3. Zpracování a zveřejnění výsledků terénního výzkumu ve formě monografií, zpráv z výzkumu, sborníků apod.

Národopis

Národopis je vědní obor, pro který se užívá také pojem etnografie, nebo širší pojem etnologie. Předmětem tohoto oboru je souborné studium lidové kultury a jeho specifickou součástí je folkloristika. (Jančář, 2007, s. 18-20)

Folkloristika

Folkloristika je tedy věda zabývající se studiem folkloru, folklorismu a jevů s folklorem souvisejících. Tyllner (2011, s. 33-34) uvádí, že sjednocuje obory o slovesných, hudebních, tanečních, divadelních a podle některých konceptů i výtvarných nebo zvykoslovných projevech lidu. Folkloristika má stejný společný teoretický základ, i když každá z orientací folkloristiky má vlastní objekt zájmu a své dílčí metody zkoumání.

1.2 Rozdělení tradiční lidové kultury

Při dělení tradiční lidové kultury je nutno vědět, že v sobě obsahuje několik různorodých složek. Pro praktickou část diplomové práce je toto rozdělení velmi důležité. Z tohoto důvodu je tato část nejobsáhlejší ze všech uvedených.

Woitsch (2008, s. 18) uvádí, že tradiční lidová kultura se dělí na: **duchovní a sociální kulturu** (nebo také nemateriální lidovou kulturu) a **hmotnou kulturu**.

Blahůšek (2006a, s. 5) rozděluje tradiční lidovou kulturu na **nemateriální (nehmotnou)** a **materiální (hmotnou)**.

S oběma rozděleními se můžeme v literatuře setkat, ale znamenají totéž. V dalším textu je striktně uváděno rozdělení dle Blahůška, které je však doplněno o poznatky dalších autorů.

1.2.1 Lidová kultura nemateriální

Nemateriální (nehmotná) kultura je souhrnem složek, které uspokojují duchovní potřeby člověka. Vedle folkloru sem řadíme obřady, zvyky, oblast tzv. lidové religiozity, kam spadají vědomosti a představy o člověku, přírodě a vesmíru, o nadpřirozených silách, věštby, magie, pranostiky nebo léčení a hygienu. V širším pojetí sem lze zahrnout také kulturu sociální, tzn. problematiku rozličných společenství, rodinných a příbuzenských vztahů, sociálních vazeb v určité skupině nebo komunitě. (Blahůšek, 2006a, s. 9)

Nemateriální lidová kultura bývá zachytitelná obtížněji než hmotná kultura. Na rozdíl od takřka zcela zaniklé materiální kultury se řada prvků nemateriální kultury obnovuje a dále vyvíjí i v současnosti. Proto je některými badateli považována za nejdůležitější složku lidové kultury. (Woitsch, 2008, s. 32)

Blahůšek (2006a, s. 9) uvádí, že „nemateriální kultura se vyznačuje dlouhodobou setrvačností, vrstvením různých prvků, kontaminací a prolínáním, proměnami funkcí.“ Dále dodává, že obsahuje četná regionální a etnická specifika.

Pro zpracování a systematizaci jednotlivých témat je zvoleno rozdělení dle Blahůška (2006a, s. 9-43), který člení prvky nemateriální kultury do čtyř složek:

1. Folklor
2. Obyčeje
3. Lidová religiozita
4. Společenské vztahy

1.2.1.1 Folklor

Blahůšek (2006a, s. 10) chápe folklorem soubor kulturních jevů, které jsou realizovány formou ústní, hudebně-zpěvní, taneční a dramatické přímé, neboli kontaktní komunikace. Konkrétně tedy můžeme rozdělovat folklor na **slovesný**, **hudební**, **taneční**, **dětský** a **lidové divadlo**. Některé folklorní žánry ztratily svou společenskou funkci a tím i životnost, jiné se neustále vyvíjejí a přijímají podněty z daných společenských podmínek. Nejde tedy rozhodně o uzavřený systém. Přestože řada folklorních jevů ve své původní podobě i funkci na většině našeho území zanikla, v některých lokalitách či regionech mohou i přes svůj zánik nadále tvořit významnou součást lokální tradice a regionální identity (jako součást povědomí, kolektivní paměti, vzpomínek) a jsou daným společenstvím považovány za vlastní, reprezentativní a všeobecně známé. Součástí regionální či místní identity a slovesné kultury je také jazyk (dialekt), včetně některých ustálených rčení, přirovnání, přezdívek a archaismů.

Slovesný folklor

Slovesný folklor (ústní slovesnost, či lidovou slovesnost) lze dělit na lidovou poezii (texty písní) a lidovou prózu. Zařazujeme sem tedy lyrické a epické, prozaické, veršované a dramatické útvary. Po celá staletí obsahuje slovesný folklor velmi stabilní témata a názory spoluvytvářející systém morálních, estetických, etických a jiných hodnot. (Blahůšek, 2006a, s. 10)

Jančář (2000, s. 248) uvádí, že slovesný folklor je součástí lidové kultury a zahrnuje tvorbu, která vzniká spontánně, anonymně a bez písemné fixace mezi venkovskými a částečně i městskými vrstvami a je tradovaná ústním podáním. Česká folkloristika ji dělí do pěti žánrových skupin: lidová próza, malé folklorní formy, lidové písně (a to jen jejich textová složka), lidové divadelní hry a dětský folklor.

Lidová próza a malé folklorní formy

Všude tam, kde se setkávají, scházejí nebo pracují lidé, žije vyprávění. Ke svému životu potřebuje na jedné straně vypravěče s jeho repertoárem a na straně druhé posluchače, kterému je vyprávění určeno. (Blahůšek, 2006a, s. 10-12) Sběratelé a badatelé shromáždili od poloviny 19. století poměrně mnoho lidových povídek. Záznamy mají většinou stylizovanou a nepřesnou podobu. Vycházelo také mnoho vědecky bezcenných knih, které se vydávaly za sbírky pohádek, ale bylo to pouhé zpracování pohádkových látek většinou volně vymyšlených. Sběratelé nezachytili ani českou folklorní vypravěčskou tradici v různých regionech rovnoměrně, a proto jsou její zápisy jen mezerovité. Přesto však dávají poměrně spolehlivé východisko k tomu, abychom si udělali všeobecný obraz o vypravěčském repertoáru minulého století. (Jančář, 2000, s. 251-252)

Mezi **lidovou prózu** můžeme zařadit například pohádku, pověrečnou povídku, historické pověsti, humorná vyprávění, anekdoty a vtipy, povídky (vyprávění) ze života neboli memoráty. K **malým folklorním žánrům** patří přísloví, pořekadla, rčení, hádanky, pranostiky, popřípadě zaříkání. Zůstávají součástí života a vědění.

Dále se budeme zabývat pouze krátkou charakteristikou jednotlivých literárních žánrů, přestože se jedná o velmi obsáhlou část.

Krátká charakteristika jednotlivých forem:

- **Pohádka** je ve srovnání například s pověstí vědomě vymyšlená povídka s bohatším dějem, ve kterém vypravěč konstruuje fiktivní svět. Zajímavé je, že pohádka se dříve vyprávěla hlavně dospělým, protože mnohé autentické lidové pohádky obsahují i výjevy drastické, obscénní i morálně dvojaké. (Jančář, 2000, s. 252)
- **Pověrečné povídky** zauímají nejrozsáhlejší místo mezi tradičními vypravěčskými druhy. Vyprávějí o nadpřirozených úkazech a bytostech, s nimiž se jako s výtvozem lidské fantazie člověk setkává v běžném životě. Tyto pověrečné představy se dotýkají základních hodnot člověka, jeho osudu, života, budoucnosti, smrti, pracovních úspěchů nebo neúspěchů, majetku, bezpečí nebo zdraví. Povídky se vyprávějí jako skutečná událost, která je dokumentována důkazy z vlastní zkušenosti. (Jančář, 2000, s. 253-254)
- **Pověsti** si udržely značnou vitalitu a kontinuitu s tradicí. Jsou to vyprávění s náměty místními a historickými, podle toho rozlišujeme pověsti historické a místní. Oba okruhy často splývají a nadpřirozené prvky se v nich objevují jen podružně. Vypravěči i posluchači pověsti brali jako jistou skutečnost, která je stvrzována různými způsoby. (Jančář, 2000, s. 255)
- **Humorná vyprávění, anekdoty a vtipy** patří k nejživějším vrstvám repertoáru. Kromě toho se však žertovné motivy často objevují i v jiných druzích, především v povídkách ze života, v parodiích pověrečných povídek, v pohádkách, ale i v pověstech. Badatelé se shodují na tom, že humorné vyprávění si udržuje všeobecnou oblibu nebo že dokonce převládá úplně. (Jančář, 2000, s. 256)
- **Povídky ze života (memoráty)** tvoří hlavní, nejpočetnější vrstvu a zabírají tu část lidového podání, která nejen vychází ze života, ale o něm podle vypravěčových zkušeností nebo jeho předků a známých vypovídá. Povídky ze života představují osobitý vypravěčský projev, kterým se od ostatních forem lidového vyprávění odlišují téměř všim: jsou vázány na osobní život a zkušenosti, sdělují událost z vlastního zážitku nebo i jako slyšený příběh. Obvykle je nepřebírá více posluchačů. Vznikají jako osobní vyprávění nebo aktuální zpráva o poslední novince. (Jančář, 2000, s. 257)

- **Příslloví** je krátké, jazykově uzavřené a někdy i rýmované mravní ponaučení, které má často formu metafory nebo přirovnání. Příslloví, pořekadlo ani rčení není vázáno na zvláštní komunikační nebo vyprávěcí situaci, ale objevuje se v běžné každodenní mluvě jako rázovitý výraz lidové hloubavosti, bystrosti, kritičnosti, mravních a hodnotících postojů. Vždy se vyskytují v určitém kontextu. (Jančář, 2000, s. 260) Kukul (2005, s. 7) uvádí, že příslloví doprovázela život našich předků po staletí a zevšeobecněné životní zkušenosti se přenášely z generace na generaci. Dále dodává, že jejich užívání je v běžném hovoru stále méně běžné.
- **Pranostiky** jsou lidové průpovědky. Na základě prosté lidové zkušenosti obsahují předpověď počasí nebo budoucí věci. Byly pravidelně otiskovány v kalendářích a knížkách pro hospodáře. (Jančář, 2000, s. 260)
- **Hádanky**. Na rozdíl od příslloví, pranostik a pořekadel jsou hádanky spíše prvkem zábavným. Jsou to vlastně hříčky, které předmět naznačují tak, aby si jej posluchač dovedl domyslet. (Jančář, 2000, s. 260)

Lidové divadlo

Do této oblasti zahrnujeme všechny folklorní projevy, ve kterých dochází k hereckému ztvárnění děje s využitím dramatického textu, mimiky, gestikulace, rekvizit, masek, kostýmů apod. (Jančář, 2000, s. 269)

Blahůšek (2006a, s. 11) uvádí, že základním divadelním rysem je přeměna. Okruh lidových her v současnosti tvoří skupina divadelních projevů od nejjednodušších dětských her (Na barvy) a obyčejových výstupů (např. masopust), přes hry obchůzkové (Mikuláši, Lucky aj.) až po hry sousedské, loutkové anebo ochotnické divadlo.

Krátká charakteristika jednotlivých projevů lidového divadla:

- **Divadelní prvky v dětských hrách a lidových obyčejích.** Tanec, zpěv nebo vyprávění v sobě obsahují jistou dávku divadelnosti. Nejvíce se nachází ve výročním i rodinném zvykosloví a v dětských hrách. Některé z dětských her jsou vlastně drobnými divadelními scénkami. (Jančář, 2000, s. 269-270)
- **Obchůzkové (kolední) hry.** Zaujímaly zvláštní postavení. Konaly se totiž o svátcích a byly i součástí dalších úkonů prováděných v tyto dny. Od obřadních her se lišily především pevným textem, který byl nejčastěji veršovaný a také odlišným

způsobem předvádění. Charakteristickým rysem těchto her byly skupiny koledníků, které obcházely po domech a hrály krátké hry se zpěvy a tanečními výstupy. Do okruhu obchůzkových her patří také hry o křesťanských mučednících. (Jančář, 2000, s. 270-273)

- **Sousedské hry.** Kombinovaly v sobě vlivy školského nebo jezuitského divadla, stejně jako postupy produkcí komediantů, přicházejících z Německa, Itálie a Anglie. Zpracovávaly především velikonoční a vánoční scény, biblické látky a náměty světské. (Jančář, 2000, s. 273)
- **Lidové zpěvohry (opery, operety).** Zpěvohry psali hudebně vzdělaní venkovští kněží a učitelé. S lidovým prostředím je sblížovala především jednoduchost vyjadřování, výběr postav a námětů, jejich charakteristika a použití dialektu. Nejznámější jsou tzv. hanácké opery, které používaly hanácké nářečí. (Jančář, 2000, s. 273-274)
- **Loutkové divadlo.** Díky své orientaci na lidového diváka bývá považováno za součást lidového divadla i přesto, že je svým původem a charakterem profesionální. V českých zemích se používalo především divadlo, které využívalo shora vedených loutek (tzv. marionetové). Hrál se pod širým nebem nebo v hostincích, používalo se jednoduché jeviště s oponou a souborem malovaných kulis. (Jančář, 2000, s. 274)

Dětský folklor

Jančář (2000, s. 265) uvádí, že dětská hra je dítěti takovou přirozeností jako dýchání. Dětské herní skupiny anebo kolektivy jsou i dnes nositeli a tvůrci folkloru a dalších jevů, které spočívají na bezprostřední ústní komunikaci a patří do bohaté a pestré sféry lidové kultury.

Když v druhé polovině 19. století sbírali folkloristé projevy lidových tradic, setkali se i s folklorně vytříbenými formami, které žily pouze v prostředí dětí. Svět dětí je totiž plný různých slovesných, hudebních, tanečních, pantomimických, dramatických, fyzických a výtvarných projevů. Proto je folkloristé pojmenovali souhrnně jako dětský folklor. (Bittnerová, 2011, s. 15) Blahůšek (2006a, s. 12) dodává, že je možné sem zařadit také veškeré představy či pověry.

„Typickým znakem dětského folkloru je synkretismus“ (Bittnerová, 2011, s. 21). Vzhledem k tomu, že děti používají běžně několik typů výrazových prostředků, není možné a ani jednoduché zařadit skladby dětského folkloru do nějaké systematiky. (Bittnerová, 2011, s. 21) Děti totiž spojují dohromady slovo, hudbu nebo rytmus a také pohyb i výtvarnou složku.

Bittnerová (2011, s. 15) uvádí, že odborníci dělí dětský folklor do dvou skupin. První skupinu tvoří **folklor pro děti**, jehož nositelem a také interpretem jsou dospělí a používají ho, aby přímo nebo zprostředkovaně ovlivnili vývoj dětí. Můžeme sem zařadit například obecně známou říkanku Vařila myšička kašičku. Do druhé skupiny patří **folklor dětí**, tedy folklorní skladby, které vznikají nebo zdomácnují, tradují se a používají mezi dětmi.

Žánry repertoáru ze skupiny **folkloru pro děti** poměrně dobře popsal Bartoš (1888, cit. podle Janeček, 2011, s. 21). Zařadil mezi ně „*veškeré představy spojené s narozením dítěte, ukolébavky, hry s nemluvnětem, dětskou řeč, modlitbičky, dětské pohádky, říkadla vychovávací a dětskou mytologii (strašení bubákem)*“ (Bittnerová, 2011, s. 21).

Bittnerová (2011, s. 21) uvádí, že pojmy používané pro označení žánrů **folkloru dětí** více kolísají a záleží na výrazové složce, která je oním třídícím kritériem. Blahůšek (2006a, s. 12) uvádí, že repertoárem dětí je množství jazykových a nejazykových aktivit, které na základě obecného porozumění kolují mezi dětmi. Zařazuje sem hry (tradiční a nové, např. sportovní), hádanky, říkadla, žertovné otázky, vtipy a různá vyprávění.

Hudební folklor

V oblasti hudebního folkloru se můžeme setkat jednak s projevy spojenými s tzv. organizovaným folklorním hnutím (folklorní soubory, folklorní muziky – cimbálové, hudecké, dudácké, dechové apod.), jednak s folklorními hudebními a tanečními projevy, které mohou být spojeny s nejrůznějšími společenskými příležitostmi (zvykoslovnými, rodinnými nebo kulturními a společenskými) a mohou plnit nejrůznější funkce. (Blahůšek, 2006a, s. 12) Repertoár spontánního lidového zpěvu vytvářejí skladby a písně různé povahy a původu. (Jančář, 2000, s. 275)

Lidová píseň

Termín lidová píseň vznikl překladem německého výrazu Volkslied, který zavedl v 70. letech 18. století Herder. Nahradil tak do té doby obecně používané pojmy národní píseň, případně prostonárodní píseň, a tím se jejich význam posunul směrem k písňovým projevům s vlasteneckým obsahem. (Pecháček, 2010, s. 17)

Jančář (2000, s. 275-279) uvádí, že jako lidové se obvykle označují písně jednoduchého tvaru a uměleckého výrazu, provázející různé všední i slavnostní okamžiky lidského života širokých vrstev obyvatelstva vesnic a měst.

„Největší část písňového fondu Moravy a Slezska představují písně lyrické, zvláště milostné. Milostná tematika se však neomezuje jen na jeden písňový druh, nýbrž proniká rovněž do písní vojenských, žertovných, epických či obřadních.“ (Jančář, 2000, s. 277)

Lidové písně je možné třídit podle mnoha hledisek. Podle věku zpěváků je můžeme rozdělit na písně určené dětem, dospívající mládeži nebo dospělým. Podle pohlaví pak na písně ženské a mužské nebo dívčí a chlapecké. Dále rozlišujeme písně, které plní funkci ve společenském životě lidového kolektivu. Jsou to písně taneční, svatební, pohřební, ukolébavky, pracovní, vánoční apod. (Pecháček, 2010, s. 19)

Charakteristickým rysem lidových písní je především jejich předávání prostřednictvím přímé komunikace (ústně). Autoři písní nebyli zpravidla známi a díky ústnímu tradování podléhaly písně velké proměnlivosti a regionálním rozdílům. S tímto se můžeme setkat třeba při besedách u cimbálu, kdy například dívky zpívají nějakou píseň a nám je známá. My si ji ovšem pamatujeme s drobně pozměněným, popřípadě jiným textem při stejné melodii.

Čím více se obyvatelé měst vzdalovali původnímu vesnickému prostředí, tím více z jejich kolektivní paměti mizely i ústně tradované slovesné a hudební folklorní projevy. Proto rostla potřeba a také zájem lidí z měst písemně tyto projevy zaznamenávat. Díky těmto lidem se i dnes můžeme těšit z množství zpěvníků a notových zápisů, bez nichž by v současnosti folklorní soubory nebo cimbálové muziky byly ochuzeny o svůj repertoár.

Za zmínku stojí několik nejznámějších sběratelů, jako například **František Ladislav Čelakovský** (Slovanské národní písně), **Leoš Janáček** (O hudební stránce národních písní moravských), **Karel Jaromír Erben** (Písně národní v Čechách nebo Prostonárodní české písně a říkadla), **František Sušil** (Moravské národní písně) nebo **František Bartoš** (Nové

národní písně moravské s nápěvy do textu vřaděnými nebo Moravské národní písně nově nasbírané) aj.

Instrumentální hudba

Jančář (2000, s. 286) uvádí, že lidová nástrojová hudba byla v porovnání s ostatními druhy folkloru zkoumána překvapivě pozdě. První záznamy hry lidových hudebníků byly totiž pořízeny teprve na konci 19. století a většina zásadních prací spadá až do druhé poloviny 20. století.

Lidová instrumentální hudba byla vždy spojena s tancem a zpěvem, a proto se hudebníci sdružovali do nejrůznějších uskupení. V současnosti prezentují hudební folklor jak nástrojové sestavy, navazující úzce na lidové tradice (např. malá či velká selská muzika, hudecké sestavy, gajdošská dvojka nebo trojka na Moravě, dudácké, cimbálové nebo dechové muziky), tak řada dalších uskupení nejrůznějšího typu. (Blahůšek, 2006a, s. 14)

Ne každý hudební nástroj v rukách venkovského hudebníka ale můžeme označit za lidový. Pro hudební nástroje je charakteristické, že se vyskytovaly v nejrozmanitějších variantách, označovaných často odlišnými místními názvy. (Jančář, 2000, s. 286-293)

Jako rytmický hudební nástroj se v improvizovaných hudebních seskupeních uplatňoval **ozembouch** (vozembouch), složený z mírně prohnuté tyče, střevové struny podložené nejdříve hovězí měchuřinou, od 19. století malým bubínkem a dvojicí činelů s chřestidly. V lidovém prostředí byl spojen například s masopustními tradicemi a v rozmanitých variantách se vyskytuje při neformálních hudebních aktivitách prakticky dodnes. Do vzniku harmonického myšlení v lidové hudbě výrazně zasáhly basové a smyčcové nástroje jako například **kontrabas**, který se v lidových kapelách objevuje od 19. století, dále pak **housle** nebo **viola**. Velmi intenzivně zasáhl do moravské lidové hudby **cimbál**. Je to strunný bicí nástroj rozezvučovaný paličkami. Zmínky nebo vyobrazení vztahující se k našemu území nacházíme až po roce 1440. V Evropě byl nástroj známý pod řadou odlišných názvů – psalterium, tympanon, dulcimer. (Jančář, 2000, s. 289-291)

Taneční folklor

Jančář (2000, s. 304) tvrdí, že tanec je prastarým kulturním projevem lidstva. Je to umění složené z různorodých prvků:

1. probíhá v čase a prostoru,
2. podílejí se na něm pohyby celého těla vázané na rytmický a hudební doprovod (ovlivněné životní zkušeností, potřebami tanečníků, jejich fyzickými možnostmi a duševními schopnostmi),
3. v neposlední řadě ovlivněné oděvem, obuví a celkovým tanečním prostředím.

Jak uvádí Blahůšek (2006a, s. 15) mnoho tanečních projevů, které existovaly jako součást lokální tradice a dnes jsou za ni znovu považovány, do ní byly včleněny až pod vlivem formujícího se folklorního hnutí. To znamená, že v tomto kontextu nelze opomíjet oblast folklorismu.

Lidový tanec je hudebně pohybovým projevem lidových vrstev. Patří sem nejen tance ze selského prostředí, které byly hlavním pramenem studia taneční folkloristiky v 19. století, ale i tance cechovní, městské, tance z dělnického prostředí apod. (Stavělová, 2011, s. 62-64) Jančář (2000, s. 304) dodává, že tanec má v každé společnosti svůj nezastupitelný význam a společně se zpěvem představuje univerzální umění, na kterém se podle určitého řádu podílejí všichni členové společnosti. Také naplňuje rozličné funkce a uspokojuje a reguluje emotivnost člověka.

Tance můžeme třídit do kategorií podle mnoha kritérií. Jančář (2000, s. 306) uvádí několik členění podle:

1. Počtu tanečníků – sólové, skupinové, trojicové a párové tance.
2. Pohlaví – mužské a ženské tance.
3. Prostorového uspořádání tance – řetězové, kruhové, v kolonách, řadové apod.
4. Rytmicko-metrické osnovy – tance dvoudobé, třídobé, tance s proměnlivým rytmem aj.
5. Vazby na hudební doprovod – tance s volnou, polopevnou a pevnou vnitřní vazbou.

Nejjednodušší dělení je rozdělení na tance západního a východního hudebního typu.

Jančář (2000, s. 307) představuje východní typ jako vrstvu tanců s archaickými tóninami a bohatým rytmickým členěním melodie. Charakteristický je především neomezený počet písní, které se k tancům předzpěvují. Naproti tomu západní hudební typ byl rozvíjen v souvislosti se západoevropskou a středoevropskou barokní kulturou. K jednomu tanci se obvykle váže jen jedna píseň.

Pokud bychom se podívali na mapu, kde jsou rozděleny regiony, zjistili bychom, že západní typ zasahuje přes Horácko, Podhorácko až na Hanou. Východní typ se naproti tomu vztahuje od okrajových částí Hané až po Slovácko, luhačovické Zálesí, Valašsko a Lašsko.

Tanec, na jehož popis bude dále kladen velký důraz, je typicky mužský, což znamená, že podle rozdělení výše bychom jej zařadili do tanců podle pohlaví. Tímto tancem je verbuňk. Tento tanec může být tančen sólově, ve dvojicích nebo skupinově. Můžeme jej nalézt v Maďarsku, na Slovensku, rovněž u nás na území Slovácka. Na Slovácku patří verbuňk k velmi sledovaným tancům. Dosvědčuje to především pozornost tanečníků, diváků ale i badatelů. Počátky tance verbuňk jsou spojeny se získáváním vojáků do armády, verbováním. Název tance pochází z německého slova werben neboli najímat vojsko, ucházeti se.

Jančář (2000, s. 309) uvádí, že je o verbuňk přímo institucionálně pečováno organizováním verbířských soutěží, které vrcholí na folklorním festivalu ve Strážnici. Zde patří k divácky nejdělejšími pořadům. Dále autor dodává, že jako samostatný tanec můžeme verbuňk zařadit mezi mladší vrstvu lidových tanců. Svoji vyhraněnou regionální podobu získává dokonce až ve 20. století.

Slovácký verbuňk patří mezi mužské tance skočného charakteru a je tancem improvizovaným. Jeho neodmyslitelnou součástí je předzpěv taneční písně. Další zvláštností, které si můžeme povšimnout je, že ačkoliv se převážně tančí pohromadě, každý z tanečníků přitom tančí sám za sebe. Verbuňk má obvykle tři části: předzpěv, taneční část pomalého nebo středního tempa a taneční část rychlou. Tancuje se vždy na určitý okruh písní, mezi nimiž převládají od druhé poloviny 19. století tzv. písně novouherské.

Etnomuzikologové datují vznik verbuňku na našem území do první poloviny 18. století, nejvýše však do 70. let 18. století. (Blahůšek, 2006b, s. 15)

V roce 2005 byl Slovácký verbuňk prohlášen generálním ředitelem UNESCO za Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva.

1.2.1.2 Lidová religiozita

Blahůšek (2006a, s. 17) popisuje lidovou religiozitu jako přesvědčení o žijící skutečnosti přesahující lidský rozměr, na které je závislá lidská existence a ztělesňuje pro svého nositele základní kámen náboženství. Lze ji definovat několika způsoby. Například z hlediska její funkce pro nositele, na základě vzniku, popisu nebo výčtem jejích projevů.

Zahrnujeme sem (Blahůšek, 2006 a, s. 18-22):

- **Lidovou religiozitu ve spojení s kalendářem církevního roku.** Do tohoto pododdílu můžeme zahrnout například *návštěvu poutního místa, náboženské průvody a procesí* (Boží tělo, Vzkříšení), *necírkevní průvody* dodržované věřícími v rámci obce bez účasti oficiálních představitelů církve nebo *svátky světců*.
- **Lidovou religiozitu a sdružování.** Jsou to především sdružení založená za účelem intenzivnějšího náboženského života a skupiny věřících, které se o intenzivnější náboženský život snaží.
- **Lidovou religiozitu v souvislosti s projevy materiální kultury.** Do této části můžeme zahrnout *devocionálie* (např. modlitební knížky, kropenky, atp.), *Betlémy* nebo *votivní dary* (specifický druh devocionálií, např. dary na důkaz pokání nebo dary věnované ve stavu osobní nebo kolektivní nouze s prosbou za přímluvu).
- **Folklorní útvary v souvislosti s účastí na poutí, procesí nebo obchůzce,** tj. *písně, hudba, upomínkové knihy* nebo *vzpomínkové vyprávění*.
- **Pověrečné projevy.** Tento nepřesný ale tradiční pojem zahrnuje různorodé projevy, které jsou založeny na přesvědčení o možnosti přímého nebo zprostředkovaného vyjevování a ovlivňování budoucnosti, léčebných postupů. Lze sem zahrnout například *věštkyňe a kartárky, duchařství, léčitele* nebo *Bohyně*.

1.2.1.3 Obyčejové tradice

Velmi rozsáhlou a tematicky rozlišenou složkou tradiční kultury jsou lidové obyčeje, které jsou v etnologii obvykle zahrnuty pod pojmem obyčejová tradice, obyčejová kultura, popřípadě zvykosloví. Patří k nim jednak projevy, které jsou vázané na určitá data kalendáře (kalendářní obyčeje), jednak běh lidského života (obyčeje životního cyklu, rodinné obyčeje). Specifická oblast je tvořena obyčejí vázanými na určité sociální skupiny (vinohradnické obyčeje, agrární obyčeje, řemeslné obyčeje apod.). (Blahůšek, 2006a, s. 23)

Národní ústav lidové kultury (© 2008-02-12) uvádí, že se lidové obyčeje vyznačují poměrnou stabilitou. Tradice jako jedna z forem předávání kulturních hodnot v lokálním prostředí hrála podstatnou úlohu při jejich udržování. Současně však působily i tendence opačné, vedoucí ke změně. Charakteristickým rysem obyčejů je jejich synkretická povaha, kdy vedle poměrně starých prvků působí jevy nové a překrývají se kulturní prvky, náležející různým dobám.

Obyčej lze chápat jako tradicí určený způsob sociokulturního chování, jednání a komunikace podle ustáleného vzoru, utvářející vědomí identity, kontinuity a solidarity společnosti. (Navrátilová, 2011, s. 77-78) Blahůšek (2006a, s. 23) dodává, že se uplatňuje v opakovaných situacích každodenního života, ale zejména při významných momentech života člověka, společnosti, přírody a je součástí systému společenské komunikace.

Kalendářní obyčeje

Kalendářní obyčeje jsou vázány buď na cyklus života přírody v běhu, svátky církevních světců v kalendáři nebo na občanské svátky (Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12). Tyto obyčeje v následujících řádcích budou hlouběji rozebrány.

- **Obyčej konce masopustu** je období od svátku Tří králů do Popeleční středy. Datum popeleční středy je pohyblivé, a proto se tento obyčej slaví zpravidla v únoru nebo v březnu. Názvy tohoto obyčeje se kraj od kraje liší a jsou velmi rozmanité (masopust, fašank, ostatky, voračky, končiny aj.). V tradiční kultuře bývalo toto období časem svateb, zabíjaček, zábav a obchůzek masek. Do posledních tří masopustních dnů, se soustřeďují bohaté, mnohotvárné a svým původem a funkcí různorodé obyčeje. Můžeme sledovat obchůzky, přestrojování, ochutnat zvláštní jídla, vidět tance a taneční hry či divadelní scénky a zábavy. (Blahůšek, 2006a, s. 25) Bartoš

(2006, s. 26) uvádí, že „na ostatky stavení se všecko obličí a uklidí jako před každými úročitými svátky. Slavnostním jídlem jsou smažené koblihy a Boží milosti.“

Konec masopustu bývá vyjádřen na mnoha místech Slovácka pochováním basy. Je to vlastně lidově parodující pohřeb. Konec masopustu ztělesňuje hudební nástroj - basa. Scénka se odehrává večer na zábavě, kde vystupují maskované postavy kněze, kostelníka, plaček a zaznívají žertovné promluvy nebo známé příhody, které se staly ve vesnici a ukazují na vlastnosti lidí. Po pochování basy je všem lidem jasné, že nastává doba postní a konec zábav na dlouhých 40 dní. Na Valašsku je masopust důležitý zvláště tím, že si až do příštích ostatků volí chasa své představenstvo, takzvané stárky.

- Do **jarních a velikonočních obyčejů** můžeme zařadit například:
 - *Obchůzky znázorňující smrt, zimu neboli vynášení smrti.* Vází se ke Smrtné neděli. Figura má převážně ženskou postavu, ale může mít i mužskou podobu (Smrčka, Mařena, Smrťák, apod.). Tento obyčej se konal odedávna až do současnosti. (Jančář, 2000, s. 196) Loutka, která znázorňuje smrt či zimu se zapálí a ještě hořící se hodí do vody. Aktéry těchto obchůzek jsou děti, zejména dívky, které při obchůzce zpívají obřadní písně a říkadla. Toto se koná dva týdny před Velikonocemi.
 - Dalším tradičním obyčejem, který přetrval ve větším územním rozsahu než vynášení smrti jsou *obchůzky děvčat s ozdobeným stromkem (májkem, letečkem, jedličkou)*, provázené obřadními písněmi, říkadly a popěvkami. Blahůšek (2006a, s. 25) uvádí, že se opět váží ke Smrtné neděli nebo Květné neděli – postní neděle týden před Velikonocemi (buď navazuje na vynášení smrti nebo jí předchází).
 - *Velikonoce* jsou nejvýznamnější svátky křesťanské církve a jsou spojeny s památkou na umučení a vzkříšení Krista. Je to vzpomínka na jeho zmrtvýchvstání. Prapůvodně byl tento svátek spojen se svátkem nomádských pastýřů a obětováním mladých zvířat, hlavně beránka. Velikonoce se vždy slaví po jarní rovnodennosti, tzn. první neděli po jarním úplňku. Tímto způsobem stanovená neděle může být mezi 22. březnem a 25. dubnem. (Šottnerová, 2004, s. 6-7) Zajímavé je, že na vesnici a ve městě se konají podobné velikonoční

obyčeje, ale v obojím prostředí se různí jejich smysl. Například obyčeje se svčnými pokrmy, koleda, pomlázka a ojedinele i polévání vodou. (Frolcová, 2001, s. 19)

- **Májové obyčeje** jsou slavnosti a zábavy mládeže, vážíci se k 1. květnu. Můžeme sem zařadit stavění májek (listnaté nebo jehličnaté stromy s kmenem očištěným od kůry, s ponechanou korunou ozdobenou stuhami a šátky) před domy děvčat (individuální máje) nebo ve středu obce (společný máj). Máj je zdaleka patrným znakem květnových dnů a dodnes má svoji váhu i prestiž uchránit májku před pokácením. Kácení máje probíhá koncem května. (Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12)
- **Svatodušní svátky, letnice** jsou pohyblivé církevní svátky na počátku léta, slavené sedm týdnů po Velikonocích a podle církevního kalendáře patří do velikonočního cyklu. Mezi tyto svátky můžeme zařadit například *hostiny v přírodě (škračenica, smažení vaječnice)*, která se dodnes udržuje na severovýchodní Moravě jako tradiční příležitost k setkání rodiny, zájmových skupin apod. Druhým svátkem jsou *svatodušní královské průvody*. Jsou to obyčeje, kde se volí král a pořádají se průvody, jízdy a hry s postavami krále, královny a jejich doprovodu v různých formách a s různými názvy. (Blahůšek, 2006a, s. 27)
- **Božítělové obyčeje**. V katolické církvi je to svátek ustanovení svátosti oltářní, reálné přítomnosti těla Ježíše Krista v eucharistii. V tradiční kultuře lidé připisovali zvláštní moc zeleni a květům, posvěceným při procesí. Ty se potom užívaly jako ochranné prostředky v domě, chlévě nebo na poli. Lidová tradice se projevuje i ve výzdobě čtyř oltářů a v tvorbě ornamentů z okvětních lístků před domy. (Blahůšek, 2006a, s. 27-28) Bartoš (2006, s. 52-53) popisuje, že na průvod o Božím Těle si lidé přinášeli svazečky rozmanitých zelin, jmenovitě žebříčku, smetánky, balšíňku, mařího listu, šalvěje luční, meduňky, mateřídoušky, svízele, jitrocele, heřmánku nebo pampelišky.
- **Výročí ohně**. V tradiční kultuře k nim patří pálení hranice dříví k určitým dnům v kalendáři: například *svátek svatého Filipa a Jakuba (30.4.)* a *svatého Jana Křtitele (24.6.)*. Také pálení čarodějnic 30. dubna je dodnes živým obyčejem na mnoha místech České republiky. Nesmíme ale zapomenout ani na pálení ohně 6. července, které se slaví na památku upálení Mistra Jana Husa. (Blahůšek, 2006a, s. 28)

- **Strojení svatojánské postýlky.** Svatojánská postýlka se stlala z devatera bylin, které se skládaly na ošatku, do pekáče, do korýtku apod. Všechny byliny se sušily a dávaly na půdu. V případě potřeby se s nimi léčili lidé nebo dobytek. (Blahůšek, 2006a, s. 28)
- **Hody (posvícení, karmaš)** jsou tradiční slavnosti obce, vázané ke dni patrona kostela, spojené s hostinou, ke které se schází širší rodina a příbuzenstvo. Bartoš (2006, s. 59) uvádí že se slavily dvojí. Jedny zvláštní - *domáci*, na den patrona chrámu Páně, druhé společné – *císařské*.
- **Sklizňové slavnosti.** Mezi tyto obyčeje můžeme zařadit například *Dožínky*, což je slavnost po ukončení žatvy. Další slavnost, která sem patří, je *Dočesná*. Je to slavnost po ukončení sklizně chmelu, spojená s průvodem, předáváním věnce chmelu, pohoštěním a zábavou. A jako poslední sem lze zařadit i *Vinobraní*, jakožto slavnost spojenou se sklizní vinných hroznů. V průvodu bývá nesen velký střepec hroznů a do slavnosti jsou zařazeny prvky starých vinohradnických zvyklostí. (Blahůšek, 2006a, s. 29)
- **Kateřinské zábavy.** Blahůšek (2006a, s. 30) uvádí, že Kateřinskými zábavami končily všechny oslavy, hody a svatby a na další se muselo čekat až na konec adventního období. Tento nezvaný zvyk se dodržoval velmi přísně a za jeho porušení následovaly sankce.
- **Adventem** začíná liturgický rok, tzn. období čtyř neděl před Vánocemi. V tomto období jsou charakteristické obchůzky s maskami, věštění, magické úkony na ochranu před škodlivými silami a také průvody makovaných postav, které představují fantastické bytosti, světce, žertovné figury, zvířata atd. V poslední době se také ujalo zdobení interiéru adventním věncem, jež má původ v německé tradici. (Blahůšek, 2006a, s. 30) „*V advent má se málo mluvíti: jako Kristus Pán byl v životě blahoslavené rodičky zavřen, tak zavřena mají býti ústa*“ (Bartoš, 2006, s. 8).

Do adventních obyčejů můžeme zařadit mimo jiné:

- *Obchůzky barborek*, konané v předvečer svátku svaté Barbory (4.12.). Bíle maskované dívky a ženy vcházely do světnice a přikazovaly dětem, aby se modlily. Pak nadělovaly sušené ovoce, ořechy, perník nebo cukroví. Dnes místy

roznášejí třešňové větvičky. Očekává se, že pokud se dají do vody, do Vánoc rozkvetou. (Blahůšek, 2006a, s. 30)

- Den svátku svaté Lucie (13.12.) dal jméno *luckám, lucám*, maskovaným ženám, které v podvečer vcházely tiše do domů. Na rozdíl od barborek byly lucky postavy hroživé a mnohdy vystrašily i dospělé. Lucky představovaly ženy zahalené do bílých plachet a měly zamoučený obličej, ze kterého vystupovaly velké zuby z řepy. Na hlavě měly dížku, aby vypadaly hodně vysoké. Charakter masky dotvářely rekvizity, které držely v ruce. Ale také jejich chování, které spočívalo v mimice, protože postavy obyčejně nemluvily nebo jen vyluzovaly vrčivé a sykavé zvuky. Podle všeobecně rozšířené tradice se nesmělo o tomto svátku příst, jinak by přišla přadlenu sama lucka potrestat (vřetenem či vařečkou klepaly přadlenám po prstech, peroutkou smetaly prach, sfukovaly dračkám peří, strašily děti). Tyto obchůzky se udržely místy na východní Moravě. (Jančář, 2000, s. 191)
- *Mikulášské obchůzky*. Konají se v předvečer svátku svatého Mikuláše (6.12.). Mikuláš bývá oblečený v tradičním převleku za biskupa (vysoká mitra, ornát a berla se zvonečkem), čerta s řetězem (s rohy, začerněný uhlem nebo maskovaný škraboškou), a anděla (v bílých šatech, se zvonkem a s košem naplněným dárky). Jančář (2000, s. 191) uvádí, že vedle dospělých se dnes převlékají za Mikuláše také děti (novodobý jev, chodí i více skupin). Charakteristickým rysem mikulášské tradice je nadělování. Děti si dávaly za okno punčochy nebo střevíce, aby jim Mikuláš do nich vložil dárky. V dětských představách minulých generací přijížděl Mikuláš v noci na šimlu (koni) k oknu, aby hodným naložil sušené švestky, pečivo, ořechy a zlobivým řepu nebo shnilou bramboru. Jakousi obdobou Mikuláše byly již výše zmíněné barborky.
- **Vánoce** jsou církevní svátky na počest narození Ježíše Krista. V církevním kalendáři tento vánoční cyklus trvá od 24.12. do 6.1. (Blahůšek, 2006a, s. 31). Tato oslava se napojila na pohanské slavnosti zimního slunovratu, svátek narození slunce. Mimořádnou událostí byl Štědrý den, a tak veškeré úkony jako např. příprava jídel, pečení chleba, úprava stolu, péče o domácí zvířata apod. měly obřadní význam směřující do budoucnosti. Toto vyjadřuje také rčení *jakým kdo na Štědrý den, takovým bude po celý rok*. Po celý den byl zachováván přísný půst, k němuž byly vybízeny

i děti (např. slibem, že uvidí zlaté prasátko nebo uvidí létat kohouta). Štědrost večera spočívala především v pestré skladbě pokrmů. Bylo zvykem dát na stůl od všech plodin, aby se i v příštím roce urodilo. Na stole nesměl chybět chléb ani velké pečivo z bílé mouky (koláče, vánočka, někde přikládali i hrníček medu). (Jančář, 2000, s. 191) „*Před jídlem pomodlí se všichni hlasitě s hospodářem: evandélium sv. Jana, Otčenáš, Zdrávas a Věřím v Boha a zapějí nábožnou píseň. Napřed se pojídají oplatky medem pomazané, k nimž někde přikusují tři šípinky nebo kousek petrželi.*“ (Bartoš, 2006, s. 13) Jančář (2000, s. 192-193) uvádí, že vánoční stromek a betlém, které symbolizují současné Vánoce, jsou obvyčeje různého původu. Stavění betlému je zvykem církevním, který se uplatňoval nejdříve v kostelích, teprve od začátku 18. století se betlém či jesličky přenášely do lidového prostředí. Šestým lednovým dnem končí období Vánoc. Tento den byl v povědomí lidí starší a střední generace spojen s obchůzkou chlapců představujících biblické Tři krále, kteří před domem zazpívali známou koledu a dostávali naturální a peněžní dárky.

Obyčeje a obřady spjaté se životním cyklem člověka

Do této části patří **obyčeje spojené s narozením dítěte, svatební obyčeje a obyčeje provádějící smrt** člověka a pohřeb. Protože tato část není zahrnuta v praktické části práce, popíšu jen hlavní body, které by mohly být pro čtenáře zajímavé.

- **Obyčeje, spojené s narozením dítěte.** Narození dítěte bylo v lidovém prostředí pokládáno za přirozené naplnění manželství, naproti tomu bezdětnost za Boží trest. Běžné byly vícečetné rodiny, ale musíme vzít v úvahu také vysokou kojeneckou úmrtnost minulých staletí. Kvůli nedostatečným hygienickým podmínkám představoval každý porod značné riziko pro matku i dítě. Je tedy pochopitelné, že narození dítěte bylo doprovázeno množstvím pověr a obyčejů, jejichž cílem bylo zabezpečit přežití matky a dítěte. Těhotná žena byla na Moravě nazývána např. *těžká, široká, taková, hrubá, jinačí* nebo *nabóděná* a byla vystavena mnoha zákazům, příkazům a obyčejům, směřujícím k zajištění zdárného porodu zdravého potomka. Některé z nich měly racionální význam (dietetický, hygienický, profylaktický), v jiných přetrvávaly pozůstatky pověrečného myšlení. Důležitým obřadním úkonem byla první koupel novorozence, při které byly do vaničky vkládány různé předměty s cílem zabezpečit ochranu dítěte i jeho budoucnost. Voda z této koupele se pak

vylévala ke stromu – u dívek k jabloni (aby byly milé a sladké), u chlapců k tvrdému stromu (aby byli vysocí a otužilí). Šestinedělka ležela v roku světnice, který byl ohraničený koutní plachtou, která matku i dítě chránila před nepovolanými zraky. V době šestinedělí navštěvovaly rodičku sousedky a ženy z příbuzenstva, které *nosily do kouta*. Ke křtu se také vázaly různé pověry, podle kterých se usuzovalo na budoucnost dítěte, např. když při křtu dítě křičelo, mělo být řečné, v opačném případě tiché. Obraz tradičních pověr a obyčejů prošel zejména v meziválečném období významnými proměnami. Kvůli působení obecně civilizačních a osvětových vlivů a systému zdravotnické péče mnohé tradiční pověry a obyčeje zanikly, jiné se udržují ve skryté podobě dodnes. (Jančář, 2000, s. 167-172)

- **Tradiční svatba.** Popelka (2011, s. 17-18) uvádí, že svatba je strukturou obyčejů jedním z nejpozoruhodnějších fenoménů lidové kultury, v němž se doposud hojně prolínají tradiční zvyklosti s nejnovější realitou. To vše se děje na širokém základě rodinné a společenské slavnosti, která vychází ze sociálně-právního jednání zakládání nové rodiny. Sama o sobě je svatba velmi složitým mnohavrstevným jevem sestávajícím z obřadů, obyčejů, zvyklostí a společenských interakcí, které dohromady plní úlohu jednotného obřadu, zábavy, divadla i slavnosti současně, přičemž je hojně využíváno různých žánrů folkloru jako je hudba, píseň, tanec, poezie, próza, kroj, svatební rekvizita, obřadní pečivo atp. Při svatbě se spojovaly staré obřady zvykové a společensko-právní s pozůstatky prastarých kultovních obřadů a obyčejů s magickými praktikami. V menší míře i s obyčejí, které měly vztah k jiným rodinným nebo výročním zvykům. Při svatbě se rovněž zřetelně uplatňují v nemenší míře také normy sociální, etické a ekonomické. Není tedy divu, že tak kulturně bohatý jev patřil už od prvopočátků národopisného sběru a jeho studia k nejčastějšímu předmětu zájmu mnoha výzkumníků. Kromě toho lze rovněž říci, že pozornost zaměřená k svatebním obyčejům a folkloru do dnešní doby vlastně nikdy nepohasla.
- **Smrt a pohřeb.** Pozůstatky lidových představ o smrti se uchovaly nejen ve slovesném a písňovém folklorním podání, ale nacházíme je a to přes všechny civilizační změny 20. století také v pověrách a obyčejích, spojených s umíráním, smrtí a pohřbem. O smrti mluvili naši předkové otevřeně a očekávali ji bez obav, smíření s Bohem. Obyčeje provázející smrt člověka a přípravy k jeho pohřbení a pohřeb samotný byly motivovány nejen úctou k zemřelému, ale také strachem z jeho návratu. Jejich cílem

bylo poskytnout nebožtíkovi vše k usnadnění cesty a pobytu na onom světě, aby neměl důvod se vracet a strašit nebo obtěžovat pozůstalé. Těžce umírajícímu se lidé snažili ulehčit jeho odchod různými způsoby (např. okuřováním bylinami nebo obcházením lože s hořící hromniční svíčí). Těžkou smrt mělo způsobovat slepičí nebo kachní peří v polštáři, a proto umírajícímu dávali pod hlavu sečku nebo piliny a kladli ho na zem na žitnou slámu. Bezprostředně po smrti se mrtvému zatlačily oči, aby někoho nevyhlédl s sebou. Otevíralo se okno, zakrývaly zrcadla a dokud byl mrtvý v domě, nic se nesmělo dělat (péct, vařit, prát, zametat apod.). Mrtvému podvázali hlavu, omyli ho. Muže oholili, oblékli a upravili do rakve. Často se pálilo i šatstvo po zemřelém, protože věřili, že se rozpadá spolu s jeho tělem. Smrt se oznamovala zvoněním umíráčku a způsob vyzvánění byl podřízen místní tradici. S nebožtíkem, ležícím v rakvi se přicházeli loučit příbuzní, sousedé a známí. U jeho hlavy hořelo věčné světlo a v nohách stála kropenka se svěcenou vodou a svazkem pšeničných klásků. Za součást pohřbu bývala považována také pohřební hostina, která se konala v domě smutku nebo v hospodě a kromě rodiny a širšího příbuzenstva se jí účastnili i sousedé a známí. Specifický charakter měly pohřby svobodných mladých lidí, kterým se vystrojovala *posmrtná svatba*. (Jančář, 2000, s. 182-186)

Obyčeje, oslavy a slavnosti různých sociálních skupin

Národní ústav lidové kultury (© 2008-02-12) do této kategorie zařazuje různé studentské obyčeje (například majáles nebo poslední zvonění), dále sjezdy rodáků, besedy seniorů, zpěvácké slavnosti a nesmíme opomenout obyčeje zájmových spolků a sdružení (například rybářů, myslivců, trampů apod.).

Lokální slavnosti vycházející z místního specifika

Do této kategorie můžeme zařadit např. Slavnosti vína v Uherském Hradišti, znojemské vinobraní, slavnosti piva v Černé Hoře a další slavnosti, které vycházejí z místních specifika dané oblasti.

1.2.1.4 Společenské vztahy

- **Vztahy v obci.** Již od raného středověku byla základním článkem společenské organizace vesnického obyvatelstva obec. Obecní záležitosti řídil spolu s konšely *rychtář*, někde zvaný také *fojt*, ojedinele starosta. Od ostatních vesničanů se rychtář mnohdy odlišoval rozsahem své usedlosti a zvláštními právy, které měl. Pro utváření vztahů mezi rodinami v obci měl velký význam každodenní styk se sousedy. Dobrých sousedů si všichni velmi považovali a často s nimi sedali na podvečerní besedu. Udržovala se také sousedská výpomoc, zejména u méně namáhavých a složitých prací. Přijímání nových sousedů se dělo slavnostním způsobem, kde musel novousedlík slíbit, že bude poslouchat starší sousedy, dobře hospodařit s ostatními, plnit všechny obecní a poddanské povinnosti a zachovávat vesnické zvyky a obyčeje. (Jančář, 2000, s 159-165) Zřejmě nejvýznamnější úlohu měla v životě vesnické mládeže starobylá instituce *chasy*, která se na našem území vyvinula ve středověku a byla pak rozšířena pravděpodobně na celém území až do 19. století. Vesnická chasa si volila každoročně *stárky*, což je v rámci kolektivu představenstvo chasy. (Blahůšek, 2006a, s. 42)
- **Vztahy v rodině.** Jančář (2000, s. 165-167) uvádí, že vzhledem k relativní uzavřenosti jednotlivých vesnic docházelo k častému spojení rodin v rámci jedné vsi a tím vzniku mnohých příbuzenských svazků. Tyto svazky daly vzniknout zidealizovanému tvrzení, mluvícím o venkovu jako jedné rodině. Přestože moravská rodina vystupuje v historických pramenech jako rodina individuální, lze usuzovat na předchozí existenci společného života několika manželských párů v jedné velké domácnosti. Zvláštní formou rodinné organizace byl rodinný *nedíl*, který spočíval v tom, že ženatí synové se svými rodinami zůstávali žít v hospodářství svých rodičů a pracovali na něm. Hlavní slovo zde měla hlava rodiny, zpravidla otec, který měl rozsáhlou pravomoc nad dospělými i dětmi a zasahoval svým způsobem do života každého z nich. Velkou úlohu ale měly i rady přátelské, složené z hlav spřízněných rodin. Ty se obvykle účastnily rozhodování o důležitých záležitostech členů rodiny (např. svatba). Manželství a rodina byly obecně uznávány jako důležité instituce a založení manželství předcházelo vyhledávání vhodného partnera. I přesto, že rodiče neměli své děti nutit ke sňatku, měla jejich vůle při výběru partnera podstatnou úlohu. Co se týče žen, ty zaujímaly v rodině podřízené postavení a neměly jakékoli právní nároky vůči statku. U sourozenců se projevovala zejména nerovnoprávnost

v dědických podílech. Na Moravě byl oproti ostatním sourozencům výrazně zvýhodněn nejmladší syn.

1.2.2 Lidová kultura materiální

Materiální (hmotná) kultura je pro laika nejzřejmější a nejsnáze dokumentovatelnou a prezentovatelnou složkou tradiční lidové kultury. Jedná se zde o širokou paletu lidských výrobků, technologických postupů a mezigeneračně předávaných znalostí a zkušeností. Tyto znalosti sloužily především k zajištění obživy a ochrany před nepříznivým přírodním prostředím. Charakteristické je také používání místně dostupných přírodních materiálů k výrobě a opravám a vysoká míra samozásobitelství. Materiální lidová kultura se vyvíjela cca od 15. do 18. století relativně pomalu (avšak patrně vždy dynamičtěji než nemateriální kultura) a její rychlý zánik je spojen především s procesem industrializace v 19. a 20. století. Ve stejné době začíná zájem o její dokumentaci a muzejní prezentaci. Oblast materiální tradiční kultury bývá někdy studována i speciálními etnologickými subdisciplínami, často ve spolupráci s dalšími obory - např. dějinami umění a architektury, archeologií anebo přírodovědnými obory. (Woitsch, 2008, s. 19-20)

V následujících řádcích jsou uvedeny části, které náleží do oblasti hmotné kultury. Protože tato část není kromě lidového oděvu zahrnuta do praktické části diplomové práce, bude zde uveden jejich stručný popis.

V systematice tradiční lidové kultury sem náleží následující kategorie (Blahůšek, 2006a, s. 44):

1. Zaměstnání a forma obživy
2. Sídlo, dům a bydlení
3. Lidová strava
4. Doprava
5. Obchod a trh
6. Výtvarná kultura
7. Lidový oděv

1.2.2.1 Zemědělství a forma obživy

Do počátku 19. století poskytovalo zemědělství ještě stále obživu většině obyvatel slováckých vesnic. Až do 18. století vlastnil veškerou půdu majitel panství a část půdy, označovanou jako rustikál, pronajímal majitel svým poddaným za pravidelný plat. Tradiční strukturu vesnice tvořili tzv. gruntovníci, podsedníci, domkáři a hofeři. Kromě platů měli všichni obyvatelé podle velikosti svého pozemku stanoveny robotní povinnosti. (Jančář, 2011, s. 37-62)

Na tomto modelu tedy vidíme, že se díky zemědělství a možnosti vlastnictví půdy stal vlastně základní prvek majetkového rozvrstvení. Úspěšnost či neúspěšnost hospodářství ovlivňovaly také například zásadní katastrofy pro člověka jako byl např. hladomor.

Podmínkou pro úspěšné pěstování či chov byl vedle strojů, náradí a provozních objektů i soubor mezigeneračně předávaných znalostí, právních úkonů či technologických postupů (Woitsch, 2008, s. 20-25).

Musíme si také uvědomit, že na úspěšné pěstování měl vliv i rozdíl mezi hospodářstvím v horách a nížinách a také to, jak daleko bylo město, kde se konaly trhy, kde mohl zemědělec svůj výpěstek prodat.

Do polního hospodářství můžeme zahrnout tato odvětví: vinařství, pěstování plodin (len, konopí), zelinářství, chovatelství (chov koní, prasat, ovcí, drůbeže apod.), ovocnářství, včelařství, lesnictví apod.

1.2.2.2 Sídlo, dům a bydlení

Jančář (2000, s. 79) uvádí, že pro studium lidového domu „*má největší význam tzv. stabilní katastr, vypracovaný na základě instrukcí císaře Františka I. z roku 1817.*“

Na Slovácku se můžeme setkat s trojúhelníkovými nebo čtvercovými jádry obcí. Některé se musely přizpůsobit terénu, a proto mají neurčitý tvar. Jádro vesnic se obvykle nazývalo dědina nebo městečko. Grunt či selskou usedlost tvořil obytný dům a hospodářské objekty s dvorem. Rozdíly v uspořádání vycházely především z geografických podmínek. Základní stavební jednotkou takovýchto usedlostí byla vždy obydlí hospodáře, která se obvykle skládala z obytné jizby, síně s kuchyní a komory. Vevnitř se svítilo loučemi nebo lojovými svíčkami, teprve až v poslední čtvrtině 19. století se rozšířilo svícení petrolejovými lampami. (Jančář, 2011, s. 22-25)

1.2.2.3 Lidová strava

Pod pojmem lidová strava si lze představit nápoje a pokrmy připravované a konzumované ve vesnickém prostředí zemědělci, ale i drobnými řemeslníky. Ve městě pak dělnickými vrstvami a to zhruba do poloviny 20. století. Po skončení 2. světové války pak vnímáme lidovou stravu jako jev se společnými znaky bez rozdílu prostředí. Rozhodující vliv na charakter lidové stravy měl v minulosti způsob získávání surovin, dále jejich sortiment, dostupnost a možnosti uchování k přípravě jídel. Dalším důležitým faktorem byl způsob přípravy jídel a zpracování surovin. V neposlední řadě jídelniček také ovlivňovaly rodinné a společenské tradice, krajové zvyklosti, objev a používání nových surovin apod. (Blahůšek, 2006a, s. 58)

Je zřejmé, že obyvatelé venkova byli závislí na tom, co vypěstovali na poli a v hospodářství. Měšťané pak suroviny kupovali na trzích. Ze surovin můžeme vyjmenovat obiloviny, luštěniny, zeleninu, ovoce apod. Další suroviny, které se využívaly, byly vejce, mléko, drůbež a maso – skopové, hovězí nebo vepřové. Musíme si ale také uvědomit, že ne každý si mohl dovolit luxus mít čerstvé mléko od vlastního zvířete. Spotřeba masa byla také velmi nízká, protože ne každý si jej mohl dovolit.

1.2.2.4 Doprava

Transport surovin a produktů umožňovala dopravní síť, která byla tvořena pozemními komunikacemi (chodníky, vozové cesty) a vodními cestami. Komunikační sítě byly podmíněny terénem, typem zástavby obce a dvora, dále užívanými dopravními prostředky, druhem nákladu a také místními zvyklostmi. Veřejné komunikace, které umožňovaly lidem dopravu na delší vzdálenost budovaly a udržovaly již v 18. století obce, stát či vrchnost. Překonání vodních cest umožňovaly brody, mostní stavby nebo přívoz. K nejběžnějším formám transportu břemen se používaly jednoduché pomůcky z přírodního materiálu (např. koš, plachta, nůše, krosna či sotor). Tyto pomůcky sloužily k přepravě dřeva, píce, řemeslné a domácí produkce, chlévské mrvy na pole nebo k transportu každodenních potřeb. K pravidelné i občasné dopravě nákladu byly využívány sáně, jedno a dvoukolé dopravní prostředky. V dávných dobách bylo využíváno především lidské síly, která byla později nahrazována využitím zvířat (soumarství, záprah do povozu). Od konce 19. století, v období rozvoje průmyslu se začala uplatňovat mechanizace. Průběh 20. století zaznamenal významné změny hospodářského systému uplatňováním nových dopravních

prostředků (autodoprava, železnice), což významně omezilo většinu tradičních forem dopravy i komunikačních spojin. (Blahůšek, 2006a, s. 68-69)

1.2.2.5 Obchod a trh

Blahůšek (2006a, s. 70-71) popisuje obchod a trh jako výměnu zemědělských a řemeslných produktů v hospodářském systému tradičních společenství. Za nejjednodušší lze považovat naturální směnu mezi jednotlivými producenty, další formu zastupuje přímý prodej zemědělského produktu či výrobku řemeslníka. Ve městech se odehrával prodej prostřednictvím trhů. Podomní prodej, kdy prodejce navštěvoval potencionální zákazníky se také uplatňoval, a to především u sociálně nezajištěných obyvatel (nabízeny předměty drobné galanterie, plechové a drátenické výrobky, nože, skleničky atp.). Formy podomního prodeje přetrvaly i do 21. století – forma dealerů a podomních prodejců.

1.2.2.6 Výtvarná kultura

Neodmyslitelnou vlastností projevů tradiční lidové kultury je jejich estetická hodnota, i když byla většinou nechtěná nebo lépe řečeno neuvědomělá. Na Moravě se předmětem odborné vědecké pozornosti stala převážně jen jednotlivá odvětví lidové výtvarné kultury. Jako celku se jí závažnější pozornosti nedostalo. (Jančář, 2000, s. 218)

Jančář (2000, s. 218-224) uvádí, že velmi pestrou paletu tvoří především rozmanité výtvoř provázející tradiční lidové obřady, zvyky, popřípadě obyčeje. Některé z nich nenesou vůbec žádné stopy úsilí o umělecké ztvárnění, jiné se ale vyznačují rysy příznačnými pro vědomou snahu uplatňovat estetické představy a schopnost aplikovat je pomocí náročných technik.

1.2.2.7 Lidový oděv

Lidový oděv je souborem oděvních součástí především venkovského obyvatelstva, který se vyznačuje několika specifickými charakteristickými rysy a především svojí lokální a regionální specifičností. Kromě pojmu lidový oděv je velmi rozšířen i pojem kroj nebo lidový kroj.

V průběhu vývoje lidstva procházel lidový kroj mnoha vývojovými etapami. S první dokumentací a výzkumem odívání se začalo až v 18. století. Tyto výzkumy se pak rozvíjely i v 19. a 20. století. Jako jeden z mezníků ve výzkumu můžeme označit dobu

národního obrození v 19. století, kdy se lidový oděv začal označovat názvem kraj, který manifestoval národní povědomí. Další zásadní roli k uchování výzkumu lidového oděvu mělo i zakládání muzeí, která svojí badatelskou prací a sběratelskými aktivitami přispěly ve velké míře k zachování lidového oděvu. (Malovaný kraj, [2012])

Lidové kroje patří k nejvíce obdivovaným projevům lidové kultury. Svojí rozmanitostí jsou velmi těsně spjaty nejen s konkrétní národopisnou oblastí, ale často s určitou obcí. (Lidové kroje, [2012])

Někdy jsou rozdíly v kroji tak nepatrné, že je laik jen těžko pozná. Pouze oko znalce na první pohled pozná, ze které oblasti nebo dokonce obce nositel pochází. Vznik i vývoj krojů byl bezprostředně vymezen společensko-ekonomickými a přírodními okolnostmi, které ovlivňovaly složení materiálu i jeho umělecké ztvárnění. Rozdíly v materiálech jsou patrné v nížinných, horských i podhorských oblastech.

Prostřednictvím lidových krojů se přenášejí z generace na generaci hodnoty, které se vytvářely po celá staletí a jsou základem kulturní identity a zdrojem kulturní rozmanitosti. Krása těchto oděvů oslovila také řadu umělců. Jedním z nich byl například Uprka, který ve svých malbách zachytil původní podoby krojů. (Lidové kroje [2012])

1.3 Tradiční lidová kultura a současnost

Lidová slovesnost, zpěv, hudba, tanec i lidové divadlo procházely již od druhé světové války prudkou změnou řady svých původních funkcí. Důsledkem industrializace společnosti a vlivem rozrušování sociální struktury vesnice a malého města ubylo příležitostí k vyprávění a debata při posezení se změnila v pouhou informativní komunikaci. Kdysi společné zájmy generací se postupně oddálily. Tím přibylo mnoho nářků a nedorozumění mezi zájmy mladých a starších. (Beneš, 1972, s. 23-30)

Když si přečteme tyto řádky, vypadá to jako by folklor úplně zanikl. Pokud se ale do problematiky položíme trochu hlouběji, můžeme zjistit, že folklor není vůbec mrtvý, jak se nám zdálo. S postupující dobou se jen poněkud změnila hlediska i náplň toho, čemu říkáme hudba a lidová slovesnost.

Frolec (1980, s. 12) uvádí, že „nezastupitelnou složkou národního kulturního dědictví i současné kultury jsou tradice lidové kultury, které mají všechny předpoklady, aby se staly významným činitelem při formování harmonické osobnosti mladého člověka.“ Dále

dodává, že pokud má být této příležitosti náležitě využito, je potřeba učinit nejen patřičná praktická opatření, ale také vědecky zhodnotit otázku mladé generace a tradic lidové kultury v minulosti i současnosti. Tato problematika také vyžaduje spolupráci více vědních oborů.

Musil (2000, s. 85-87) uvádí, že tradice je považována za sociální normu a může se stát symbolem nebo vývojovou směrnicí. Tradicí se zpravidla označuje předávání kulturních hodnot obsažených v obyčejích, zvyklostech a zvycích v dějinném průběhu z generace na generaci. Předávání se děje pomocí různých způsobů a je do jisté míry závazné. Dále dodává, že z výzkumů poslední třetiny 20. století vyplynulo, že hodnotová orientace dětí a mladistvých je v procesu utváření jejich vlastní identity v normálních výchovných podmínkách podmíněna především hodnotovým zaměřením rodičů.

Hodnotovou orientací dětí se zabývala například Schauerová, která sledovala utváření postojevého a hodnotového profilu dětí z folklorních souborů. Výzkumem potvrdila své předpoklady, že v aktivní souborové činnosti se utváří nejen vztah k domovu, ale také jiné hodnoty, které ovlivňují jednání dětí, a jak se ukázalo, mohou je ovlivnit i v budoucnu (Schauerová, 1999, s. 9-30).

V dalším výzkumu se Schauerová (2000, s. 9-13) opět zaměřuje na folklorní soubory a uvádí, že na jedné straně jsou názory, které chápou tyto aktivity jako jednu z forem folklorismu a mají často pejorativní (hanlivý, záporný) význam. Na druhé straně však stojí ti, kteří zastupují názor o významnosti souborů pro folklor i pro uchování tradic lidové kultury. Tato dvě tvrzení pak platí stejně o souborech dospělých i dětských. Druhá jmenovaná skupina se vyznačuje některými zvláštnostmi.

Chmiel (2000, s. 78) uvádí, že *„je velmi důležité vypěstovat u mladé generace porozumění, úctu a dokonce lásku k hodnotám naší tradiční kultury v jejich nejrůznějších podobách, kterými jsou hudba, tanec, zpěv, lidové kroje, zvyky, obyčeje, pohádky atd.“*

1.4 Péče o tradice lidové kultury v České republice

Na počátku 80. let minulého století ustanovila Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (dále jen UNESCO) komisi badatelů z různých zemí světa, aby připravili dokument, kterým by tato organizace upozornila členské země na nebezpečí mnoha závažných ztrát v současném procesu globalizace. Dokument, který vypracovali byl v roce

1989 schválen a rozeslán všem členským zemím pod názvem **Doporučení k ochraně tradiční kultury a folkloru**. Ministerstvo kultury české republiky tento dokument akceptovalo a pověřilo jeho propagací Národní ústav lidové kultury ve Strážnici (dále jen NÚLK). Strážnický NÚLK díky ohlasům významných osobností české kultury, kterým byl tento text zaslán, zaměřil svoji činnost na uskutečňování zásad **Doporučení pro Českou republiku**. K prvním velkým projektům NÚLK patřila videodokumentace lidové tanečnosti v České republice. (Jančář, 2004b, s. 349-352) Tento první projekt měl za cíl zdokumentovat a vytvořit komplexní a spolehlivý pramen k poznání regionálních typů tanců, tak jak se dodnes dochovaly. Druhá etapa projektu se zabývala mužskými tanečními projevy a obsahuje videodokumentaci verbuňku v různých subregionech Slovácka, kromě toho také doprovodnou publikaci. Práce byla tak úspěšná, že UNESCO poskytlo NÚLK ve Strážnici finanční podporu na zahájení druhého projektu pod názvem Lidová řemesla a lidová umělecká výroba v České republice, jehož cílem je přispět k udržení a rozšiřování kvalitní řemeslné práce v regionech. (Jančář, 2004b, s. 349-352) Více informací o projektu lze získat na oficiálních internetových stránkách Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici (www.nulk.cz).

Dne 5. ledna 2011 bylo vydáno významné vládní usnesení o **Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice**. Tato koncepce navazuje na předchozí usnesení z roku 2003 a také na usnesení o Státní kulturní politice České republiky na léta 2009-2014 a podrobně konkretizuje úkoly a nástroje péče o tradice lidové kultury pro příslušné instituce státní správy, ale zejména pro samosprávy.

„Vláda doporučuje hejtmanům, primátorovi hlavního města Prahy, primátorům statutárních měst, starostům obcí a dalším členům zastupitelských orgánů krajů a obcí, představitelům Asociace krajů a Svazu měst a obcí České republiky, aby se seznámili s Koncepcí a využili ji při zpracování vlastních dokumentů a k naplňování vlastních záměrů v péči o tradiční lidovou kulturu jejich působnosti“ (ČESKO, 2011).

Koncepce vychází z předpokladu, že kulturní dědictví je zdrojem kulturní rozmanitosti, vzdělanosti a utváří základ kulturní identity obyvatel této země. Ukazuje se, že je neobyčejně důležité při využívání volného času. Tím napomáhá v boji proti rozličným sociálně patologickým jevům a přispívá ke kultivovanosti obyvatel. Rovněž přispívá k rozvoji ekonomiky České republiky, protože je podnětem pro rozvoj cestovního ruchu a též podnikatelských aktivit. (ČESKO, 2011)

Doporučovanými dokumenty k přečtení jsou:

- Doporučení Evropské komise o výzkumné iniciativě společenského plánování „Kulturní dědictví a globální změny: nová výzva pro Evropu“ (ze dne 26. dubna 2010).
- Usnesení vlády České republiky č. 11 o Koncepti účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011-2015 (ze dne 5. ledna 2011).
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví Českou republikou (z roku 2009).

Velmi důležitou roli v péči o tradice lidové kultury hraje Národní ústav lidové kultury ve Strážnici, který je státní příspěvkovou organizací a je přímo řízen Ministerstvem kultury České republiky. Hlavním cílem této organizace je provádět výzkumy a šířit jejich výsledky prostřednictvím výuky, publikování nebo převodu technologií.

1.5 Tradiční lidová kultura na Uherskobrodsku

Pro výzkum byl vybrán region Uherskobrodsko, jakožto jedna z nejrozmanitějších a nejbohatších etnografických oblastí v České republice. Jeho specifikem je velké množství variant lidového kroje, dále pak množství lidových písní, které se v jiných regionech nevyskytují a také lidový tanec sedlcká, který má v každé obci velmi odlišný charakter.

V této kapitole je detailně popsán lidový kroj, jako zástupce materiální kultury a z nemateriální lidové kultury pak lidové obyčeje. Zmíněné elementy byly vybrány především proto, že jsou mezi nimi patrné největší rozdíly v rámci všech regionů Moravského Slovácka.

Etnografický region

Uherskobrodsko je jednou z etnografických podoblastí regionu Slovácko. Tato část se rozprostírá kolem městského centra Uherského Brodu. V literatuře je také možné setkat se s označením uherskohradištské Dolňácko. (Dvouletý, 2010, s. 346-351)

Dvouletý (2010, s. 346-351) ale také upozorňuje, že označení Dolňácko, které můžeme v některé literatuře najít, představuje oblast nížinnou, konkrétně povodí řeky Olšavy. Tento název ale není dostačující, protože směrem na jihovýchod se z této nížiny zvedají Bílé Karpaty. Označení uherskohradištské Dolňácko proto nesplňuje přesně své poslání a je lepší užívat název Uherskobrodsko.

Obce, které patří do této oblasti jsou: Uherský Brod, Újezdec, Havřice, Těšov, Prakšice, Pašovice, Maršov, Šumice, Drslavice, Hradčovice, Lhotka, Veletiny, Vlčnov, Nivnice, Korytná, Dolní Němčí, Horní Němčí, Slavkov, Boršice u Blatnice, Bánov, Bystřice pod Lopeníkem, Suchá Loz a též obce Strání a Březová (Popelka, 2011, s. 18-19).

Lidový oděv

Beneš (1957, s. 5) uvádí, že systematické studium lidových krojů na Uherskobrodsku, které se konalo v letech 1951-1953 přispělo podstatně k poznání vývoje lidových krojů.

Tato kapitola se nezabývá jenom tím, z jakých součástí se kroj skládá, ale jsou zde uvedeny některé základní informace. Kroje můžeme rozdělit podle mnoha kritérií. Protože je těchto rozdělení mnoho, bude nám stačit vědět, že existuje kroj mužský, ženský a dětský. K mužskému kroji patří kalhoty (nohavice), košile, vesta (kordula), klobouk a vysoké boty. Ženský oděv zahrnuje součástky jako rubáč, spodnice, fěrtoch, fěrtůšek, rukávce, vesta (kordula), šátek a obuv.

Dvouletý (2010, s. 346-351) rozděluje kroje na Uherskobrodsku takto:

- **Kroj uherskobrodský**, kam patří obce Pašovice, Prakšice, Šumice, Havřice, Maršov, Těšov, Újezdec u Luhačovic a Uherský Brod.
- **Kroj hradčovický** s obcemi Hradčovice, Lhotka, Drslavice a Veletiny.
- **Kroj vlčnovský**, do kterého patří pouze obec Vlčnov.
- **Kroj nivnický**, kam patří obce Nivnice, Dolní Němčí, Horní Němčí, Korytná a Slavkov.
- **Kroj boršický**, do kterého spadá obec Boršice u Blatnice.
- **Kroj bánovský**, kam patří obce Bánov, Bystřice pod Lopeníkem a Suchá Loz.
- **Kroj straňanský**, s obcemi Květná a Strání

- **Kroj březovský**, s obcemi Březová a Lopeník.

V příloze PII jsou pro zajímavost k nahlédnutí obrázky krojů, které se nosí na Uherskobrodsku.

Lidové obyčeje

Lidové obyčeje byly již pospány v podkapitole 1.2.1 (Nemateriální kultura). V této kapitole jsou vyjmenovány a popsány lidové obyčeje, se kterými se lze setkat v regionu Uherskobrodsko. Tímto tématem se zabývá pouze hrstka autorů, většina zmíněných poznatků vychází z vlastních poznámek autora práce.

Lidové obyčeje, se kterými se můžeme setkat na Uherskobrodsku:

- **Vynášení Morany (Mařeny)** se v nejstarobylší podobě u nás zachovalo ve Veletinách u Uherského Brodu. Moranu, kterou zde nazývají Mařenu děvčata vynesou nastrojenou v průvodu a obchází s ní za zpěvu celou vesnicí. Po obchůzce zanesou Mařenu k řece, odstrojí ji, na mostě zapálí a hodí do vody. (Pavelčík, 1959, s. 27-29)
- **Letečko** je ověncený stromeček se kterým děvčata obchází vesnici za zpěvu (Pavelčík, 1959, s. 27-29). Tento zvyk se dodnes udržuje například v Bánově nebo Suché Lozi.
- **Velikonoce** jsou spjaty s ukřížováním a vzkříšením Ježíše Krista. Chlapci obcházejí rodiny a kamarádky s pomlázkami. V různých obcích Uherskobrodsko se lze setkat s různými názvy těchto pomlázek – žíla, kocvar, tatar, korbáč apod. Děvčata chlapce obdarovávají barevnými vajíčky, kraslicemi a mašlemi, které přivazují chlapcům na pomlázku.
- **Stavění máje** patří k lidovým obyčejům, se kterými se lze setkat v převážné většině obcí Uherskobrodsko. Máj stavěli mládenci, kteří se měli zúčastnit odvodu na vojnu. I přesto, že vojenská povinnost byla zrušena a k odvodu se nechodí, pokračuje tato tradice i nadále. Účastní se jí chlapci, kteří v daném roce dovrší 18ti let. Pomáhají jim děvčata stejného ročníku a samozřejmě i rodiče. V minulých desetiletích se stávalo, že chlapci z jiné vesnice takto postavený máj podřezali, v nejhorším

případě i ukradli. Takto poškozený nebo ukradený máj se musel vyplatit. V různých částech obce si stavěli a dodnes staví lidé svoje menší májky a dochází zde k setkávání rodin, sousedů a přátel.

- **Jízda Králů** patří ke svatodušním svátkům nebo letnicím. Na Uherskobrodsku se Jízda Králů koná ve Vlčnově a je známá v širém okolí. V současnosti do Vlčnova přijíždí dokonce cizinci, aby si zdokumentovali tento zvyk. Jančář (2000, s. 200-201) uvádí, že za krále je zvolen nedospělý chlapec, který je oblečen do ženského kroje, na hlavě má korunu, v ústech růži a jede na ozdobeném koni. Při něm jedou dva mládenci, kteří jej hlídají a brání, pokud by se ho chtěla zmocnit skupina z jiné obce (kdyby se tak stalo, musí být král vykoupen). Královská družina se skládá z legrůtů a vyvolávačů, dívky se nazývají družice.
- **Královničky.** Stejně tak jako ve Vlčnově, tak i v sousedních Veletinách mají svůj svatodušní zvyk – Královničky. Nejsou zdaleka tak proslavené jako Jízda králů, ale zvyk nezanikl, přestože nemá tolik diváků. Královničky (dívky oblečené v kroji, které již byly u svatého přijímání) se vydávají na obchůzku v kroji. Jakmile místní zaslechnou jejich zpívání, otevrou jim a obdarují je. (Jilík, 2007, s. 46-49)
- **Hody** jsou tradičními slavnostmi obcí, které se váží ke dni patronů místních kostelů. Tato tradice je spojena se setkáváním rodiny a známých při společném nedělním obědě. V některých obcích Uherskobrodsku se konají hody s právem, kdy se volí stárci, kteří vedou místní chasu až do příštích hodů s právem. Starají se také o pořádek při zábavách. Hody s právem mají svůj určitý program, který se mění jenom zřídka.
- **Dožínky** patří mezi sklizňové slavnosti a jsou oslavou dokončení žní. V průvodu jdou ženci a žnečky, oblečení do slavnostních krojů. Ženci nesou kosy ozdobené živými květinami, obilím a makovicemi. Žnečky nesou srpy, rovněž ozdobené. Součástí průvodu je bryčka, vezoucí hospodáře. Po dokončení průvodu následuje děkování hospodáři, tanec a zpěv krojové chasy. Tyto oslavy se udržují například v obci Dolní Němčí, kde se dožínky uskutečnily poprvé ve 20. letech minulého století.
- **Mikuláš.** Tak jako v jiných oblastech chodí po obci Mikuláš za doprovodu andělů a čertů. Při návštěvách v domácnostech se Mikuláš ptá děti, zda byly hodné

a poslouchaly rodiče, děti přednášejí básničky, popřípadě modlitbičky nebo zpívají. Následně jsou obdarovány různými sladkostmi.

- **Vánoce** jsou spojeny s oslavou narození Ježíše Krista v Betlémě. Na uherskobrodsku, stejně tak jako v jiných oblastech jsou to svátky pokoje, klidu a míru. Nelze říci, že by zde bylo nějaké specifikum oproti jiným oblastem.
- **Fašank** je obyčej, který je typický průvody maskovaných postav, které obcházejí za doprovodu hudby obcí a navštěvují všechny domácnosti. Tradičními maskami jsou medvěd s medvědářem, cikánka, kůň, slamák apod. Pro některé obce Uherskobrodsko jsou typické mužské tance, například v Bystřici pod Lopeníkem tanec Bobkovníci, který předvádí družina 12ti chlapců nebo v obci Strání, kde členové folklorního souboru Javorina předvádějí tanec Podšable. Stejně tak, jako je obec Vlčnov známá svojí Jízdou králů, tak Strání vyniká Festivalem masopustních tradic.

Tato kapitola byla věnována pohledu na tradiční lidovou kulturu, její rozdělení, péči o lidovou kulturu v České republice a seznámila s regionem Uherskobrodsko, kde byl výzkum prováděn.

2 TRADIČNÍ LIDOVÁ KULTURA JAKO ZPŮSOB VYUŽITÍ VOLNÉHO ČASU

Na následujících stránkách vstupujeme do oblasti tradiční lidové kultury jako způsobu využití volného času. Jsou zde vymezeny pojmy volný čas a zájmová činnost, dále jsou zde popsány možnosti, jak trávit volný čas prostřednictvím tradiční lidové kultury. V neposlední řadě jsou sem zahrnuty i nabídky vzdělávání, které jsou důležité při vedení dětí k tradiční lidové kultuře a pro práci v dětském folklorním souboru.

2.1 Vymezení pojmů z oblasti trávení volného času

Volný čas je oblastí velmi zajímavou, podnětnou a přínosnou, avšak mnohdy nedoceňovanou. Každý člověk se ve svém životě někdy setkal anebo vstoupil do volnočasových aktivit. Prostřednictvím nich získáváme praktické zkušenosti, ale i teoretické informace. Díky uskutečňování volnočasových či zájmových aktivit si lze také ověřit vlastní síly a schopnosti a tyto využít i v dalším životě k utváření své osobnosti.

Volný čas

V literatuře se nachází četné pokusy, které se snaží volný čas definovat. Mezi definicemi je ale určitá variabilita jednotlivých významů. (Vážanský a Smékal, 1995, s. 15-16)

Volný čas můžeme chápat jako opak povinností nebo nutné práce. Je to doba, kdy si své činnosti můžeme vybrat svobodně, dobrovolně a především rádi. Tyto činnosti nám přinášejí pocit uvolnění a uspokojení. (Pávková, 2002, s. 13-15)

Průcha, Walterová a Mareš (2003, s. 274) chápou volný čas jako „čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů.“

Zájmová činnost

Pávková (2002, s. 92) chápe zájmové činnosti jako „cílevědomé aktivity zaměřené na uspokojování a rozvíjení individuálních potřeb, zájmů a schopností. Mají silný vliv na rozvoj osobnosti i na správnou společenskou orientaci.“

Zájmová činnost je velmi důležitým faktorem a východiskem pro rozpracování obsahu výchovy ve volném čase. (Kavanová a Chudý, 2005, s. 31)

Obsah zájmové činnosti se diferencuje nejen podle věku, ale i podle stupně osobnosti, náročnosti práce či specializovanosti zájmové činnosti a její návaznosti na předchozí přípravu. Zájmová činnost plní funkci výchovnou i vzdělávací, rozvíjí celou osobnost, působí socializačně i motivačně a podporuje seberealizaci. Jako součást volného času plní i zdravotnicko-hygienické úkoly. (Pávková, 2002, s. 92)

2.2 Možnosti trávení volného času

V této podkapitole jsou popsány možnosti, jakými lze trávit volný čas nebo kde získat informace o zajímavých folklorních akcích. Následující dělení je obecně známé a není uvedeno v žádné literatuře.

2.2.1 Folklorní soubory

Folklorní soubory mohou být volnočasovou aktivitou pro děti i dospělé. Snad v každé vesnici a ve městě funguje alespoň jeden folklorní soubor nebo krůžek. Většina dětských folklorních souborů je rozdělena podle různých věkových kategorií účastníků. Zde je potom každá věková kategorie zaměřena na něco jiného. Vedoucí se nimi snaží pracovat podle jejich rozumových a pohybových schopností. Mladší děti (např. od 3 do 6 let) se učí říkanky, písně dle věku a to formou her. Starším dětem (cca od 15 let) už nestačí jen zpívání, ale je zde snaha o tancování, tak jako v dospělých souborech.

Členství v souboru dává dětem určité naplnění. Rozvíjí se zde pohybově, muzikálně, učí se soutěživosti apod. Další věcí, která je na dětských souborech zajímavá je, že se zde dokáží uplatnit jak děti talentované, tak i netalementované. Navíc každé dítě získává vztah ke konkrétnímu regionu, místu a získává také národní povědomí. Dalším důležitým aspektem je, že soubory nejsou pro rodiče dětí tak nákladné jako například hokej, fotbal nebo tenis. (Šimková, © 04. 03. 2011)

Někdo může namítnout, že lidové kroje nejsou levnou záležitostí. Je pravda, že kroje jsou velmi nákladné. Záleží však na druhu kroje a také na příležitosti, ke které se nosí. V dětských souborech se upřednostňují kroje jednodušší, snadno udržovatelné. Jsou lehce vypratelné, a proto může dítě zůstat přirozené a hrát si dle své libosti a nikdo jej nebude upozorňovat na to, aby nedošlo k poškození nebo znehodnocení kroje.

2.2.2 Folklorní festivaly

Pojmem festival můžeme označit zvláštní společenskou událost, která bývá většinou organizována do několika dní. Pod tímto slovem můžeme ale také chápat například sjezd většího množství lidí na jedno místo, kde se koná bohatý doprovodný program. Festivalů je mnoho druhů. Záleží na zájmu, potřebách nebo koníčcích lidí, kteří je navštěvují. Jako příklad zde uvádím velmi známé hudební či filmové festivaly, festivaly literární a divadelní a také sem můžeme zařadit festivaly folklorní, které nás v této podkapitole zajímají nejvíce.

Nejnámějším folklorním festivalem v České republice vůbec je Mezinárodní folklorní festival ve Strážnici. Mezinárodní rada organizátorů folklorních festivalů a lidového umění (dále jen CIOFF) řadí tento festival mezi vybrané celosvětové folklorní festivaly, proto je zde k shlédnutí i mnoho zahraničních souborů.

Festival se poprvé uskutečnil v roce 1946 a během svého vývoje začal postupně představovat folklor nejen v jeho přirozené podobě, ale také v různých úpravách a stylizacích. Díky tomu si zachovává bezprostřední kontakt mezi účinkujícími i diváky. Zároveň umožňuje živé zapojení návštěvníků do festivalového dění, například při finále již zmíněné Soutěže o nejlepšího tanečníka slováckého verbuňku. Zahraniční soubory vystupují na tomto festivalu již od roku 1957 a každoročně přinášejí divákům nové zážitky svými tanci, písněmi a exotickými kroji. (Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12)

Další odkazy na folklorní festivaly v České republice lze najít na webových stránkách Folklorního sdružení České republiky (www.folklornisdruzeni.cz), kde je rovněž možné hledat festivaly podle krajů.

2.2.3 Muzea

Poláková (2010, s. 7) uvádí, že polemiky o nezpůsobilosti či naopak opodstatnění vzdělávací role muzeí a podílu na učení dětí se vedou již řadu let na nejrůznějších úrovních.

Muzeum by mělo návštěvníkovi nabídnout co nejzajímavější expozice, ale nemůže jej nutit k návštěvě za každou cenu. To by nebylo ku prospěchu ani jedné straně.

Z nejnámějších muzeí, která seznamují veřejnost s prvky tradiční lidové kultury na Moravě jsou: Slovácké muzeum (Uherské Hradiště), Muzeum J. A. Komenského (Uherský

Brod), Muzeum vesnice jihovýchodní Moravy (Strážnice), Valašské muzeum v přírodě (Rožnov pod Radhoštěm) atd. Nesmíme rovněž zapomenout na množství soukromých muzeí a sbírek, které jsou zřizovány soukromými osobami, udržovány a doplňovány s velkou láskou a citem.

2.2.4 Média

Média nás v současnosti doprovázejí na každém kroku. Jsme jimi obklopeni. Proto jsou důležitá i pro popularizaci folkloru a lidové kultury všeobecně.

V následujících řádcích jsou představeny možnosti, pomocí kterých se mohou zájemci dovědět o tradiční lidové kultuře, folklorních souborech, folklorních festivalech nebo o akcích, pořádaných na území České republiky.

Asi nejsilnější pozici drží **televize**. Česká televize nabízí pravidelně pořady jako Náš venkov, Folklorní magazín, Folklorika apod. Další televizí, která se úspěšně stará o podobné programy je Televize Noe se svými pořady Sedmihlásky nebo pořadem U Nás aneb od cimbálu k lidové kultuře. Za zmínku stojí, že TV Noe v roce 2012 uskutečnila rozsáhlý přenos z Mezinárodního folklorního festivalu ve Strážnici a díky tomu mohlo program sledovat mnoho diváků, kteří neměli možnost se tohoto festivalu zúčastnit osobně. Je předpoklad, že v roce 2013 TV Noe uskuteční přenosy ještě ve větším rozsahu.

Na **internetu**, jakožto nejmladšímu médiu ze všech zmíněných v této podkapitole, se lze rovněž setkat s prezentací folkloru a tradiční lidové kultury. Těmto tématům se věnuje celá řada organizací, institucí, sdružení, ale i jednotlivců. K nejznámějším internetovým stránkám, zabývajícím se lidovou kulturou, patří například Národní ústav lidové kultury ve Strážnici (www.nulk.cz), Folklorní sdružení České republiky (www.fos.cz), FolklorWeb.cz – folklor a lidová kultura na Moravě (www.folklorweb.cz) a mnoho dalších. Stačí si zadat slovo či slovní spojení do vyhledavače a ten nabídne mnoho typů, které si můžeme sami ověřit.

Z **rozhlasu** stojí za zmínku především Český rozhlas, který vysílá rozhovory s významnými lidmi z oblasti folkloru, upozorňuje na významné folklorní akce apod. V regionálních rádiích se můžeme rovněž setkat s upoutávkami na různé folklorní akce.

Lidovou kulturu v **časopisech** můžeme najít například v časopisech Malovaný kraj, Folklor nebo Národopisná revue apod. Rovněž regionální tisk prezentuje a upozorňuje na folklorní akce v dané oblasti.

2.3 Nabídka vzdělávání

Tato kapitola je do diplomové práce uvedena z toho důvodu, že nejen děti je potřeba vzdělávat v oblasti tradiční lidové kultury. Je velmi důležité, aby lidé, kteří pracují s dětmi, ať už s pedagogickým nebo jiným vzděláním, se sami také dále vzdělávali a zajímali se o lidovou kulturu. Mohou tak porovnávat svoji práci a zkušenosti v souborech a vyměňovat si je s ostatními. V rámci České republiky není vypracována metodika pro práci ve folklorních souborech. Vedoucí jednotlivých souborů mohou zkušenosti s vedením dětí získat účastí na folklorních festivalech, kde porovnávají svoji práci s prací jiných vedoucích a přebírají získané poznatky pro svoji další práci. Velkou pomocí je činnost Národního ústavu lidové kultury ve Strážnici, který pořádá Školu folklorních tradic a různé semináře k této tematice.

2.3.1 Škola folklorních tradic

NÚLK ve Strážnici, ve spolupráci s Národním informačním a poradenským střediskem pro kulturu (dále jen NIPOS) Praha a Folklorním sdružením České republiky pořádají Školu folklorních tradic. Tento kurz je akreditován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (dále jen MŠMT), což znamená, že po absolvování získá účastník osvědčení o nové kvalifikaci.

V současnosti se bude tento kurz konat od září 2013 a studium je rozděleno do čtyř semestrů. Tento kurz se bude letos konat již pošesté.

Je určen všem současným i budoucím vedoucím, uměleckým vedoucím i organizačním pracovníkům folklorních souborů, dále pedagogům a dalším vážným zájemcům o lidový tanec a tradiční lidovou kulturu vůbec. (Krist, Lázňovská a Pšenica, © 2008-02-12)

Předměty, které kurz obsahuje jsou následující (Krist, Lázňovská a Pšenica, © 2008-02-12): pohybová průprava a její metodika, základy anatomie a fyziologie, úvod do studia lidové kultury, lidový tanec v České republice (návuk a metodika), úvod do hudební teorie, zpěv ve folklorním souboru, dětský folklor, základy choreografie, základy pedagogiky

a psychologie, dramaturgie ve folklorním souboru, lidový kroj, divadelní a dramatické prvky ve folkloru, mluvené slovo a režijní minimum.

Mezi vyučujícími jsou přední odborníci, ale také souboroví vedoucí s mnohaletou praxí. Podmínkou pro absolvování kurzu je účast na každém soustředění a obhajoba závěrečné práce se zkouškou. Uchazeči musí být starší 18 let a mít ukončené středoškolské vzdělání. Školné za celý kurz činí cca 12 000 Kč. Všechny výdaje se stravováním, ubytováním a dojížděním si zařizuje a hradí účastník sám.

2.3.2 Siločáry duše dítěte

Další zajímavou akcí, především pro vedoucí dětských souborů, ale i studentů či pedagogů je symposium Siločáry duše dítěte. Každý, kdo vede dětský soubor či zájmové kroužky by se měl sám dále vzdělávat. Snažit se nacházet stále nové informace a nechat se inspirovat i ostatními vedoucími souborů a také odborníky či výzkumníky. Právě pro ty, kteří nemají možnost se přihlásit například do již výše zmíněného kurzu Školy folklorních tradic, ať už z důvodu finančního nebo časového vytížení, jsou tato symposia úžasným zdrojem inspirací. S myšlenkou na pořádání těchto symposií přišel Mgr. Vlastimil Ondra z Nivnice.

Jejich hlavním smyslem je vytvořit prostor ke společnému setkávání vedoucích dětských folklorních souborů a přispět k vzájemné výměně osobních a praktických zkušeností jednotlivých vedoucích s vedením dětských folklorních souborů (Ondra, © 2013).

Předchozí setkání se konala na různých místech České republiky, ale zatím poslední symposium se konalo 15. září 2012 v reprezentačních prostorách zámku ve Strážnici, a to již pod záštitou NÚLK. Přednášeli zde opět jak odborníci (např. PhDr. Lubomír Tyllner, Ph.D., PhDr. Karel Pavlišník, CSc. Nebo PhDr. Tomáš Čech, PhD. atd.), tak i vedoucí dětských souborů. Každý účastník se mohl v průběhu přednášky na cokoli zeptat či rozvíjet diskusi na přednášenou problematiku.

Účastníky nebo zájemce o toto symposium jistě zaujme poplatek za účast, který zahrnuje i občerstvení. Je to 100 Kč, což je velmi symbolická částka za tak zajímavě strávený den.

Touto kapitolou je ukončena teoretická část diplomové práce, která byla důležitá z důvodu vypracování praktické části. V ní využívám všech získaných teoretických poznatků.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 METODOLOGIE VÝZKUMU

Hlavním cílem diplomové práce je popsat a vyhledat rozdíly v postojích u žáků 5. tříd základních škol na Uherskobrodsku k tradiční lidové kultuře.

Díličními cíle jsou zjistit:

- Jaký postoj mají žáci ke slovesnému folkloru.
- Jaký postoj mají žáci k hudebnímu folkloru.
- Jaký postoj mají žáci k tanečnímu folkloru.
- Jaký postoj mají žáci k obyčejovým tradicím a zvykům.
- Jaký postoj zaujímají žáci k nošení lidového kroje.
- Jaký postoj mají žáci k dětským folklorním souborům.

3.1 Konceptuální rámec

Konceptuální rámec, který je zde uveden je důležitý pro zpracování praktické části diplomové práce. Jsou zde vymezeny základní definice pojmu postoj od různých autorů, kteří se touto problematikou zabývali. Dalším důležitým pojmem, který je zde uveden je tradiční lidová kultura, která je ústředním pojmem této práce.

Postoje:

Thomas a Znaniecki, chápali postoj jako individuální protějšek společenské hodnoty a hodnotu jako to, co je objektem společensky důležitým. (Nakonečný, 2009, s. 239)

Zjednodušeně řečeno, postoj byl podle jejich definice chápán jako vědomý vztah jedince k hodnotě. Definice těchto autorů se neujala, ale jejich pojetí bylo v podstatě přijato.

Allport (1935, cit. podle Musil, 2005, s. 76) definuje postoj jako „*mentální a nervový stav pohotovosti organizovaný zkušeností, vyvíjející direktivní nebo dynamický vliv na odpovědi individua vůči všem objektům a situacím, s nimiž je ve relaci*“. Nakonečný (2009, s. 239) ale upozorňuje, že tato definice vnesla do pojetí postojů jisté nedůslednosti, které spočívaly především v tom, že postoje byly směřovány s motivy.

Chápání Allportovy definice jako pohotovosti k jednání byly i přes jisté nedůslednosti obvykle přejímány. Například Klinebergem, jenž chápal postoj jako stav pohotovosti pro

určitý typ odpovědí, nebo Organem, který postoji chápe tendence odpovídat buď kladně nebo záporně na určité osoby, předměty nebo situace. (Nakonečný, 1997, s. 217)

Vágnerová (2010, s. 292-295) uvádí několik základních charakteristik postojů:

- Mohou mít **různou vnitřní konzistenci**, tzn. míru souladu jednotlivých složek.
- Vytvářejí se **sociálním učením** – přijímáme je od jiných lidí, zejména pak od těch, kteří jsou pro nás emočně významní nebo jsou považováni za autoritu.
- Snadno přejímáme postoje **převažující v sociální skupině**, ke které patříme a s níž se identifikujeme.
- Postoj se může vytvořit **i na základě vlastní zkušenosti** – určitý postoj posilují pozitivní nebo negativní emoce, které vyvolávají různé zážitky.
- **Emoční prožitky bývají silnějším prostředkem** ke vzniku a zachování určitého postoje.
- Poslední rozhodující a významnou proměnnou, ovlivňující rozvoj různých postojů jsou **potřeby**.

Postoje nejsou neutrální, ale vyjadřují současně náš hodnotící vztah k různým sociálním objektům v našem prostředí – to co upřednostňujeme, respektive nemáme rádi (Eagly a Chaiken, 1998, cit. podle Výrost a Slaměník, 2008, s. 127). I když je část postojů vrozených, většinu z nich přesto získáváme v průběhu našeho života prostřednictvím osobní zkušenosti s objekty nebo zprostředkovaně, sociálním učením (Brendl, Higgins, 1996, cit. podle Výrost a Slaměník, 2008, s. 127).

Pro praktickou část práce se přikláním k definici Eagly a Chaiken. Postoje totiž chápou jako hodnotící vztah k různým sociální objektům v našem prostředí. Myslím si, že je to na pochopení velmi jednoduchá definice, přesto vyjadřuje vše, na čem se praktická část práce zakládá. Děti získávají postoje v průběhu života jednak vlastní zkušeností, jednak v rodině, ale i ve škole anebo ve společnosti.

Tradiční lidová kultura:

Tento pojem byl již vymezen v Podkapitole 1.1 (Vymezení pojmů z oblasti tradiční lidové kultury). Je ale ústředním pojmem celé práce a především praktické části, proto je uveden i zde.

Označením tradiční lidová kultura se myslí ty prvky lidové kultury, které jsou ve skutečnosti vyhaslé, a mají tedy podobu kulturně historického dědictví. To znamená, že jde o historické formy lidové kultury, její stav nebo stádium vývoje, fungující na daném území po několik generací, které byly v procesu modernizace buď úplně zlikvidovány (zanikly) nebo zásadně obměněny. Jedná se o celou sféru hmotné lidové kultury a řadu jevů duchovního a sociálního života. (Woitsch, 2008, s. 14-15)

3.2 Výzkumný problém

Uherskobrodsko je podoblastí Moravského Slovácka. Tento kraj je typický pestrostí a bohatostí krojů, písněmi, cimbálovými muzikami, mnohými tradicemi a zvyky. V každé obci této oblasti lze také nalézt tance (mnohdy i více tanců z jedné obce), které nenajdeme v jiných oblastech. Toto je tedy důvod, proč jsem si zvolila následující výzkumný problém.

Vzhledem ke stanovenému cíli jsem se zaměřila na následující výzkumný problém:

„Jaký je rozdíl v postoji žáků 5. tříd vybraných základních škol na Uherskobrodsku k tradiční lidové kultuře?“

3.3 Výzkumné otázky a hypotézy

Výzkumné otázky vycházejí z výzkumného problému a směřují k naplnění hlavního cíle výzkumu. Stanovila jsem šest výzkumných otázek, které obsahují 2 dílčí otázky. K těmto dílčím otázkám jsem stanovila i hypotézy, které se týkají existence rozdílů v určitých oblastech podle pohlaví a bydliště. Proměnné, které mají nepostradatelný význam pro zvolení vhodného vyhodnocovacího testu jsou popsány v Podkapitole 3.4 (Definování proměnných).

Výzkumné otázky a hypotézy:

1. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku ke slovesnému folkloru?

Liší se postoj k slovesnému folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H1: Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než žáci žijící ve městě.

Liší se postoj ke slovesnému folkloru u dívek a chlapců?

H2: Dívky mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než chlapci.

2. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku k hudebnímu folkloru?

Liší se postoj k hudebnímu folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H3: Žáci žijící ve městě mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než žáci žijící na vesnici.

Liší se postoj k hudebnímu folkloru u dívek a chlapců?

H4: Dívky mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než chlapci.

3. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku k tanečnímu folkloru?

Liší se postoj k tanečnímu folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H5: Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než žáci žijící ve městě.

Liší se postoj k tanečnímu folkloru u dívek a chlapců?

H6: Dívky mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než chlapci.

4. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku k obyčejovým tradicím?

Liší se postoj k obyčejovým tradicím u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H7: Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než žáci žijící ve městě.

Liší se postoj k obyčejovým tradicím u dívek a chlapců?

H8: Dívky mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než chlapci.

5. Jaký postoj zaujímají žáci k lidovému oděvu (lidovému kroji)?

Liší se postoj k lidovému u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k lidovému oděvu u dívek a chlapců?

6. Jaký postoj zaujímají žáci k dětskému folklornímu souboru jako volnočasové aktivitě/zájmovému kroužku?

Liší se postoj k dětskému folklornímu souboru jako volnočasové aktivitě u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k dětskému folklornímu souboru jako volnočasové aktivitě u dívek a chlapců?

3.4 Definování proměnných**➤ Postoj ke slovesnému folkloru (závisle proměnná)**

Odpověď na otázku číslo 1, která bude vyjádřena průměrnou hodnotou níže uvedených devíti podotázek. Rozpětí odpovědí 1-5 (naprosto souhlasím (5) – souhlasím (4) – nevím (3) – nesouhlasím (2) – naprosto nesouhlasím (1) → metrická proměnná). Pozitivnější postoj, který bude měřen znamená míru na škále. Čím vyšší číslo, tím pozitivnější postoj.

1. Mám rád/a pohádky.
2. Mám rád/a různé pověsti, které se týkají našeho kraje.
3. Rád/a poslouchám povídky ze života.
4. Mám rád/a přísloví.
5. Rád/a poslouchám pranostiky.
6. Mám rád/a hádanky.
7. Líbí se mi divadlo (loutkové, obchůzkové,...).
8. Mám rád/a dětská říkadla.
9. Mám rád/a rozpočítadla.

➤ **Postoj k hudebnímu folkloru** (závisle proměnná)

Odpověď na otázku číslo 2, která bude vyjádřena průměrnou hodnotou níže uvedených pěti podotázek. Rozpětí odpovědí 1-5 (naprosto souhlasím (5) – souhlasím (4) – nevím (3) – nesouhlasím (2) – naprosto nesouhlasím (1) → metrická proměnná). Pozitivnější postoj, který bude měřen znamená míru na škále. Čím vyšší číslo, tím pozitivnější postoj.

1. Lidové písně se mi líbí
2. Myslím si, že je důležité učit se zpívat lidové písničky.
3. Líbí se mi hra na hudební nástroj.
4. Cimbálové muziky patří mezi moje nejoblíbenější hudební žánry.
5. Myslím si, že je důležité umět hrát na hudební nástroj.

➤ **Postoj k tanečnímu folkloru** (závisle proměnná)

Odpověď na otázku číslo 3, která bude vyjádřena průměrnou hodnotou níže uvedených čtyř podotázek. Rozpětí odpovědí 1-5 (naprosto souhlasím (5) – souhlasím (4) – nevím (3) – nesouhlasím (2) – naprosto nesouhlasím (1) → metrická proměnná). Pozitivnější postoj, který bude měřen znamená míru na škále. Čím vyšší číslo, tím pozitivnější postoj.

1. Lidové tance patří mezi moje nejoblíbenější tance.
2. Líbí se mi, že každá obec/město v našem regionu má svůj vlastní tanec.
3. Líbí se mi mužský tanec verbuňk.
4. Myslím si, že je důležité uchovávat tance, které patří k našemu regionu.

➤ **Postoj k obyčejovým tradicím** (závisle proměnná)

Odpověď na otázku číslo 4, která bude vyjádřena průměrnou hodnotou níže uvedených sedmi podotázek. Rozpětí odpovědí 1-5 (naprosto souhlasím (5) – souhlasím (4) – nevím (3) – nesouhlasím (2) – naprosto nesouhlasím (1) → metrická proměnná). Pozitivnější postoj, který bude měřen znamená míru na škále. Čím vyšší číslo, tím pozitivnější postoj.

1. Mám rád/a velikonoční svátky.

2. Líbí se mi každoroční slavení hodů u nás na vesnici/ve městě.
3. Fašank (obchůzka maškar) patří mezi moje nejoblíbenější tradice.
4. Líbí se mi prosincová obchůzka Mikuláše, čertů a andělů.
5. Vánoce patří mezi moje nejoblíbenější svátky.
6. Rád/a navštěvuji folklorní akce, které se pořádají u nás ve městě/v obci.
7. Rád/a navštěvuji folklorní akce, které se konají v jiných obcích/městech (např. Slavnosti vína v Uherském Hradišti, Jízda králů, apod.)

3.5 Pojetí výzkumu

Cílem této diplomové práce je popsat a vyhledat rozdíly v postojích k tradiční lidové kultuře u žáků 5. tříd základních škol na Uherskobrodsku ve vztahu k pohlaví a místu bydliště (město x vesnice). Na základě stanoveného výzkumného cíle jsem zvolila **kvantitativní pojetí výzkumu**, vzhledem k tomu, že chci ověřit tvrzení, že postoje k tradiční lidové kultuře se vzhledem k místu bydliště (město x vesnice) a pohlaví liší.

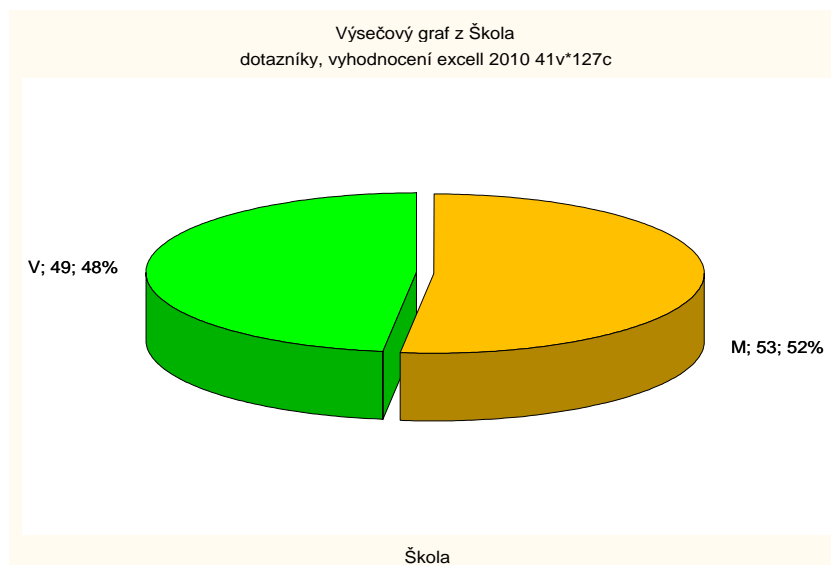
3.6 Výzkumný vzorek

Svoji pozornost jsem zaměřila na oblast Uherskobrodsku. **Základní soubor** respondentů tvořilo celkem 20 základních škol, z toho 6 městských a 14 vesnických. **Výběrový soubor** tvořili žáci 3 městských a 3 vesnických základních škol, navštěvujících ve školním roce 2012/2013 pátou třídu. To z toho důvodu, že chci porovnat postoje dětí k tradiční lidové kultuře na vesnici a ve městě. Základní školy, které se jsem oslovila byly vybrány prostým náhodným způsobem, pomocí generátoru náhodných čísel. Pokud škola, která byla vybrána odmítla dotazníkové šetření, náhodný výběr se opět opakoval.

Z grafů 1 a 2 je patrné rozložení výzkumného souboru. Celkem se výzkumu zúčastnilo 102 žáků 5. tříd (10-12 let). Z toho 47 dívek a 55 chlapců. Město bylo zastoupeno v počtu 53 dětí, vesnice 49 dětí.

Graf 1 Charakteristika vzorku – pohlaví

Graf 2 Charakteristika vzorku – škola

3.7 Technika výzkumu

Pro potřeby výzkumu jsem se rozhodla využít dotazníku, který tvoří Likertovy škály. Dotazník se skládá z 6 otázek, které tvoří 33 podotázek. První část dotazníku obsahuje otázky, které zjišťují věk a pohlaví respondentů a dále třídu, kterou respondenti navštěvují. Ve druhé části dotazníku byla pozornost věnována jednotlivým oblastem tradiční lidové kultury. Nehmotné tradiční kultuře odpovídaly následující oblasti: oblast slovesného

folkloru (otázka 1), oblast hudebního folkloru (otázka 2), oblast tanečního folkloru (otázka 3) a oblast obyčejových tradic (otázka 4). Hmotné tradiční lidové kultuře odpovídá otázka číslo 5, která zahrnuje oblast zaměřující se na lidový oděv. Otázky, které se týkají folklorního souboru a trávení volného času zahrnuje otázka číslo 6.

Tento dotazník byl konzultován i s psychologem, který mě upozornil na nedostatky dotazníku. Tyto chyby byly opraveny. Zmíněný dotazník není standardizovaný, ale inspirovala jsem se již uskutečněnými výzkumy, týkajícími se folkloru a tradiční lidové kultury.

Pro větší návratnost a pochopení dotazníku jsem s žáky při vyplňování dotazníků spolupracovala. Respondenti byli také ujištěni, že předložený dotazník je zcela anonymní.

3.8 Způsob zpracování dat

Kvantitativní data získaná v dotazníkovém šetření, byla zaznamenána do tabulky v programu Microsoft Excel 2010. Do této tabulky byly zapsány hodnoty, které respondenti označili na škále 1 – 5 a následně byl vypočítán průměr jednotlivých oblastí. Pro zpracování a vyhodnocení dat byl využit statistický program Statistica 10.

Před analýzou dotazníků jsem ověřila normalitu dat pomocí Kolmogorov-Smirnonova testu, Lillieforsova testu a Shapiro-Wilkova W testu. Ve všech testovaných oblastech byly předpoklady splněny, a proto jsem použila parametrické testování, T-test.

U popisných výzkumných otázek jsem provedla základní popisnou statistiku. Jednotlivé otázky a odpovědi na ně jsem upravila do tabulky, kdy z odpovědí v jednotlivých oblastech jsem vytvořila aritmetický průměr a směrodatnou odchylku. Výsledky šetření jsou graficky znázorněny a popsány.

3.9 Předvýzkum

V rámci diplomové práce byl před samotným výzkumem proveden předvýzkum, aby byla ověřena nosnost výzkumného nástroje.

Cílem předvýzkumu bylo zjistit, zda je pro zkoumání postojů k tradiční lidové kultuře navržený nástroj vhodný a jestli umožní získat výsledky, se kterými bude možno dále pracovat.

Na daný cíl jsem si chtěla odpovědět následujícími otázkami:

1. Rozumí respondenti pokynům, které jsem jim dala?
2. Rozumí respondenti otázkám v dotazníku tak, jak jim rozumím já?
3. Jsou vybrané osoby ochotny zúčastnit se výzkumu?
4. Bude trvat práce v terénu tak dlouho, jak jsem si naplánovala?
5. Dají se sesbírané údaje vyhodnotit správně?

Předvýzkum se uskutečnil na malém souboru lidí. Jednak jsem dotazníky rozdala dospělým ve svém okolí, tak i dětem, které navštěvují 5. ročník základní školy.

Chtěla jsem porovnat jejich reakce na stavbu a položení otázek. Dotazník se skládá z Likertových škál, které se užívají k měření postojů a názorů lidí. V odborné literatuře autoři doporučují, aby ve výzkumném nástroji nebyly formulace jenom jedné polaritě, ale střídaly se pozitivní i negativní formulace. To z toho důvodu, aby respondent neupadl do stereotypního vyplňování. Při vyplňování dotazníků ale respondentům (dospělým i dětem) právě tyto polaritě dělaly problém a nemohli se plně soustředit na otázky. Proto jsem se rozhodla pouze pro pozitivní formulace.

Pro respondenty jsem měla také připraveny dvě verze dotazníků. V první verzi byly otázky očíslovány postupně a pod nimi byly slovně vypsány možnosti. To se opakovalo u každé otázky. U druhé verze jsem dala otázky i odpovědi do tabulek. Měřila jsem čas, po který respondenti vyplňovali dotazníky. Ukázalo se, že první verze byla jednotvárná a respondenti se v otázkách začali ztrácet a vyplňování je přestalo bavit. Také čas vyplňování byl delší než u druhé verze. Proto jsem se tedy rozhodla pro druhou verzi dotazníku.

1. Mám rád/a pohádky.

naprosto souhlasím – souhlasím – nevím – nesouhlasím – naprosto nesouhlasím

2. Mám rád/a různé pověsti, které se týkají našeho kraje.

naprosto souhlasím – souhlasím – nevím – nesouhlasím – naprosto nesouhlasím

3. Rád/a poslouchám povídky ze života.

naprosto souhlasím – souhlasím – nevím – nesouhlasím – naprosto nesouhlasím

Obrázek 1 Část dotazníku – verze 1

1. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Mám rád/a pohádky.					
Mám rád/a různé pověsti, které se týkají našeho kraje.					
Rád/a poslouchám povídky ze života.					

Obrázek 2 Část dotazníku – verze 2

4 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE DAT

V rámci páté kapitoly jsou prezentovány výsledky výzkumného šetření. Výsledky jsou popsány v podkapitolách 4.1 (Popisná statistika) a 4.2 (Testování hypotéz). Dále je uvedeno shrnutí výzkumného šetření. U popisné statistiky je každá z dotazníkových otázek vyhodnocena zvlášť, výsledky jsou upraveny do přehledných tabulek, u statisticky významných rozdílů jsou přiloženy grafy - histogramy a doplněny komentáře. Při testování hypotéz jsou data taktéž uvedena v přehledné tabulce, doplněna krabicovým grafem a komentářem.

4.1 Popisná statistika

Výzkumné otázky:

1. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku ke slovesnému folkloru?

Liší se postoj k slovesnému folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj ke slovesnému folkloru u dívek a chlapců?

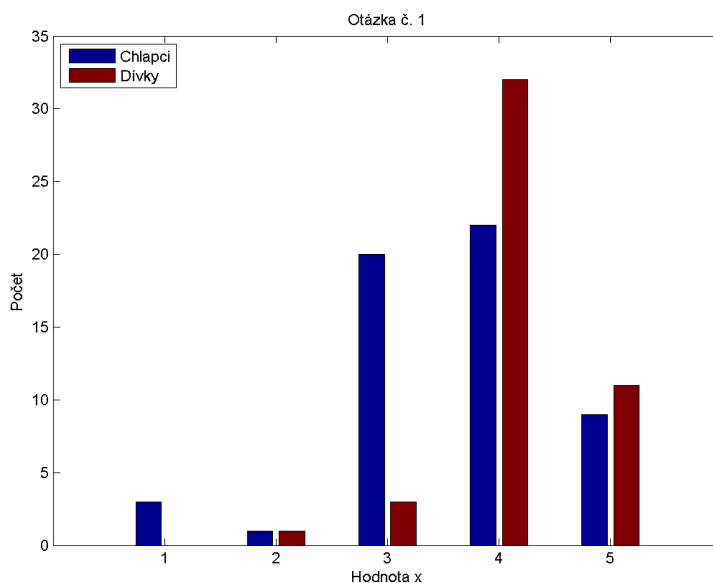
Otázka č. 1 se žáků dotazovala na to, zda mají rádi pohádky.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylna
Celkem	102	3,843	1,000	5,000	0,864
Město	53	3,924	1,000	5,000	0,780
Vesnice	49	3,755	1,000	5,000	0,947
Dívky	47	4,127	2,000	5,000	0,612
Chlapci	55	3,600	1,000	5,000	0,973

Tabulka 1 Názory žáků na pohádky

Průměr všech odpovědí na otázku č. 1 je 3,843. Z tabulky 1 je zřejmé, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř shodné. Rozdílů si můžeme všimnout u odpovědí dívek a chlapců, kde průměr odpovědí dívek je 4,127 a u chlapců 3,600. Z grafu 3 je patrné, že nejčastěji byly udávány hodnoty 4 (souhlasím; dívky 68 %, chlapci 40 %), 5 (naprosto souhlasím; dívky 23 %, chlapci 16 %) 3 (nevím dívky 6 %, chlapci 36 %) hodnota 2 (nesouhlasím; dívky 2 %, chlapci 2 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 0 %, chlapci 6 %).

Z těchto hodnot vyplývá, že pohádky jsou obecně oblíbeným slovesným žánrem, u dívek však oblíbenější. Nebyly zaznamenány významné rozdíly mezi městem a vesnicí.

Graf 3 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na pohádky

Otázka č. 2 se žáků ptala na názor k pověstem, týkajícím se Uherskobrodského regionu.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,921	1,000	5,000	0,961
Město	53	3,867	1,000	5,000	0,941
Vesnice	49	3,979	1,000	5,000	0,989
Dívky	47	4,021	3,000	5,000	0,793
Chlapci	55	3,836	1,000	5,000	1,084

Tabulka 2 Názory žáků na pověsti

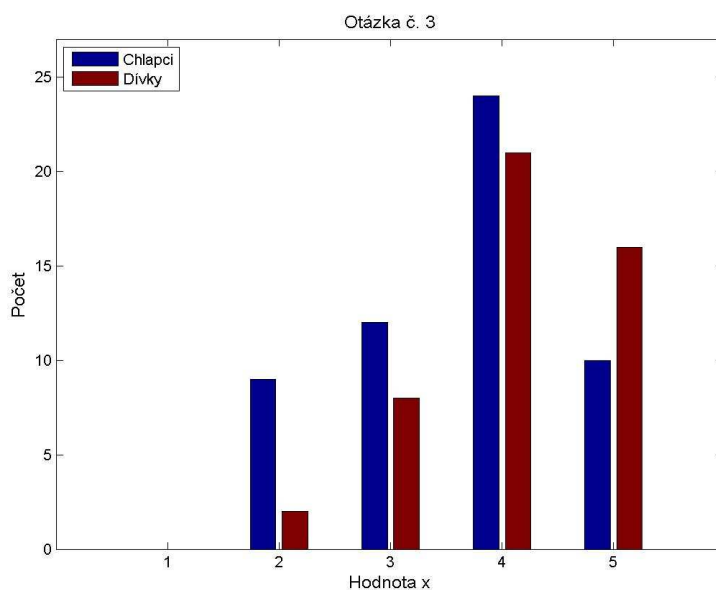
Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvě je 3,921. Z tabulky 2 je zřejmé, že průměry všech odpovědí jsou téměř stejné. Žádné významné rozdíly mezi průměry odpovědí podle pohlaví ani podle místa bydliště nejsou zřejmé, a proto neuvádím ani grafy k porovnání.

Otázka č. 3 měla za úkol zjistit, zda děti rády poslouchají povídky ze života.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,843	2,000	5,000	0,930
Město	53	3,905	2,000	5,000	0,904
Vesnice	49	3,775	2,000	5,000	0,963
Dívky	47	4,085	2,000	5,000	0,829
Chlapci	55	3,636	2,000	5,000	0,969

Tabulka 3 Názory žáků na povídky ze života

Průměr všech odpovědí na otázku číslo tři je 3,843. Z tabulky 3 vyplývá, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř shodné. Rozdílů si můžeme všimnout u dívek a chlapců, kde průměr odpovědí dívek je 4,085 a u chlapců 3,636. Z grafu 4 je patrné, že nejčastěji byly udávány hodnoty 4 (souhlasím; dívky 45 %, chlapci 44 %), 5 (naprosto souhlasím; dívky 34 %, chlapci 18 %), 3 (nevím; dívky 17 %, chlapci 22 %) a hodnota 2 (nesouhlasím; dívky 4 %, chlapci 16 %).

Graf 4 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na povídky ze života

Otázka č. 4 zjišťovala postoj dětí k příslovím.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,656	1,000	5,000	1,029
Město	53	3,811	2,000	5,000	0,961
Vesnice	49	3,489	1,000	5,000	1,082
Dívky	47	3,659	2,000	5,000	0,984
Chlapci	55	3,654	1,000	5,000	1,075

Tabulka 4 Názory žáků na přísloví

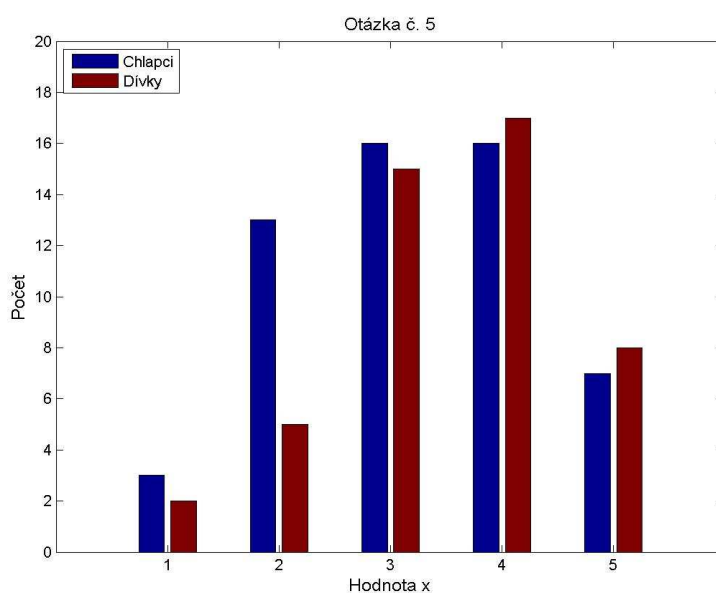
Průměr všech odpovědí na otázku číslo čtyři je 3,656. Tabulka 4 uvádí, že průměry všech odpovědí jsou téměř stejné. Žádné významné rozdíly mezi průměry odpovědí podle pohlaví ani podle místa bydliště nejsou zřejmé, a proto neuvádím ani grafy k porovnání.

Otázka č. 5 zjišťovala, zda děti rády poslouchají pranostiky.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,343	1,000	5,000	1,085
Město	53	3,396	1,000	5,000	1,132
Vesnice	49	3,285	1,000	5,000	1,040
Dívky	47	3,510	1,000	5,000	1,039
Chlapci	55	3,200	1,000	5,000	1,112

Tabulka 5 Názory žáků na pranostiky

Průměr všech odpovědí na otázku číslo pět je 3,343. Z tabulky 5 je zřejmé, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. Rozdílů si můžeme všimnout u průměrných odpovědí dívek a chlapců, kde průměr odpovědí dívek je 3,510 a u chlapců 3,200. Z grafu 5 je patrné, že častěji byly udávány hodnoty 4 (souhlasím; dívky 36 %, chlapci 29 %), 3 (nevím; dívky 32 %, chlapci 29 %), 2 (nesouhlasím; dívky 11 %, chlapci 24 %). Hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 17 %, chlapci 13 %) a 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 4 %, chlapci 5 %) byly udávány v menším počtu.

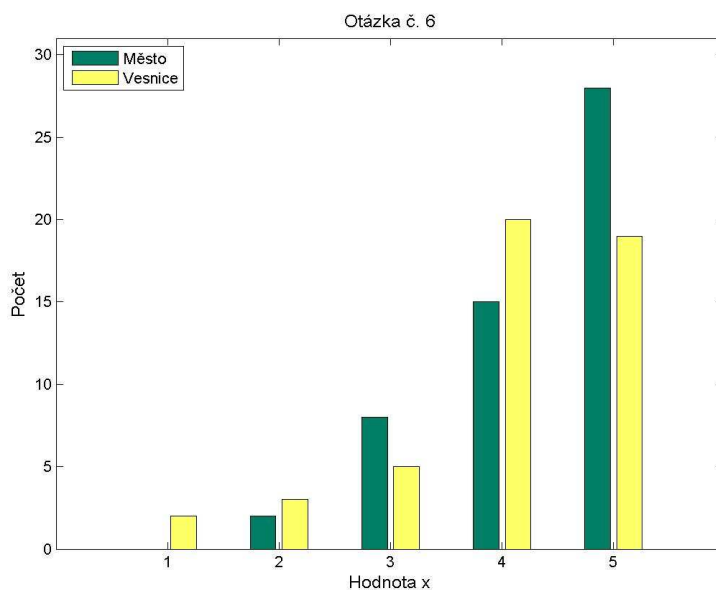
Graf 5 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na pranostiky

Otázka č. 6 se dotazovala na to, zda mají děti rády hádanky.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,176	1,000	5,000	0,968
Město	53	4,301	2,000	5,000	0,867
Vesnice	49	4,040	1,000	5,000	1,059
Dívky	47	4,297	2,000	5,000	0,906
Chlapci	55	4,072	1,000	5,000	1,015

Tabulka 6 Názory žáků na hádanky

Průměr všech odpovědí na otázku číslo šest je 4,176. Toto číslo naznačuje, že hádanky patří k oblíbeným dětským žánrům. Tabulka 6 nám ukazuje, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. Zajímavé ale je, jak si můžeme všimnout i na grafu 4, že ve městě udávali žáci vyšší hodnoty než na vesnici. Z grafu 6 je patrné, že nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; město 53 %, vesnice 39 %) a 4 (souhlasím; město 28 %, vesnice 41 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; město 15 %, vesnice 10 %), 2 (nesouhlasím; město 4 %, vesnice 6 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; město 0 %, vesnice 4 %).

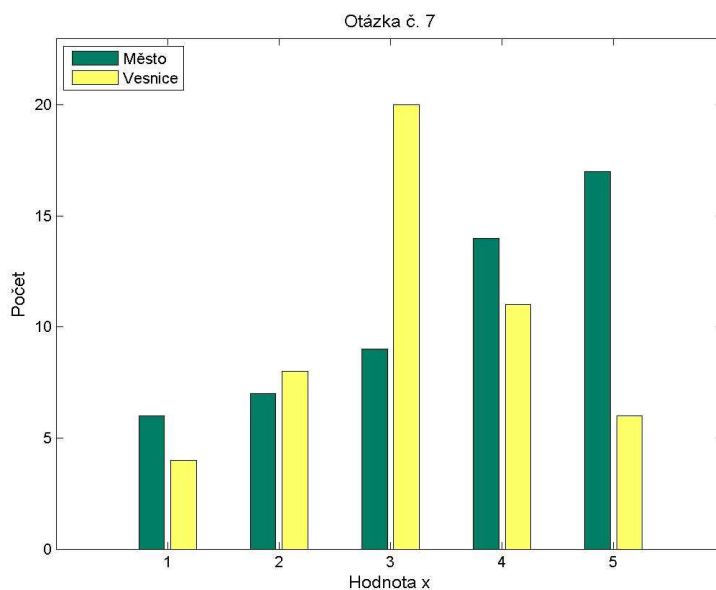
Graf 6 Názory žáků ve městě a na vesnici na hádanky

Otázka č. 7 se ptala, jak se dětem líbí divadlo (loutkové, občůzkové).

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylna
Celkem	102	3,352	1,000	5,000	1,255
Město	53	3,547	1,000	5,000	1,366
Vesnice	49	3,142	1,000	5,000	1,099
Dívky	47	3,553	1,000	5,000	1,138
Chlapci	55	3,181	1,000	5,000	1,334

Tabulka 7 Názory žáků na lidové divadlo

Průměr všech odpovědí na otázku číslo sedm je 3,352. Toto číslo je neutrální, což naznačuje, že rozložení odpovědí je přirozeně rozložené a nelze z nich vyčíst žádné statisticky významné rozdíly. Zajímavé je, že na vesnici udávali žáci spíše neutrální odpovědi. Zřejmě je zde patrné přesycení těmito občůzkovými divadly. Byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; město 32 %, vesnice 12 %) a 4 (souhlasím; město 26 %, vesnice 22 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; město 17 %, vesnice 41 %), 2 (nesouhlasím; město 13 %, vesnice 16 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; město 11 %, vesnice 8 %).

Graf 7 Rozdíly v názorech žáků ve městě a na vesnici na lidové divadlo

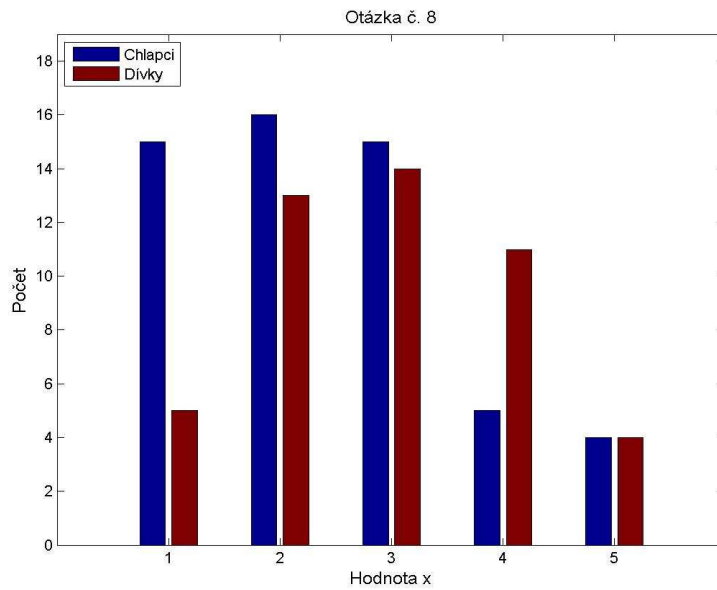
Otázka č. 8 měla za úkol zjistit, zda mají děti rády dětská říkadla.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,637	1,000	5,000	1,192
Město	53	2,622	1,000	5,000	1,243
Vesnice	49	2,653	1,000	5,000	1,146
Dívky	47	2,914	1,000	5,000	1,138
Chlapci	55	2,400	1,000	5,000	1,195

Tabulka 8 Názory žáků na dětská říkadla

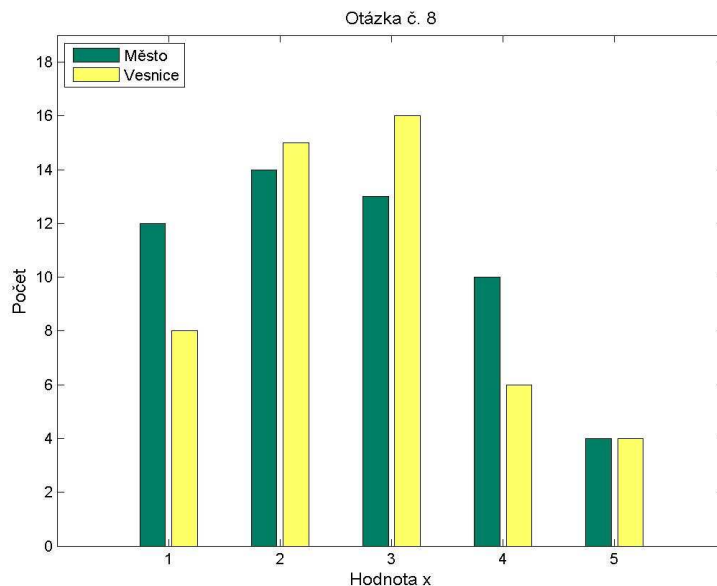
Průměr všech odpovědí na otázku číslo osm je 2,637. Toto číslo naznačuje, že dětská říkadla nepatří k nejoblíbenějším dětským literárním žánrům. Tabulky 8 uvádí, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. U dívek si pak můžeme všimnout neutrální rozložení odpovědí. U chlapců pozorujeme spíše zamítavý postoj.

Podle pohlaví byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 9 %, chlapci 7 %) a 4 (souhlasím; dívky 23 %, chlapci 9 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 30 %, chlapci 27 %), 2 (nesouhlasím; dívky 28 %, chlapci 29 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 11 %, chlapci 27 %).

Graf 8 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na dětská říkadla

Podle bydliště byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; město 8 %, vesnice 8 %) a 4 (souhlasím; město 19 %, vesnice 12 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; město 25 %, vesnice 33 %), 2 (nesouhlasím; město 26 %, vesnice 31 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; město 23 %, vesnice 16 %).

Graf 9 Rozdíly v názorech žáků ve městě a na vesnici na dětská říkadla

Otázka č. 9 se ptala, zda mají žáci rádi rozpočítadla.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,950	1,000	5,000	1,172
Město	53	2,905	1,000	5,000	1,197
Vesnice	49	3,000	1,000	5,000	1,154
Dívky	47	3,191	1,000	5,000	1,076
Chlapci	55	2,745	1,000	5,000	1,220

Tabulka 9 Názory žáků na rozpočítadla

Průměr všech odpovědí na otázku číslo devět je 2,950. Toto číslo je neutrální, což naznačuje, že rozložení odpovědí je přirozeně rozložené a nelze z něj vyčíst žádné statisticky významné rozdíly.

Výzkumné otázky:

2. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku k hudebnímu folkloru?

Liší se postoj k hudebnímu folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k hudebnímu folkloru u dívek a chlapců?

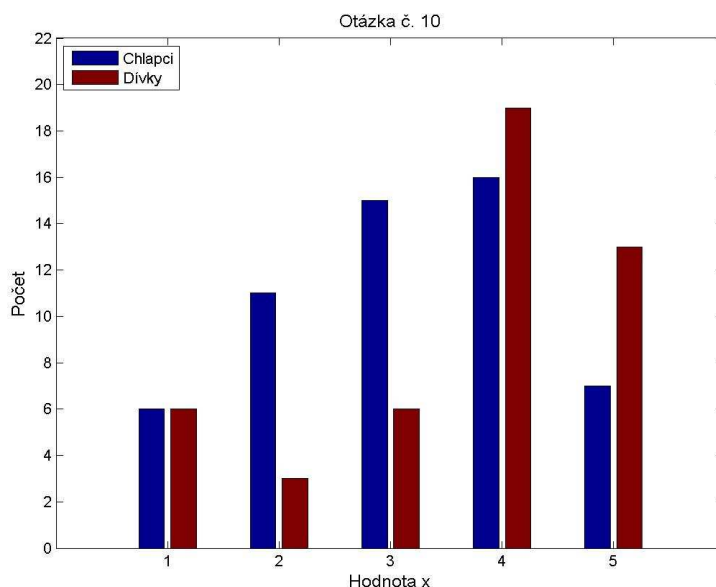
Otázka č. 10 se dotazovala na lidové písně a zda se dětem líbí.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,362	1,000	5,000	1,272
Město	53	3,452	1,000	5,000	1,448
Vesnice	49	3,265	1,000	5,000	1,056
Dívky	47	3,638	1,000	5,000	1,309
Chlapci	55	3,127	1,000	5,000	1,202

Tabulka 10 Názory žáků na lidové písně

Průměr všech odpovědí na otázku číslo deset je 3,362. Z tabulky 10 uvedené je patrné, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. V grafu 10 si můžeme všimnout, že dívky uváděly v odpovědích vyšší hodnoty než chlapci. Nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 28 %, chlapci 13 %) a 4 (souhlasím; dívky 40 %, chlapci 29 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 13 %, chlapci 27 %),

2 (nesouhlasím; dívky 6 %, chlapci 20 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 13 %, chlapci 11 %).

Graf 10 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na lidovou píseň

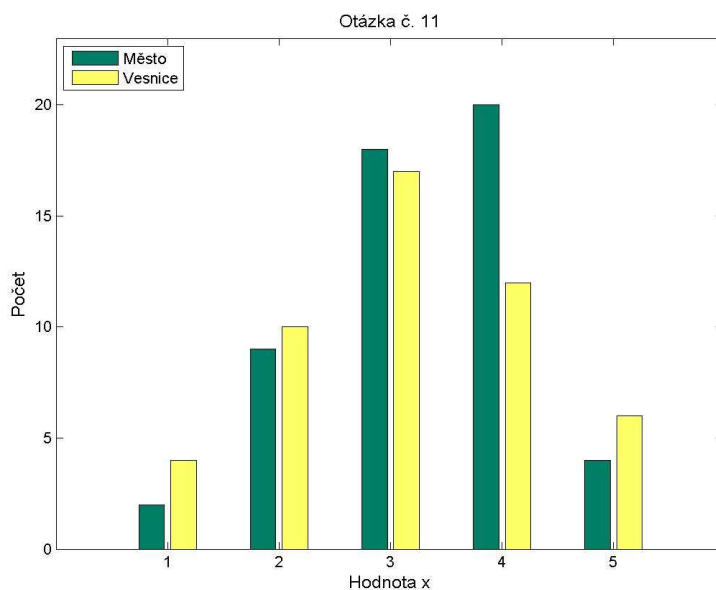
Otázka č. 11 se ptala žáků na to, zda si myslí, že je důležité učit se zpívat lidové písničky.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,205	1,000	5,000	1,046
Město	53	3,283	1,000	5,000	0,968
Vesnice	49	3,122	1,000	5,000	1,129
Dívky	47	3,574	1,000	5,000	0,902
Chlapci	55	2,890	1,000	5,000	1,065

Tabulka 11 Názory žáků na zpívání lidových písní

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvanáct je 3,205. Z tabulky 11 lze usoudit, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř shodné. Z grafu 11 ale vidíme, že i když průměrná hodnota byla nižší. Ve městě je však o něco vyšší zájem o lidové písničky.

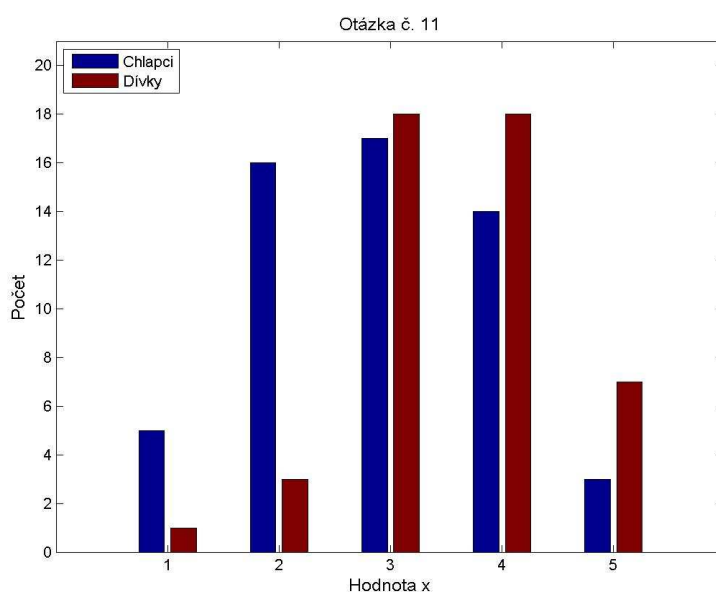
Podle místa bydliště byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; město 8 %, vesnice 12 %), 4 (souhlasím; město 38 %, vesnice 24 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; město 34 %, vesnice 35 %), 2 (nesouhlasím; město 17 %, vesnice 20 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; město 4 %, vesnice 8 %).

Graf 11 Rozdíly v názorech žáků ve městě a na vesnici na zpívání lidových písní

Zajímavé jsou rozdíly mezi dívkami a chlapci. Jak je patrné z grafu 12, dívky udávaly vyšší hodnoty než chlapci.

Podle pohlaví byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 15 %, chlapci 5 %), 4 (souhlasím; dívky 38 %, chlapci 25 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 38 %, chlapci 31 %), 2 (nesouhlasím; dívky 6 %, chlapci 29 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 2 %, chlapci 9 %).

Graf 12 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na zpívání lidových písní

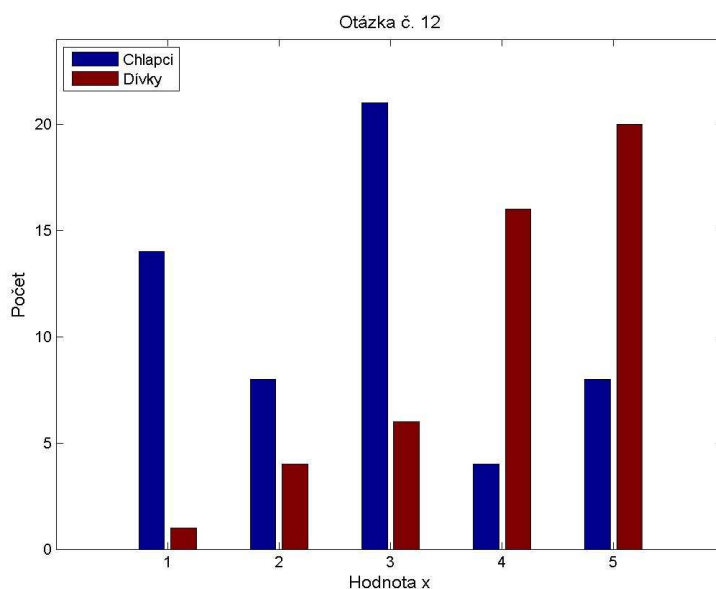
Otázka č. 12 měla za úkol zjistit, se žákům líbí hra na hudební nástroj (housle, kontrabas, cimbál, viola, klarinet).

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,333	1,000	5,000	1,381
Město	53	3,471	1,000	5,000	1,395
Vesnice	49	3,183	1,000	5,000	1,364
Dívky	47	4,063	1,000	5,000	1,050
Chlapci	55	2,709	1,000	5,000	1,328

Tabulka 12 Názory žáků na hru na hudební nástroj

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvanáct je 3,333. Z tabulky 12 je patrné, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. Zajímavé jsou rozdíly mezi dívkami a chlapci. Jak vidíme na grafu 13, dívky udávaly vyšší hodnoty než chlapci.

Nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 43 %, chlapci 15 %), 4 (souhlasím; dívky 34 %, chlapci 7 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 13 %, chlapci 38 %), 2 (nesouhlasím; dívky 9 %, chlapci 15 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 2 %, chlapci 25 %).

Graf 13 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na hru na hudební nástroj

Otázka č. 13 se dotazovala na to, zda se cimbálové muziky patří mezi nejoblíbenější hudební žánry dětí.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,352	1,000	5,000	0,981
Město	53	2,396	1,000	5,000	1,182
Vesnice	49	2,306	1,000	4,000	0,713
Dívky	47	2,510	1,000	5,000	1,120
Chlapci	55	2,218	1,000	4,000	0,832

Tabulka 13 Názory žáků na cimbálové muziky jako hudební žánr

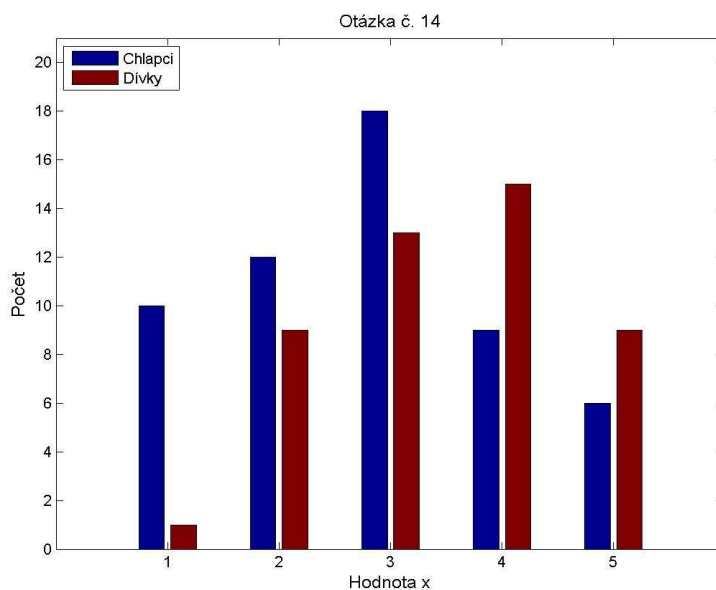
Průměr všech odpovědí na otázku číslo třináct je 2,352. Toto číslo naznačuje, že cimbálové muziky nepatří k nejoblíbenějším hudebním žánrům tázaných respondentů. Z tabulky 13 lze soudit, že průměry odpovědí podle místa bydliště i podle pohlaví jsou téměř stejné.

Otázka č. 14 zjišťovala, zda si děti myslí, že je důležité umět hrát na hudební nástroj.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,107	1,000	5,000	1,209
Město	53	3,150	1,000	5,000	1,246
Vesnice	49	3,061	1,000	5,000	1,179
Dívky	47	3,468	1,000	5,000	1,080
Chlapci	55	2,800	1,000	5,000	1,238

Tabulka 14 Názory žáků na hru na hudební nástroj

Průměr všech odpovědí na otázku číslo čtrnáct je 3,107. Z tabulky 14 je zjevné, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř totožné. Zajímavé jsou ale rozdíly mezi dívkami a chlapci. Jak je patrné z grafu 14, dívky udávaly vyšší hodnoty než chlapci. Nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 19 %, chlapci 11 %), 4 (souhlasím; dívky 32 %, chlapci 16 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 28 %, chlapci 33 %), 2 (nesouhlasím; dívky 19 %, chlapci 22 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 2 %, chlapci 18 %). Tyto odpovědi jistě souvisí i s předešlou otázkou číslo 12, kdy odpovědi dívek měly vyšší hodnoty než odpovědi chlapců.

Graf 14 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na hru na hudební nástroj

3. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku k tanečnímu folkloru?

Liší se postoj k tanečnímu folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k tanečnímu folkloru u dívek a chlapců?

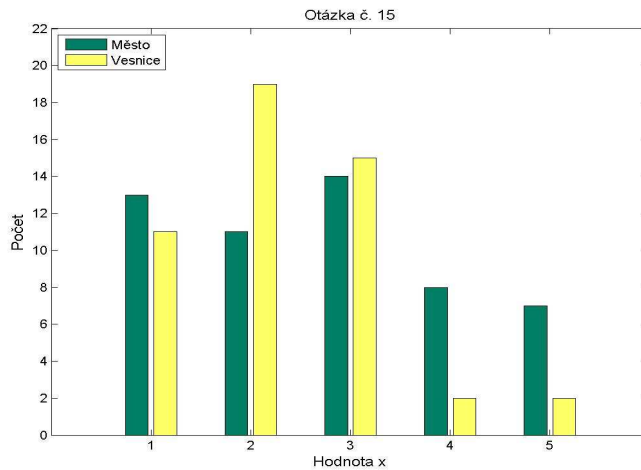
Otázka č. 15 ověřovala, zda lidové tance patří mezi nejoblíbenější tance žáků.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,509	1,000	5,000	1,208
Město	53	2,716	1,000	5,000	1,349
Vesnice	49	2,285	1,000	5,000	1,000
Dívky	47	2,978	1,000	5,000	1,276
Chlapci	55	2,109	1,000	5,000	0,993

Tabulka 15 Názory žáků na lidové tance

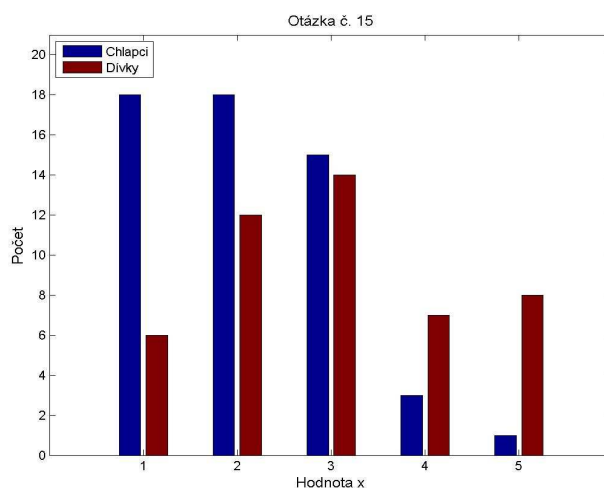
Průměr všech odpovědí na otázku číslo patnáct je 2,509. Z tabulky 15 je jasně patrné, že souhrn odpovědí na tuto otázku byl podprůměrný. Rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle bydliště i podle pohlaví. Ve městě mají pozitivnější postoj k lidovým tancům než na vesnici. Totéž platí od dívkách.

Z grafu 15 vyplývá, že podle místa bydliště byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; město 13 %, vesnice 4 %), 4 (souhlasím; město 15 %, vesnice 4 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; město 26 %, vesnice 31 %), 2 (nesouhlasím; město 21 %, vesnice 39 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; město 25 %, vesnice 22 %).

Graf 15 Rozdíly v názorech žáků z vesnice a města na lidové tance

Na grafu 16 můžeme vidět hodnoty, které udávali chlapci a dívky. Hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 17 %, chlapci 2 %), 4 (souhlasím; dívky 15 %, chlapci 5 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 30 %, chlapci 27 %), 2 (nesouhlasím; dívky 26 %, chlapci 33 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 13 %, chlapci 33 %).

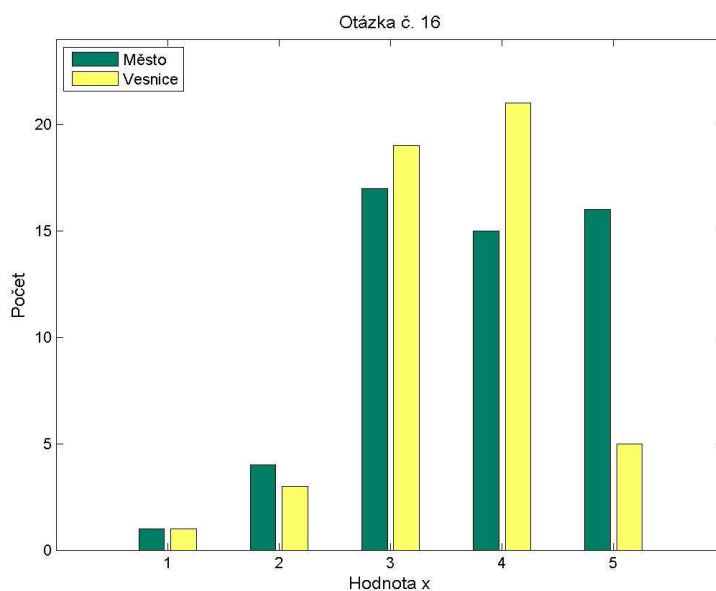
Graf 16 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na hru na lidové tance

Otázka č. 16 se dotazovala na názor, zda se žáků líbí, že každá obec/město v regionu má svůj vlastní tanec.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,656	1,000	5,000	0,949
Město	53	3,773	1,000	5,000	1,031
Vesnice	49	3,530	1,000	5,000	0,844
Dívky	47	3,893	2,000	5,000	0,890
Chlapci	55	3,454	1,000	5,000	0,958

Tabulka 16 Názory žáků na lidové tance v regionu

Průměr všech odpovědí na otázku číslo šestnáct je 3,656. Z tabulky 16 je zřejmé, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. Zajímavé jsou rozdíly v hodnotách odpovědí. Na grafu 17 je patrné, že děti ve městě udávaly na škále mnohem více kladných hodnot děti na vesnici. Nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; město 30 %, vesnice 10 %), 4 (souhlasím; město 28 %, vesnice 43 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; město 32 %, vesnice 39 %), 2 (nesouhlasím; město 8 %, vesnice 6 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; město 2 %, vesnice 2 %).

Graf 17 Rozdíly v názorech žáků z vesnice a města na lidové tance v regionu

Otázka č. 17 zjišťovala, jaký názor mají děti na mužský tanec verbuňk.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,872	1,000	5,000	1,122
Město	53	3,037	1,000	5,000	1,208
Vesnice	49	2,693	1,000	5,000	1,004
Dívky	47	3,106	1,000	5,000	1,067
Chlapci	55	2,672	1,000	5,000	1,139

Tabulka 17 Názory žáků na tanec verbuňk

Průměr všech odpovědí na otázku číslo sedmnáct je 2,872. Z tabulky 17 lze konstatovat, že souhrn odpovědí na tuto otázku byl podprůměrný. Rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle bydliště i podle pohlaví. Ve městě mají pozitivnější postoj k verbuňku jako tanci než na vesnici. Totéž platí od dívkách.

Otázka č. 18 měla za úkol zjistit důležitost uchování tanců, které patří k regionu.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,980	1,000	5,000	0,964
Město	53	4,075	1,000	5,000	0,873
Vesnice	49	3,877	1,000	5,000	1,053
Dívky	47	4,191	3,000	5,000	0,797
Chlapci	55	3,800	1,000	5,000	1,061

Tabulka 18 Názory dětí na uchovávání lidových tanců v regionu

Průměr všech odpovědí na otázku číslo osmnáct je 3,980. Z tabulky 18 je patrný rozdíl v průměru odpovědí podle místa bydliště i podle pohlaví. Z předchozích otázek je zřejmé, že děti mají samy povětšinou jen průměrný zájem o tance a celkově taneční folklor, ale jsou si vědomy, nebo by chtěly, aby se tance z regionu, ve kterém žijí uchovaly i pro další generace.

4. Jaký je postoj žáků 5. tříd ZŠ na Uherskobrodsku k obyčejným tradicím?

Liší se postoj k obyčejným tradicím u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k obyčejným tradicím u dívek a chlapců?

Otázka č. 19 se ptala na názor dětí na Velikonoce.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,656	1,000	5,000	0,696
Město	53	4,566	1,000	5,000	0,843
Vesnice	49	4,755	3,000	5,000	0,480
Dívky	47	4,468	1,000	5,000	0,905
Chlapci	55	4,818	4,000	5,000	0,389

Tabulka 19 Názory dětí na Velikonoce

Průměr všech odpovědí na otázku číslo devatenáct je 4,656. Toto číslo naznačuje, že Velikonoce patří k velmi oblíbeným obyčejným tradicím. Z tabulky 19 vidíme, že průměry odpovědí podle místa bydliště i podle pohlaví jsou téměř stejné. Tento výsledek jsem ale předpokládala, protože se na Uherskobrodsku tato tradice udržuje.

Otázka č. 20 ověřovala názory na každoroční slavení hodů na vesnici/ve městě.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,529	2,000	5,000	0,699
Město	53	4,584	3,000	5,000	0,602
Vesnice	49	4,469	2,000	5,000	0,793
Dívky	47	4,489	3,000	5,000	0,621
Chlapci	55	4,563	2,000	5,000	0,764

Tabulka 20 Názory dětí na slavení hodů

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet je 4,529. Toto číslo svědčí o oblíbenosti slavení hodů u dětí, jak podle místa bydliště, tak podle pohlaví.

Otázka č. 21 se ptala na názor na Fašank (obchůzka maškar).

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,323	1,000	5,000	1,135
Město	53	3,207	1,000	5,000	1,098
Vesnice	49	3,448	1,000	5,000	1,173
Dívky	47	3,468	1,000	5,000	1,100
Chlapci	55	3,200	1,000	5,000	1,161

Tabulka 21 Názor žáků na fašank (masopust)

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet jedna je 3,323. Z tabulky 21 lze konstatovat, že tato obyčejová tradice je oblíbenější na vesnici a spíše u dívek.

Otázka č. 22 ověřovala postoje dětí k prosincovým obchůzkám Mikuláše, čertů a andělů.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,362	2,000	5,000	0,829
Město	53	4,358	2,000	5,000	0,834
Vesnice	49	4,367	2,000	5,000	0,834
Dívky	47	4,255	2,000	5,000	0,896
Chlapci	55	4,454	2,000	5,000	0,765

Tabulka 22 Názory žáků na prosincovou obchůzku Mikuláše, čertů a andělů

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet dva je 4,362. Toto číslo naznačuje, že obchůzky Mikuláše s čerty a anděly patří k oblíbeným obyčejovým tradicím dětí. Z tabulky 22 můžeme usoudit, že průměry odpovědí podle místa bydliště i podle pohlaví jsou téměř stejné.

Otázka č. 23 Vánoce - moje nejoblíbenější tradice?

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,872	3,000	5,000	0,363
Město	53	4,905	4,000	5,000	0,295
Vesnice	49	4,836	3,000	5,000	0,425
Dívky	47	4,893	3,000	5,000	0,374
Chlapci	55	4,854	4,000	5,000	0,355

Tabulka 23 Názory žáků na Vánoce

Průměr všech odpovědí na otázku číslo devatenáct je 4,872. Toto číslo naznačuje, že Vánoce patří k velmi oblíbeným obyčejovým tradicím. Tabulky 23 uvádí, že průměry odpovědí podle místa bydliště i podle pohlaví jsou téměř stejné. Tento výsledek lze ale u dětí v tomto věku předpokládat.

Otázka č. 24 se dotazovala, zda děti rády navštěvují folklorní akce, které se pořádají u nich ve městě/na vesnici.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,882	1,000	5,000	1,221
Město	53	2,962	1,000	5,000	1,329
Vesnice	49	2,795	1,000	5,000	1,098
Dívky	47	3,212	1,000	5,000	1,267
Chlapci	55	2,600	1,000	5,000	1,115

Tabulka 24 Názory žáků na folklorní akce, které se pořádají v regionu

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet čtyři je 2,882. Toto číslo naznačuje, že navštěvování folklorních akcí v místě bydliště není nejoblíbenější činností u dětí. Z tabulky 24 vyplývá, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou podobné. Pouze u dívek je průměr všech hodnot vyšší než u chlapců.

Otázka č. 25 se dotazovala, zda žáci rádi navštěvují folklorní akce, které se konají v jiných obcích/městech.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,911	1,000	5,000	1,357
Město	53	3,056	1,000	5,000	1,419
Vesnice	49	2,755	1,000	5,000	1,283
Dívky	47	3,148	1,000	5,000	1,197
Chlapci	55	2,709	1,000	5,000	1,461

Tabulka 25 Názory žáků na folklorní akce, které se pořádají v jiných obcích

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet pět je 2,911. Tabulka 25 naznačuje, že jsou rozdíly v průměrech hodnot dle místa bydliště a podle pohlaví. Děti ve městě mají vyšší průměr než děti z vesnice, totéž platí i u dívek a chlapců.

5. Jaký postoj zaujímají žáci k lidovému oděvu (lidovému kroji)?

Liší se postoj k lidovému u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k lidovému oděvu u dívek a chlapců?

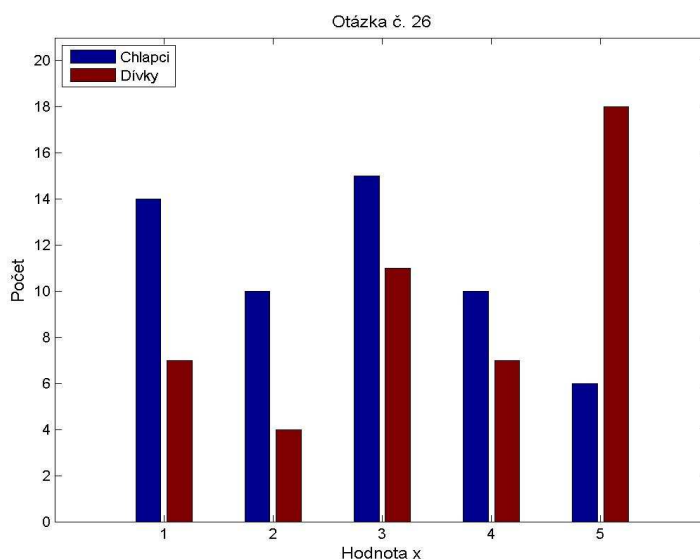
Otázka č. 26 ověřovala jaký je vztah dětí k možnosti obléknout si lidový kroj.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,088	1,000	5,000	1,442
Město	53	3,056	1,000	5,000	1,536
Vesnice	49	3,122	1,000	5,000	1,348
Dívky	47	3,531	1,000	5,000	1,457
Chlapci	55	2,709	1,000	5,000	1,328

Tabulka 26 Názory žáků na možnost obléknout si lidový kroj

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet šest je 3,088. Z tabulky 26 je zřejmé, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. Zajímavé jsou rozdíly v hodnotách odpovědí u dívek a chlapců. Dívky mají vyšší průměrnou než chlapci.

Na grafu 19 si můžeme všimnout, že nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 38 %, chlapci 11 %), 4 (souhlasím; dívky 15 %, chlapci 18 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 23 %, chlapci 27 %), 2 (nesouhlasím; dívky 9 %, chlapci 18 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 15 %, chlapci 25 %).

Graf 18 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na možnost obléknout si lidový kroj

Otázka č. 27 se ptala dětí na nutnost udržování lidových krojů pro další generace.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,088	2,000	5,000	0,945
Město	53	4,169	2,000	5,000	0,955
Vesnice	49	4,000	2,000	5,000	0,935
Dívky	47	4,276	2,000	5,000	0,925
Chlapci	55	3,927	2,000	5,000	0,939

Tabulka 27 Názory žáků na udržování lidových krojů pro další generace

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet sedm je 4,088. Zajímavé je, že vyšší průměrnou hodnotu dle tabulky 27 mají děti z města. Děti z města mají podle výsledků tedy větší zájem o udržování krojů. Dále dívky mají vyšší průměr než chlapci.

Otázka č. 28 ověřovala, zda se dětem líbí, že má každá obec v regionu svůj originální kroj.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,990	1,000	5,000	0,969
Město	53	4,056	1,000	5,000	0,969
Vesnice	49	3,918	1,000	5,000	0,975
Dívky	47	4,234	2,000	5,000	0,839
Chlapci	55	3,781	1,000	5,000	1,030

Tabulka 28 Názor žáků na kroje v regionu

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet osm je 3,990. Vyšší průměrnou hodnotu dle tabulky 28 mají děti z města a dívky.

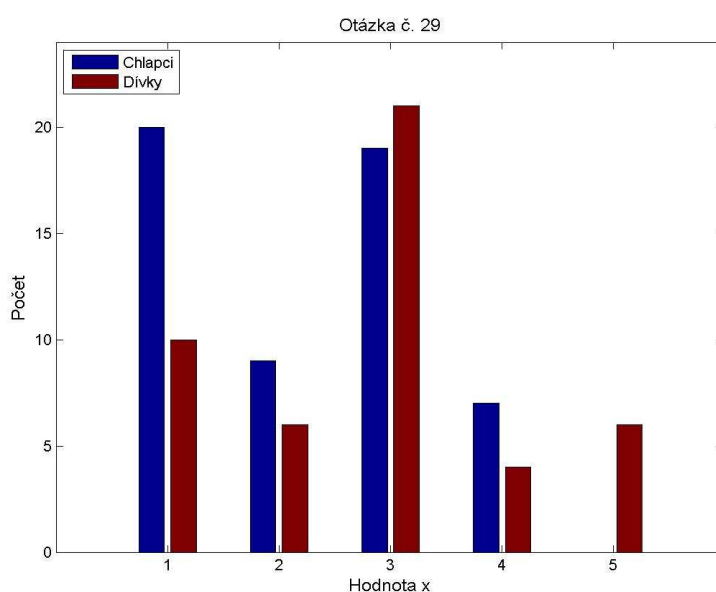
Otázka č. 29 se dotazovala, zda by si děti chtěly v budoucnu pořídit vlastní lidový kroj.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,490	1,000	5,000	1,191
Město	53	2,490	1,000	5,000	1,202
Vesnice	49	2,489	1,000	5,000	1,192
Dívky	47	2,787	1,000	5,000	1,249
Chlapci	55	2,236	1,000	4,000	1,088

Tabulka 29 Názor žáků na pořízení vlastního lidového kroje

Průměr všech odpovědí na otázku číslo dvacet devět je 2,490. Z tabulky 29 je patrné, že souhrn odpovědí na tuto otázku byl podprůměrný. Průměrné odpovědi ve městě a na vesnici naznačují, že zde nejsou žádné rozdíly. Malých rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle pohlaví. Dívky uvedly více kladných odpovědí než chlapci.

V grafu 20 si lze všimnout, že nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 13 %, chlapci 0 %), 4 (souhlasím; dívky 9 %, chlapci 13 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 45 %, chlapci 35 %), 2 (nesouhlasím; dívky 13 %, chlapci 16 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 21 %, chlapci 36 %).

Graf 19 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na pořízení vlastního lidového kroje

6. Jaký postoj zaujímají žáci k dětskému folklornímu souboru jako volnočasové aktivitě/zájmovému kroužku?

Liší se postoj k dětskému folklornímu souboru jako volnočasové aktivitě u žáků žijících ve městě a na vesnici?

Liší se postoj k dětskému folklornímu souboru jako volnočasové aktivitě u dívek a chlapců?

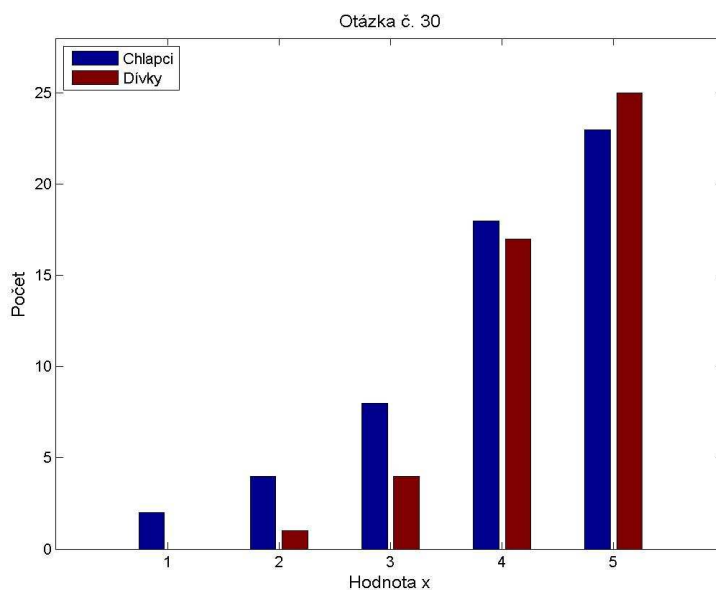
Otázka č. 30 zjišťovala, zda si žáci volí sami zájmové kroužky, které navštěvují.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	4,196	1,000	5,000	0,965
Město	53	4,264	1,000	5,000	0,923
Vesnice	49	4,122	1,000	5,000	1,013
Dívky	47	4,404	2,000	5,000	0,741
Chlapci	55	4,018	1,000	5,000	1,096

Tabulka 30 Názory žáků na zájmové aktivity

Průměr všech odpovědí na otázku číslo třicet je 4,196. Z tabulky 30 lze konstatovat, že žáci si ve velké většině případů volí své zájmové aktivity a kroužky sami. Průměrné odpovědi ve městě a na vesnici naznačují, že zde nejsou žádné rozdíly. Malých rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle pohlaví. Dívky jednoznačně uvedly více kladných odpovědí než chlapci.

Z grafu 21 vyplývá, že nejčastěji byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 53 %, chlapci 42 %), 4 (souhlasím; dívky 36 %, chlapci 33 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 9 %, chlapci 15 %), 2 (nesouhlasím; dívky 2 %, chlapci 7 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 0 %, chlapci 4 %).

Graf 20 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na zájmové aktivity

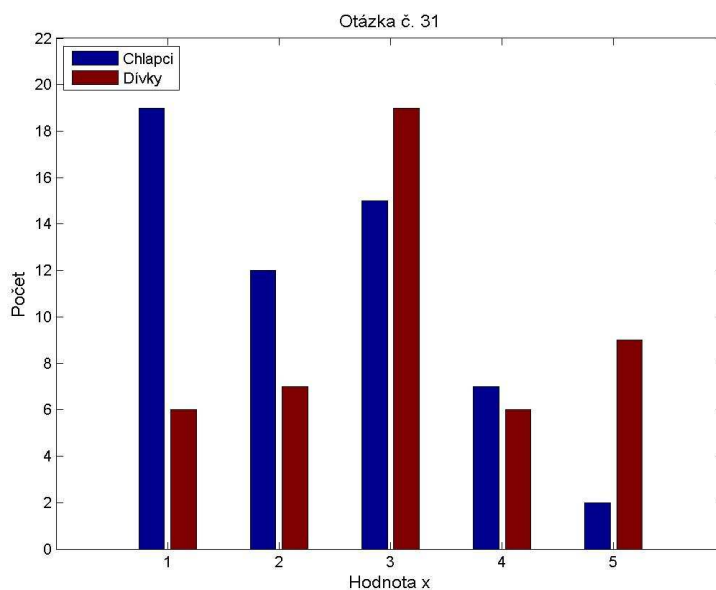
Otázka č. 31 se ptala na zájem navštěvovat folklorní soubor.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,666	1,000	5,000	1,276
Město	53	2,735	1,000	5,000	1,416
Vesnice	49	2,591	1,000	5,000	1,116
Dívky	47	3,106	1,000	5,000	1,255
Chlapci	55	2,290	1,000	5,000	1,181

Tabulka 31 Názory žáků na navštěvování folklorního souboru

Průměr všech odpovědí na otázku číslo třicet jedna je 2,666. Z tabulky 31 je zřejmé, že souhrn odpovědí na tuto otázku byl podprůměrný. Průměrné odpovědi ve městě a na vesnici naznačují, že zde nejsou markantní rozdíly. Velkých rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle pohlaví. Dívky jednoznačně uvedly více kladných odpovědí než chlapci.

Z grafu 22 je patrné, že, procentuálně byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 19 %, chlapci 4 %), 4 (souhlasím; dívky 13 %, chlapci 13 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 40 %, chlapci 27 %), 2 (nesouhlasím; dívky 15 %, chlapci 22 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 13 %, chlapci 35 %).

Graf 21 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na navštěvování folklorního souboru

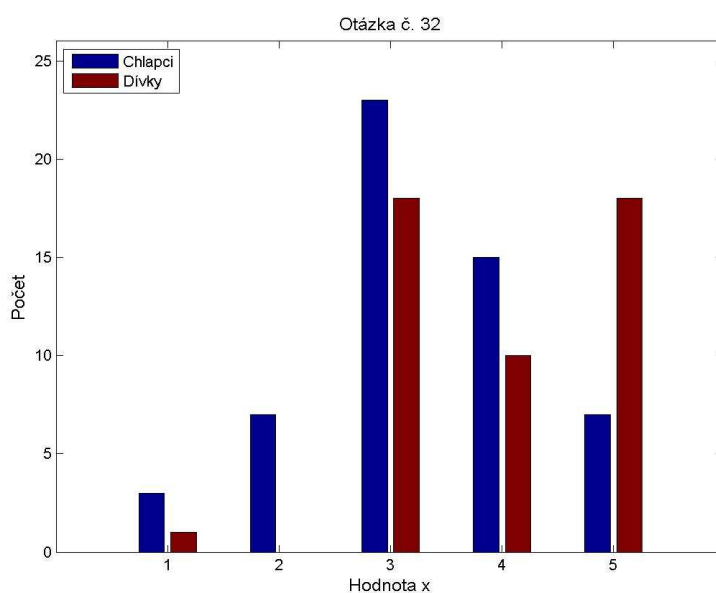
Otázka č. 32 zjišťovala názor dětí, zda se mohou ve folklorním souboru naučit nové věci.

	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	3,588	1,000	5,000	1,056
Město	53	3,547	1,000	5,000	1,119
Vesnice	49	3,632	1,000	5,000	0,993
Dívky	47	3,936	1,000	5,000	0,986
Chlapci	55	3,290	1,000	5,000	1,030

Tabulka 32 Názory žáků na působení folklorních souborů

Průměr všech odpovědí na otázku číslo třicet dva je 3,588. V tabulce 32 vidíme, že průměrné odpovědi ve městě a na vesnici naznačují, že zde nejsou výrazné rozdíly. Větších rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle pohlaví.

Z grafu 23 vyplývá, že dívky jednoznačně uvedly více kladných odpovědí než chlapci. Procentuálně byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 38 %, chlapci 13 %), 4 (souhlasím; dívky 21 %, chlapci 27 %). Další odpovědi měly hodnoty 3 (nevím; dívky 38 %, chlapci 42 %), 2 (nesouhlasím; dívky 0 %, chlapci 13 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 2 %, chlapci 5 %).

Graf 22 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na působení folklorních souborů

Otázka č. 33 Je návštěva folklorního souboru ztrátou času?

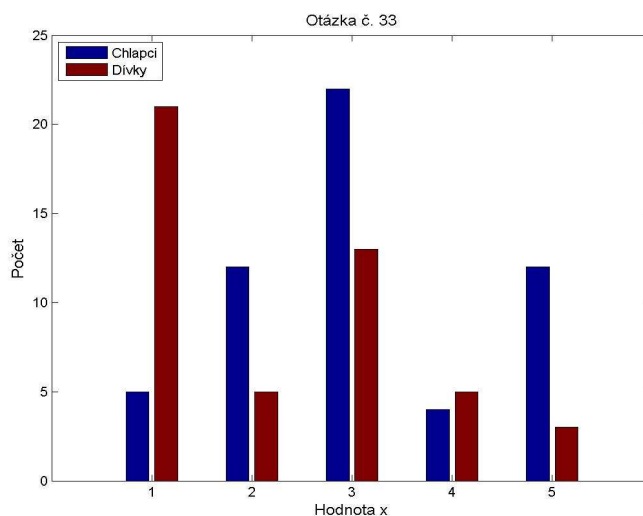
	N platných	Průměr	Minimum	Maximum	Směrodatná odchylka
Celkem	102	2,705	1,000	5,000	1,339
Město	53	2,679	1,000	5,000	1,438
Vesnice	49	2,734	1,000	5,000	1,237
Dívky	47	2,234	1,000	5,000	1,305
Chlapci	55	3,109	1,000	5,000	1,242

Tabulka 33 Názory žáků na funkci folklorních souborů

Průměr všech odpovědí na otázku číslo šestnáct je 2,705. Tabulka 33 uvádí, že průměry odpovědí podle místa bydliště jsou téměř stejné. Zajímavé jsou rozdíly v hodnotách odpovědí podle pohlaví. U chlapců vyšel průměr odpovědí 3,109 a u dívek 2,234. Otázka se tázala na to, zda si děti myslí, jestli je navštěvování folklorního souboru ztráta času. Hodnoty byly nižší, a tudíž to znamená, že si respondenti nemyslí, že by navštěvování a chození do folklorního souboru byla ztráta času.

V grafu 24 vidíme, že procentuálně byly udávány hodnoty 5 (naprosto souhlasím; dívky 6 %, chlapci 22 %), 4 (souhlasím; dívky 11 %, chlapci 7 %). Další odpovědi měly

hodnoty 3 (nevím; dívky 28 %, chlapci 40 %), 2 (nesouhlasím; dívky 11 %, chlapci 22 %) a hodnota 1 (naprosto nesouhlasím; dívky 45 %, chlapci 9 %).

Graf 23 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na funkci folklorních souborů

4.2 Testování hypotéz

Následující podkapitola je věnována ověřování hypotéz, které vycházejí z dílčích výzkumných otázek. Konkrétně se jedná o tyto dílčí výzkumné otázky a hypotézy:

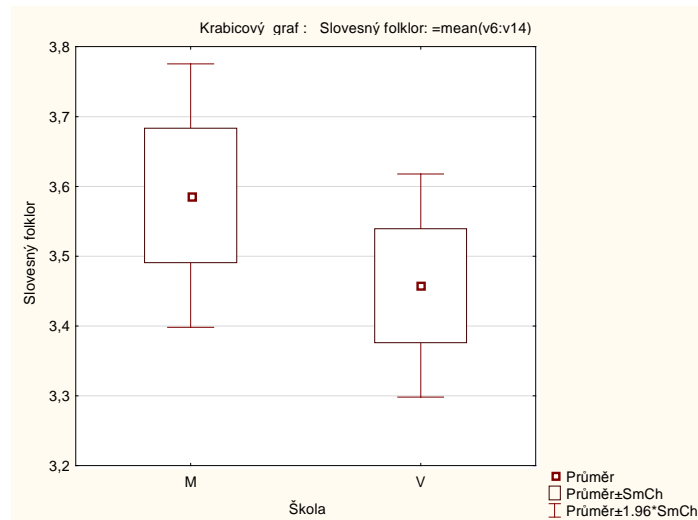
Liší se postoj k slovesnému folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H1: Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než žáci žijící ve městě.

Pro porovnání postojů podle bydliště bylo využito průměrných hodnot z otázky č. 1 v dotazníku. Z tabulky a grafu uvedených níže vyplývá, že **neexistují statisticky významné rozdíly v postoji ke slovesnému folkloru podle místa bydliště** ($p = 0,313$; $p > 0,05$). Zamítám tedy hypotézu, že žáci na vesnici mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než žáci ve městě.

Proměnná	t-testy; grupováno: Škola (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)										
	Průměr M	Průměr V	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat V	Sm.odch. M	Sm.odch. V	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly
Slovesný folklor	3,587002	3,458050	1,013895	100	0,313080	53	49	0,700826	0,570914	1,506882	0,153088

Tabulka 34 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u žáků na vesnici a ve městě

Graf 24 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u žáků na vesnici a ve městě

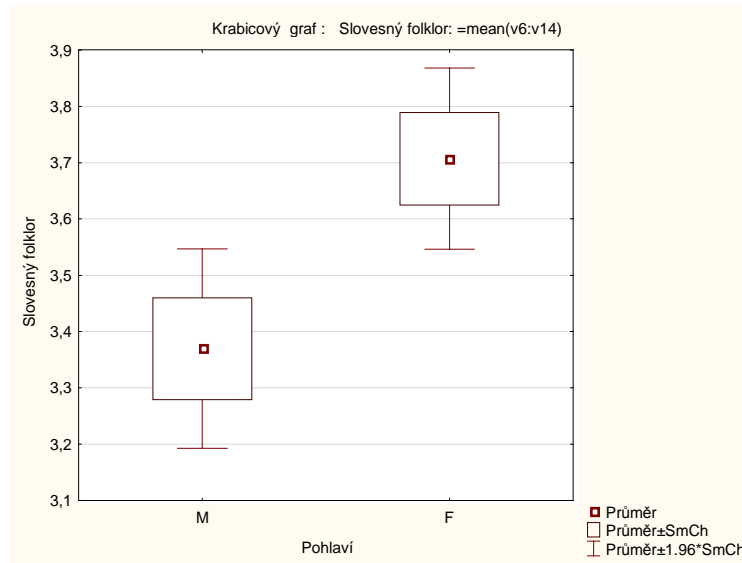
Liší se postoj ke slovesnému folkloru u dívek a chlapců?

H2: Dívky mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než chlapci.

Pro porovnání postojů podle pohlaví jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 1 v dotazníku. Z tabulky a grafu uvedených níže vyplývá, že **existují statisticky významné rozdíly v postoji ke slovesnému folkloru podle pohlaví** ($p = 0,007$; $p < 0,05$). Dle výsledků je patrné, že dívky mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než chlapci. Hypotézu, kterou jsem si stanovila tedy potvrzuji.

	t-testy; grupováno: Pohlaví (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)										
	Skup. 1: M										
	Skup. 2: F										
Proměnná	Průměr M	Průměr F	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat F	Sm.odch. M	Sm.odch. F	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly
Slovesný folklor	3,369697	3,706856	-2,72742	100	0,007540	55	47	0,669082	0,562481	1,414953	0,229756

Tabulka 35 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u dívek a chlapců

Graf 25 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u dívek a chlapců

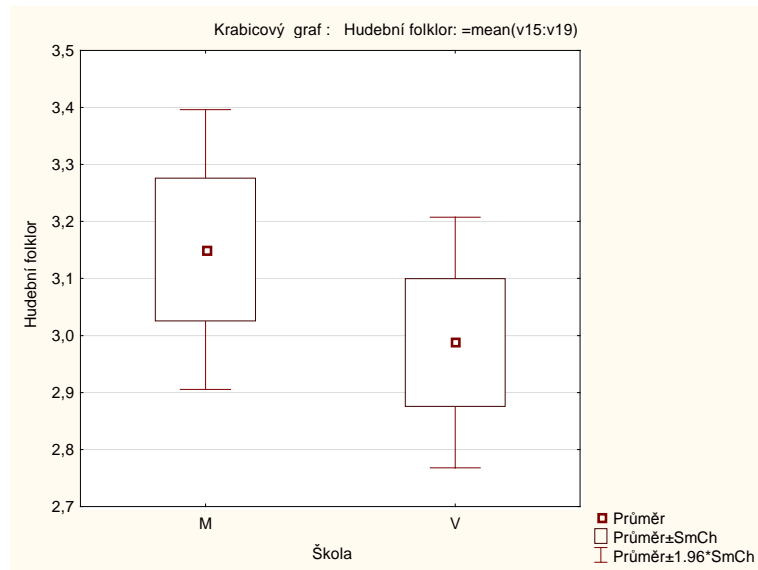
Liší se postoj k hudebnímu folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H3: Žáci žijící ve městě mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než žáci žijící na vesnici.

Pro porovnání postojů podle bydliště jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 2 v dotazníku. Z tabulky 36 a grafu 26 vyplývá, že **neexistují statisticky významné rozdíly v postoji k hudebnímu folkloru podle místa bydliště** ($p = 0,336$; $p > 0,05$). Zamítám tedy hypotézu, že žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než žáci žijící ve městě.

Proměnná	t-testy; grupováno: Škola (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)											
	Průměr M	Průměr V	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat. V	Sm.odch. M	Sm.odch. V	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly	
Hudební folklor	3,150943	2,987755	0,965435	100	0,336656	53	49	0,911386	0,784653	1,349116	0,296125	

Tabulka 36 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u žáků na vesnici a ve městě

Graf 26 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u žáků na vesnici a ve městě

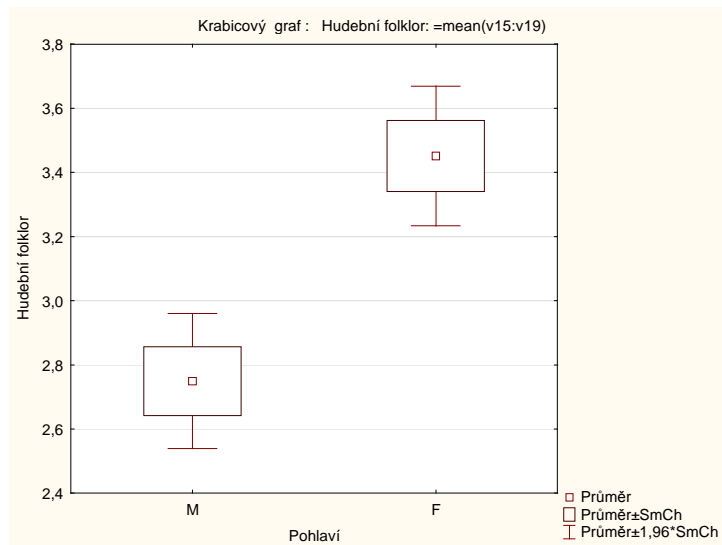
Liší se postoj k hudebnímu folkloru u dívek a chlapců?

H4: Dívky mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než chlapci.

Pro porovnání postojů podle pohlaví jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 2 v dotazníku. Z tabulky a grafu uvedených níže je patrné, že **existují statisticky významné rozdíly v postoji k hudebnímu folkloru podle pohlaví** ($p = 0,000$; $p < 0,05$). Dle výsledků lze konstatovat, že dívky mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než chlapci. Hypotézu, kterou jsem si stanovila tedy potvrzuji.

Proměnná	t-testy; grupováno: Pohlaví (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)										
	Průměr M	Průměr F	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat F	Sm.odch. M	Sm.odch. F	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly
Hudební folklor	2,749091	3,451064	-4,52707	100	0,000017	55	47	0,797420	0,760398	1,099746	0,744932

Tabulka 37 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u dívek a chlapců

Graf 27 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u dívek a chlapců

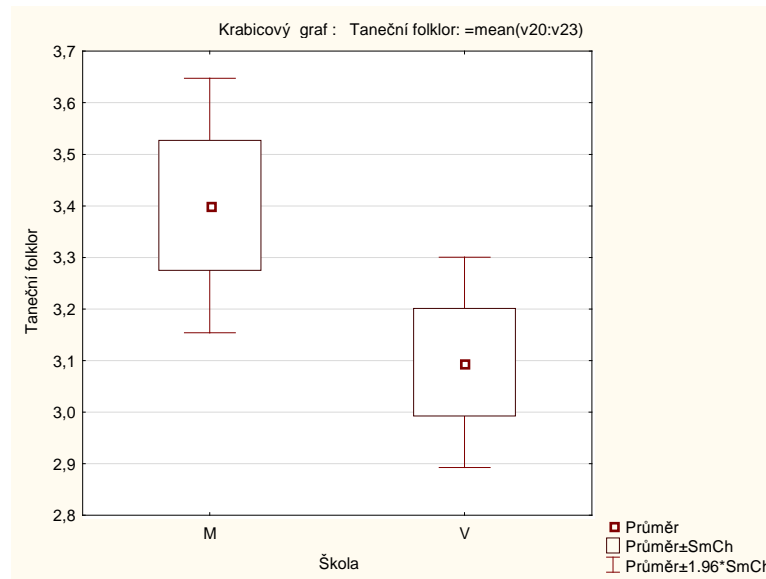
Liší se postoj k tanečnímu folkloru u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H5: Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než žáci žijící ve městě.

Pro porovnání postojů podle bydliště jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 3 v dotazníku. Z tabulky 38 a grafu 28 vyplývá, že **neexistují statisticky významné rozdíly v postoji k tanečnímu folkloru podle místa bydliště** ($p = 0,068$; $p > 0,05$). Zamítám tedy hypotézu, že žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než žáci žijící ve městě.

Proměnná	t-testy; grupováno: Škola (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)										
	Průměr M	Průměr V	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat V	Sm.odch. M	Sm.odch. V	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly
Taneční folklor	3,400943	3,096939	1,844749	100	0,068034	53	49	0,916383	0,728541	1,582147	0,110244

Tabulka 38 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u žáků na vesnici a ve městě

Graf 28 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u žáků na vesnici a ve městě

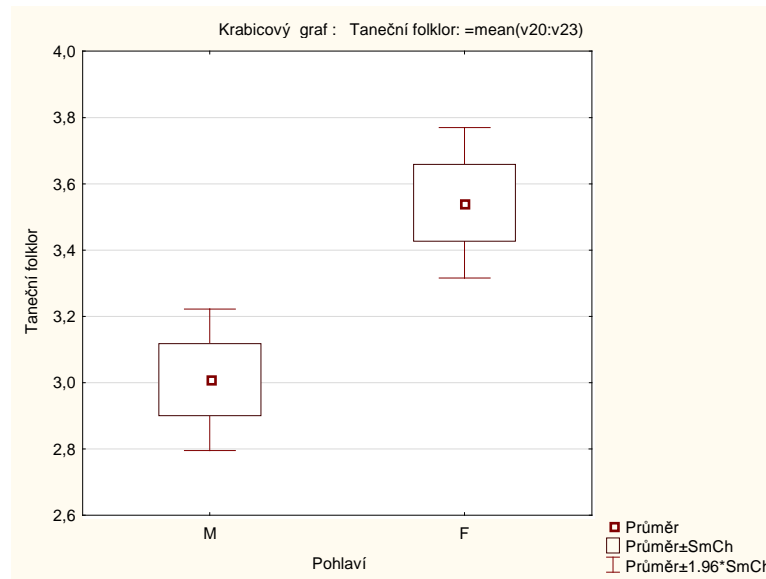
Liší se postoj k tanečnímu folkloru u dívek a chlapců?

H6: Dívky mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než chlapci.

Pro porovnání postojů podle pohlaví jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 3 v dotazníku. Z tabulky 39 a grafu 29 je patrné, že **existují statisticky významné rozdíly v postoji k hudebnímu folkloru podle pohlaví** ($p = 0,001$; $p < 0,05$). Podle těchto výsledků je zřejmé, že dívky mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než chlapci. Hypotézu, kterou jsem stanovila potvrzují.

Proměnná	t-testy; grupováno: Pohlaví (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)										
	Průměr M	Průměr F	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat. F	Sm.odch. M	Sm.odch. F	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly
Taneční folklor	3,009091	3,542553	-3,34948	100	0,001143	55	47	0,807895	0,794545	1,033885	0,913038

Tabulka 39 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u dívek a chlapců

Graf 29 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u dívek a chlapců

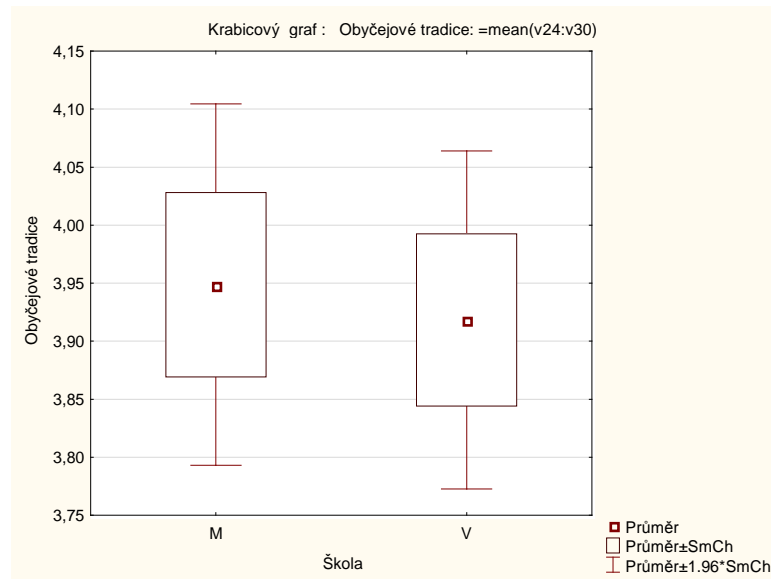
Liší se postoj k obyčejovým tradicím u žáků žijících ve městě a na vesnici?

H7: Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než žáci žijící ve městě.

Pro porovnání postojů podle bydliště jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 4 v dotazníku. Z tabulky a grafu uvedených níže vyplývá, že **neexistují statisticky významné rozdíly v postoji k obyčejovým tradicím podle místa bydliště** ($p = 0,781$; $p > 0,05$). Zamítám tedy hypotézu, že žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než žáci žijící ve městě.

Proměnná	t-testy; grupováno: Škola (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)										
	Průměr M	Průměr V	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat V	Sm.odch. M	Sm.odch. V	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly
Obyčejové tradice	3,948787	3,918367	0,278522	100	0,781187	53	49	0,578320	0,520008	1,236849	0,458297

Tabulka 40 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u žáků na vesnici a ve městě

Graf 30 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u žáků na vesnici a ve městě

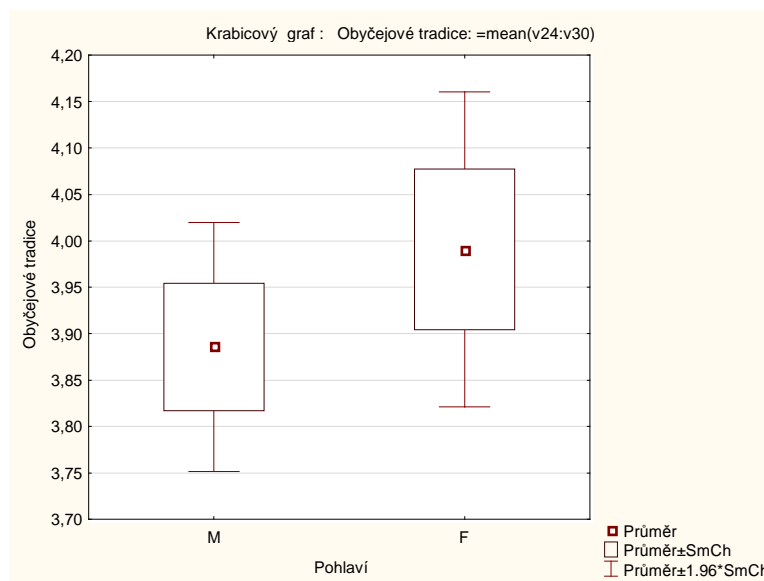
Liší se postoj k obyčejovým tradicím u dívek a chlapců?

H8: Dívky mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než chlapci.

Pro porovnání postojů podle pohlaví jsem využila průměrných hodnot z otázky č. 4 v dotazníku. Z tabulky 41 a grafu 31 lze konstatovat, že **neexistují statisticky významné rozdíly v postoji k obyčejovým tradicím podle pohlaví** ($p = 0,336$; $p > 0,05$). Zamítám tedy hypotézu, že dívky mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než chlapci.

Proměnná	t-testy; grupováno: Pohlaví (dotazníky, vyhodnocení excell 2010)											
	Průměr M	Průměr F	t	sv	p	Poč.plat M	Poč.plat F	Sm.odch. M	Sm.odch. F	F-poměr Rozptyly	p Rozptyly	
Obyčejové tradice	3,885714	3,990881	-0,964768	100	0,336988	55	47	0,507986	0,593072	1,363047	0,273087	

Tabulka 41 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u dívek a chlapců

Graf 31 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u dívek a chlapců

4.3 Shrnutí výsledků výzkumu

V této části jsou shrnuty výsledky provedeného výzkumu, jehož hlavním cílem bylo popsat a vyhledat rozdíly v postojích k tradiční lidové kultuře u žáků 5. tříd základních škol na Uherskobrodsku. Výzkum byl proveden pomocí kvantitativního šetření. Vždy byly porovnávány rozdíly mezi městem a vesnicí, chlapci a dívkami.

V oblasti **slovesného folkloru** byly zjišťovány názory a rozdíly v postojích u žáků. **Rozdíly podle místa navštěvování základní školy nebyly statisticky významné.** H1 (Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než žáci žijící ve městě.) nebyla potvrzena. **Statisticky významné rozdíly se nacházejí podle pohlaví respondentů**, díky čemuž byla potvrzena H2 (Dívky mají pozitivnější postoj ke slovesnému folkloru než chlapci). U popisné statistiky mne zaujaly odpovědi na otázku 7, která se tázala, zda se dětem líbí lidové divadlo. Průměr všech odpovědí byl 3,352. Toto číslo je sice neutrální, což naznačuje, že odpovědi byly přirozeně rozložené a nelze z nich vyčíst žádné statisticky významné rozdíly. Zajímavé ale je, že na vesnici udávali žáci spíše záporné odpovědi. Zřejmě je zde patrné přesytení těmito lidovými divadly.

Druhá oblast výzkumného zájmu zjišťovala názory a rozdíly v postojích k **hudebnímu folkloru**. **Rozdíly podle místa navštěvování základní školy nebyly statisticky významné.** H3 (Žáci žijící ve městě mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než žáci žijící na vesnici) nebyla potvrzena. **Statisticky významné rozdíly se nacházejí podle**

pohlaví respondentů, díky čemuž byla potvrzena H4 (Dívky mají pozitivnější postoj k hudebnímu folkloru než chlapci). Z popisné statistiky pro mě byly zajímavé otázky 10, 11 a 14. U otázky jedenáct, která se dotazovala, zda se dětem líbí lidové písně byl průměr všech odpovědí neutrální, ale zaujaly mne hodnoty, které udávaly dívky. Dívky dávaly vyšší hodnoty než chlapci. Řekla bych, že je to způsobeno tím, že dívky častěji navštěvují folklorní soubory a také malou motivací ze strany pedagogů a rodičů, kteří s dětmi lidové písně nezpívají, nebo jenom minimálně. Otázka 11 se žáků dotazovala, zda si myslí, že je důležité učit se a zpívat lidové písně. Opět průměr všech hodnot byl 3,205, což ukazuje, že je to slabý průměr. Jak ale vyplynulo z grafu, žáci ve městě prokazují o něco vyšší zájem o lidové písně. Taktéž dívky častěji udávaly, že je důležité zpívat a učit se lidové písně. U otázky číslo 14 žáci odpovídali na to, zda si myslí, že je důležité umět hrát na hudební nástroj. Ve městě a na vesnici nejsou patrné rozdíly. Zajímavé jsou hodnoty u dívek a chlapců. Dívky udávaly vyšší hodnoty. Z toho vyplývá, že dívky mají ke hře na hudební nástroj pozitivnější postoj než chlapci.

Taneční folklor byl třetí oblastí, kde byly zjišťovány názory a rozdíly v postojích žáků. **Rozdíly podle místa navštěvování základní školy nebyly statisticky významné.** H5 (Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než žáci žijící ve městě) nebyla potvrzena. **Statisticky významné rozdíly** se nacházejí **podle pohlaví** respondentů, díky čemuž byla potvrzena H6 (Dívky mají pozitivnější postoj k tanečnímu folkloru než chlapci). U popisné statistiky mne zaujala otázka 15. Průměr všech odpovědí je 2,509. Je zřejmé, že průměr všech odpovědí je pod hodnotou 3, tzn. pod průměrem. Rozdílů si můžeme povšimnout v průměru podle bydliště i podle pohlaví. Ve městě mají pozitivnější postoj k lidovým tancům než na vesnici. Totéž platí od dívkách. Otázka 16, která se zajímala o to, zda se dětem líbí, že má každá obec v regionu svůj vlastní jedinečný tanec. Je zajímavé, že děti, které navštěvují základní školu ve městě udávaly na škále mnohem více kladných hodnot než děti na vesnici. Průměr všech odpovědí na otázku číslo 18 je 3,980. Jsou patrné rozdíly v průměru odpovědí podle místa bydliště i podle pohlaví. Z těchto otázek vyplývá, že děti mají samy povětšinou jen průměrný zájem o tance a celkově taneční folklor, ale jsou si vědomy, nebo by chtěly, aby se tance z regionu, ve kterém žijí uchovaly i pro další generace.

Čtvrtá oblast se týkala **obyčejových tradic. Rozdíly podle místa navštěvování základní školy nebyly statisticky významné.** H7 (Žáci žijící na vesnici mají pozitivnější postoj

k obyčejovým tradicím než žáci žijící ve městě.) tedy nebyla potvrzena. **Statisticky významné rozdíly nebyly nalezeny ani podle pohlaví** respondentů, díky čemuž nebyla potvrzena ani H8 (Dívky mají pozitivnější postoj k obyčejovým tradicím než chlapci).

U výzkumných otázek 5 a 6 byla provedena pouze popisná statistika, nejzajímavější výsledky z těchto oblastí jsou popsány níže.

Výzkumná otázka 5 zjišťovala jaké názory a postoje mají děti k lidovému oděvu (kroji). U otázky 26 dotazníku mně zajímalo, zda by si děti oblékly lidový kroj, kdyby měly danu tu možnost. Odpovědi byly spíše neutrální. Dívky by ale tuto možnost využily častěji než chlapci. Na otázku 27, která se ptala dětí na to, zda by lidé měli udržovat lidové kroje pro další generace vyšel průměr všech odpovědí 4,088. Zajímavé je, že o něco vyšší průměrná hodnota vyšla u dětí z města. Podle výsledků mají tedy větší zájem o udržování krojů děti z města. Dále u dívek vyšel vyšší průměr než u chlapců, což se dalo předpokládat. Na otázku, za se dětem líbí, že má každá obec ve regionu svůj originální kroj (otázka 28) odpovídaly kladněji děti navštěvující školu ve městě a dívky.

Výzkumná otázka číslo 6 zjišťovala, jaké názory a postoje mají děti k folklorním souborům jako formě volnočasové aktivity. Z vyhodnocení této oblasti vyplynulo, že děti si vybírají zájmové činnosti samy. Na otázku 31, zda by děti rády navštěvovaly folklorní soubor (u dětí, které do folklorního souboru chodí, zda jej rády navštěvují) nebyly mezi městem a vesnicí velké rozdíly, ale dívky jednoznačně uváděly více kladných odpovědí. Poslední otázka 33 se ptala na to, zda si děti myslí, že navštěvovat folklorní soubor je ztráta času. Z této otázky vyplynulo, že dívky si to oproti chlapcům rozhodně nemyslí.

Většina vznesených zkoumaných výzkumných otázek měla kladnější odezvu u dívek, v některých případech i velmi výrazně. Celkově můžeme říci, že dívky více inklinují jak ke zpěvu, tanci, hře na hudební nástroje, tak i zájmu o obyčej. Mají také výrazně větší zájem o navštěvování folklorních souborů, jakožto formu volnočasové aktivity. Chlapci, pokud u nich tento zájem vůbec nastane, přicházejí do folklorních souborů bez nátlaku rodičů až mezi 14-18 rokem. Myslím si, že v tomto věku nacházejí teprve svoji identitu a také si uvědomují kořeny své i svých rodičů. Snaží se najít své vlastní zájmy a folklorní soubory jim toto mohou poskytnout.

5 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Výzkum poskytuje informace potřebné ke zlepšení názorů, postojů a vědomostí dětí na Uherskobrodsku o tradiční lidové kultuře.

Na základě tohoto výzkumu mohou školy a dětské folklorní soubory vytvářet způsoby a podmínky, které by pomáhaly dosáhnout lepší osvojení obyčejových tradic, lidových písní, tanců apod.

Na následujících řádcích uvádím vlastní doporučení:

Děti tráví většinu dne ve škole. Myslím si, že je pro zlepšení situace nezbytná spolupráce školy a folklorního souboru. Mám tím na mysli pracovat na společných projektech, přidat nabídku navštěvování dětského folklorního souboru i mezi školní kroužky a družinu. Pokud se pedagog zajímá o folklor a tradice, může děti motivovat i ve výuce.

Dalším důležitým faktorem pro zlepšení situace je školní vzdělávací program, který si každá škola sestavuje sama. Například v hodinách hudební výchovy zařazovat regionální lidové písně. Pedagog by měl se žáky o těchto písních mluvit. Vysvětlit proč a při jaké příležitosti se zpívaly. Dalším vyučovacím předmětem, kde se dá využít například taneční folklor je tělesná výchova. V Maďarsku od roku 1998 funguje Národní základní plán vzdělávání a folklor je zastoupen v různých předmětech na státních školách. Zde se prvních šest let učí lidové tance, později historické tance a následně tance moderní a aerobik. Myslím si, že je důležité zařadit lidové tance z regionu i do výuky tělesné výchovy. Není, podle mého názoru nutné, aby se začínalo hned od prvního stupně, ale spíše na druhém stupni. Střídat v hodinách atletiku, tance, míčové hry. Bohužel ve velké většině základních škol nejsou aprobovaní tělocvikáři, kteří by se touto problematikou mohli zabývat. V rámci výtvarné výchovy lze využít materiály z tradičních řemesel, zdobení kraslic, pletení pomlázky, využít malbu ornamentů a podobně. Nejlépe ve výsledcích dotazníkového šetření lze hodnotit slovesný folklor. Je patrné, že v hodinách českého jazyka se žáci učí rozpoznávat, jaký je rozdíl mezi spisovným jazykem a nářečím a hlavní literární žánry jsou dětem také známy.

Velmi důležitou roli v podpoře a rozvoji folkloru a tradiční lidové kultury by měly sehrát i základní umělecké školy, které by se měly ve své činnosti zaměřit i na podporu této oblasti.

Důležitým poznatkem, který sice nevyplývá z výzkumu, ale osobních zkušeností je nutnost informovat veřejnost o činnosti folklorních souborů, různých folklorních akcích a možnosti zapojení se občanů do činnosti souborů.

Na vysokých školách, se zaměřením na pedagogiku, by bylo vhodné zpracovat metodiku pro práci s dětmi v dětských folklorních souborech.

Velmi důležitou a nezastupitelnou roli v této problematice sehrává rodina. Záleží především na ní, jaký postoj zaujímá k lidové kultuře, zda učí děti zpívat lidové písně, vypráví pohádky nebo pověsti z regionu apod. Na jejich snahu by měl svou činností navazovat pedagog a takto nabyté zkušenosti pak dále rozvíjet folklorní soubor.

Myslím si, že na tuto práci je možné navázat dalšími metodami výzkumu. Například vypracováním projektu, který by byl ověřen experimentální metodou – porovnáním výsledků dvou vybraných skupin dětí.

ZÁVĚR

Tradiční lidová kultura v současnosti bojuje o přízeň lidí všech věkových kategorií. Zejména se lidé, pracující v této oblasti, snaží zaměřit na nejmladší generaci, která bude později jejím nositelem a pokračovatelem v dalším předávání kulturních a národních hodnot na budoucí generace.

Cílem diplomové práce bylo popsat a vyhledat rozdíly v postojích u žáků 5. tříd základních škol na Uherskobrodsku k tradiční lidové kultuře, zejména jejich postoj k folkloru slovesnému, hudebnímu, tanečnímu, obyčejovým tradicím a vztahu k lidovému kroji. Rovněž jejich názor na folklorní soubory.

Teoretická část diplomové práce, která byla rozdělena do dvou stěžejních kapitol, uvedla nejdříve základní poznatky k problematice tradiční lidové kultury, vymezením základních pojmů, rozdělením lidové kultury a péči o ni. V další části se zaměřovala na tradiční lidovou kulturu jako způsob využití volného času.

Praktická část práce byla zaměřena na popis postojů dětí k tradiční lidové kultuře a vyhledávání jejich rozdílů v návaznosti na místo bydliště a pohlaví.

Přínos diplomové práce spočívá zejména ve zjištění současných stavů a postojů mladé generace k tradiční lidové kultuře. Výsledky výzkumu by mohly být přínosné pro dětské folklorní soubory a práci pedagogů na základních, popřípadě i mateřských školách.

V této době globalizace si mnozí lidé stěžují, že jako národ ztrácíme svoji identitu a kulturní specifičnost. V tomto směru mě zaujala slova PhDr. Karla Pavlišťíka CSc., který v jednom televizním pořadu uvedl, že nikdo nás nemůže připravit o naši identitu ani lidovou kulturu, dokud se o ni nepřipravíme sami svojí lhostejností a hloupostí. Dle jeho slov nejlepší ochrana lidové kultury a písní je to, když ji nosíme ve svém srdci, odkud nám ji nikdo nemůže ukrást.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ALLPORT, Gordon W., 1935 cit. podle MUSIL, Jiří V., 2005. *Sociální psychologie*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati. 126 s. ISBN 80-7318-292-0.
- [2] BARTOŠ, František, 1888. Naše děti: jejich život v rodině, mezi sebou a v obci. In: JANEČEK, Petr (ed.). *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum. s. 13-38. ISBN 978-80-7036-315-7.
- [3] BARTOŠ, František, 2006. *Moravský lid: Františka Bartoše Sebrané rozpravy z oboru moravské lidovědy*. Zlín: Krajská knihovna Františka Bartoše ve spolupráci s Muzeem jihovýchodní Moravy. 328 s. ISBN 80-86886-12-3.
- [4] BENEŠ, Bohuslav, 1972. Folklórní tradice a dnešek. In: *Slovácko: Národopisný sborník pro moravskoslovenské pomezí, 1970-71*. Roč. 12-13, s. 23-30.
- [5] BENEŠ, Josef, 1957. *Vývoj lidových krojů na Uherskobrodsku*. Gottwaldov: Krajské muzeum. 22 s.
- [6] BITTNEROVÁ, Dana, 2011. Kultura dětí a dětský folklor. In: JANEČEK, Petr (ed.). *Folklor atomového věku: kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum. s. 13-38. ISBN 978-80-7036-315-7.
- [7] BLAHŮŠEK, Jan (ed.), 2006a. *Identifikace a dokumentace jevů tradiční lidové kultury v České republice*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. 75 s. ISBN 80-86156-77-X.
- [8] BLAHŮŠEK, Jan et al., 2006b. *Slovácký verbuňk: mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. 143 s. ISBN 80-86156-80-X.
- [9] BRENDL, C. Miguel a E. Tory HIGGINS, 1996 cit. podle VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [10] ČESKO. Usnesení č. 11 ze dne 5. ledna 2011 o Konceptu účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015. Dostupné z:

<http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-dedictvi/regionalni-a-narodnostni-kultura/koncepce-a-jine-ustavujici-dokumenty/koncepce-ucinnejsi-pece-o-tradicni-lidovou-kulturu-v-cr-na-leta-2011-az-2015-82426/>

- [11] DVOULETÝ, Michal et al., 2010. *Na paletě krojů: Slovácké slavnosti vína a otevřených památek Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Nadace Děti-kultura-sport. 371 s. ISBN 978-80-254-7930-8.
- [12] EAGLY, Alicia H. a Shelly CHAIKEN, 1998 cit podle Eagly a Chaiken, 1998, cit. podle VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2. přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. 404 s. ISBN 978-80-247-1428-8.
- [13] FROLCOVÁ, Věra, 2001. *Velikonoce v české lidové kultuře: Památce Václava Frolce*. Praha: Vyšehrad. 277 s. ISBN 80-7021-503-8.
- [14] FROLEC, Václav, 1980. *Dítě a tradice lidové kultury*. Brno: Blok. 183 s.
- [15] FROLEC, Václav, 1984. *Prostá krása: Deset kapitol o lidové kultuře v Čechách a na Moravě*. Praha: Vyšehrad. 301 s.
- [16] CHMIEL, Jerzy, 2000. Úloha CIOFF v práci s dětmi. In Krist, Jan. *Folklor pro děti a děti pro folklor*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici. s. 85-87. ISBN 80-86156-36-2.
- [17] Informační centrum Uherské Hradiště, © 2000-2010. Lidové kroje na Slovácku. www.hradiste.cz [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.hradiste.cz/INDEX.PHP?AA=8&BB=12&ID=C>
- [18] JANČÁŘ, Josef et al., 2000. *Lidová kultura na Moravě*. Strážnice: Ústav lidové kultury, Brno: Muzejní a vlastivědná společnost. 373 s. ISBN 80-7275-005-4.
- [19] JANČÁŘ, Josef, 2004a. Dokonalost prostého života: Lidová kultura, folklor a folklorismus. *Dějiny a současnost*. Roč. 26, č. 6, s. 27-31. ISSN 0418-5129.
- [20] JANČÁŘ, Josef, 2004b. Péče o tradice lidové kultury v České republice. *Slovácko*, Roč. 46, s. 349-352.
- [21] JANČÁŘ, Josef, 2007. Droby místních dějin: o folkloru, folklorismu a identitě. *Dějiny a současnost: kulturně historická revue*. Roč. 29, č. 10, s. 18-20. ISSN 0418-5129.

- [22] JANČÁŘ, Josef, 2011. *Proměny Slovácka: lidová kultura – od feudálního poddanství k postmodernímu společenství*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. 142 s. ISBN 978-80-87261-48-4.
- [23] JANDOUREK, Jan, 2001 cit. podle HLADÍK, Jakub, 2006. *Multikulturní výchova: (socializace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. 73 s. ISBN 80-7318-424-9.
- [24] JILÍK, Jiří, 2007. *Záhadná jízda králů*. Brno: MH. 103 s. ISBN 978-80-86720-29-6.
- [25] KAVANOVÁ, Alica a Štefan CHUDÝ, 2005. *Výchova a volný čas: vybrané kapitoly z pedagogiky volného času*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Univerzitní institut, Ústav pedagogických věd, 2005, 156 s. ISBN 80-7318-266-1.
- [26] KRIST, Jan, Lenka LÁZŇOVSKÁ a Zdeněk PŠENICA, © 2008-02-12. Škola folklorních tradic. In: *Národní ústav lidové kultury* [online]. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://www.nulk.cz/Informace.aspx?sid=181&em=4>
- [27] KUKAL, Petr, 2005. *Říkejme si přísloví: náměty pro využití přísloví a říkanek k rozvoji myšlení dětí od 4 do 8 let*. Praha: Portál. 135 s. ISBN 80-7178-953-4.
- [28] Lidové kroje. *Lidové tradice a řemesla Uherský Ostroh* [online]. [2012] [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.lidove-kroje.cz/>
- [29] Malovaný kraj, Záhorské muzeum. Krajina a kraj. *Folklor a tradice* [online]. [2012] [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.folkloratradice.cz/cs/lidovy-kroj-zahori/krajina-a-kroj>
- [30] MUSIL, Jiří, 2000. K významu tradic v rodinné výchově. In Krist, Jan. *Folklor pro děti a děti pro folklor*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici. s. 85-87. ISBN 80-86156-36-2.
- [31] NAKONEČNÝ, Milan, 1997. *Encyklopedie obecné psychologie*. 2. rozš. vyd. Praha: Academia. 437 s. ISBN 80-200-0625-7.
- [32] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. 2 rozš. a přeprac. vyd. Praha: Academia. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9.

- [33] Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12. Mezinárodní folklorní festival: Mezinárodní folklorní festival – Strážnice. *Národní ústav lidové kultury* [online]. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://nulc.cz/Informace.aspx?sid=387&em=11>
- [34] Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12. Obyčeje, oslavy a slavnosti různých sociálních skupin. *Lidovakultura.cz* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=87>
- [35] Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12. Májové obyčeje. *Lidovakultura.cz* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=91>
- [36] Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12. Kalendářní obyčeje. *Lidovakultura.cz* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=85>
- [37] Národní ústav lidové kultury, © 2008-02-12. Obyčejové tradice. *Lidovakultura.cz* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.lidovakultura.cz/page.aspx?pid=84>
- [38] Informační centrum Uherské Hradiště, © 2000-2010. Lidové kroje na Slovácku. www.hradiste.cz [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.hradiste.cz/INDEX.PHP?AA=8&BB=12&ID=C>
- [39] NAVRÁTILOVÁ, Alexandra, 2011. Obyčej. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 77-78. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [40] ONDRA, Vlastimil, © 2013. MYŠLENKA Siločár. In: *Siločáry duše dítěte: jsou rozvíjením pohledů na vedení dětského folklorního souboru ve 21. století* [online]. [cit. 2013-03-01]. Dostupné z: <http://silocary.nivnicka.cz/myslenka-silocar.p12.html>
- [41] PAVELČÍK, Jan, 1959. Mařena a letečko na Uherskobrodsku. *Slovácko*, Roč. 1, č. 4, s. 27-30.
- [42] PÁVKOVÁ, Jiřina et al., 2002. *Pedagogika volného času: teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál. 231 s. ISBN 80-7178-711-6.

- [43] PECHÁČEK, Stanislav, 2010. *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum. 317 s. ISBN 978-80-246-1830-2.
- [44] POLÁKOVÁ, Zdeňka et al., 2010. *Inspiration muzejní pedagogiky 1: Dětské muzeum – Centrum muzejní pedagogiky, Moravské zemské muzeum*. Brno: Moravské zemské muzeum. 190 s. ISBN 978-80-7028-361-5.
- [45] POPELKA, Pavel, 2011. *Od věnečku k obálence: aneb, Co všechno kdysi znamenala svatba na Uherskobrodsku a Moravských Kopicích*. Uherský Brod: Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě. 424 s. Názvy DVD: Svatba z obcí Strání a Vlčnov, Svatba z obcí Újezdec a Těšov. ISBN 978-80-904525-1-0.
- [46] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- [47] SCHAUEROVÁ, Alena a kol., 1999. *Ke kořenům domova: tradice lidové kultury, rodina, škola, folklorní soubor*. Strážnice: Ústav lidové kultury. 110 s. ISBN 80-86156-28-1.
- [48] SCHAUEROVÁ, Alena, 2000. *Ke kořenům domova: zpráva z výzkumu*. In Krist, Jan. *Folklor pro děti a děti pro folklor*. Strážnice: Ústav lidové kultury ve Strážnici. s. 85-87. ISBN 80-86156-36-2.
- [49] SOUKUP, Václav, 2011. *Kultura*. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 45-47. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [50] STAVĚLOVÁ, Daniela, 2011. *Lidový tanec*. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 62-64. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [51] ŠIMKOVÁ, Svatava, © 04. 03. 2011. *Folklor žije!* In: *Metodický portál RVP* [online]. [cit. 2013-03-02]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/N/11163/FOLKLOR-ZIJE.html/>
- [52] ŠOTTNEROVÁ, Dagmar, 2004. *Velikonoce: původ, zvyky, hry, pohádky, návody a náměty*. Olomouc: Rubico. 125 s. ISBN 80-7346-018-1.

- [53] TYLLNER, Lubomír, 2011. Folklor. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 31-32. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [54] TYLLNER, Lubomír, 2011. Folkloristika. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 33-34. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [55] TYLLNER, Lubomír, 2011. Lidová kultura. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury, s. 56-57. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [56] UHEREK, Zdeněk, 2011. Etnografie. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 22-24. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [57] UHEREK, Zdeněk, 2011. Etnologie. In: Národní ústav lidové kultury. *Malý etnologický slovník*. Strážnice: Národní ústav lidové kultury. s. 25-27. ISBN 978-80-87261-70-5.
- [58] VÁGNEROVÁ, Marie, 2010. *Základy psychologie*. Praha: Karolinum. 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.
- [59] VÁŽANSKÝ, Mojmír a Vladimír, SMÉKAL, 1995. *Základy pedagogiky volného času*. Brno: Paido. 176 s. ISBN 80-901737-9-9.
- [60] WOITSCH, Jiří, 2008. *Etnologie: Prameny paměti: Kapitoly o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe* [online]. Praha: Katedra dějin a didaktiky dějepisu PedF UK [cit. 2013-03-01]. 57 s. Dostupné z: <http://www.historickededictvi.cz/files/u4/etnologie2008web.pdf>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.	a podobně
tzv.	takzvaný
tzn.	to znamená
např.	například
aj.	a jiné
UNESCO	Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
atp.	a tak podobně
Tj.	tj.
atd.	a tak dále
cca	přibližně
OSN	Organizace spojených národů
NÚLK	Národní ústav lidové kultury
CIOFF	Mezinárodní rada organizátorů folklorních festivalů a lidového umění
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
cit.	citováno
s.	Strana

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Část dotazníku – verze 1	66
Obrázek 2 Část dotazníku – verze 2	66

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Názory žáků na pohádky.....	67
Tabulka 2 Názory žáků na pověsti.....	68
Tabulka 3 Názory žáků na povídky ze života.....	69
Tabulka 4 Názory žáků na přísloví.....	70
Tabulka 5 Názory žáků na pranostiky.....	70
Tabulka 6 Názory žáků na hádanky.....	71
Tabulka 7 Názory žáků na lidové divadlo.....	72
Tabulka 8 Názory žáků na dětská říkadla.....	73
Tabulka 9 Názory žáků na rozpočítadla.....	75
Tabulka 10 Názory žáků na lidové písně.....	75
Tabulka 11 Názory žáků na zpívání lidových písní.....	76
Tabulka 12 Názory žáků na hru na hudební nástroj.....	78
Tabulka 13 Názory žáků na cimbálové muziky jako hudební žánr.....	79
Tabulka 14 Názory žáků na hru na hudební nástroj.....	79
Tabulka 15 Názory žáků na lidové tance.....	80
Tabulka 16 Názory žáků na lidové tance v regionu.....	82
Tabulka 17 Názory žáků na tanec verbuňk.....	83
Tabulka 18 Názory dětí na uchovávání lidových tanců v regionu.....	83
Tabulka 19 Názory dětí na Velikonoce.....	84
Tabulka 20 Názory dětí na slavení hodů.....	84
Tabulka 21 Názor žáků na fašank (masopust).....	85
Tabulka 22 Názory žáků na prosincovou obchůzku Mikuláše, čertů a andělů.....	85
Tabulka 23 Názory žáků na Vánoce.....	85
Tabulka 24 Názory žáků na folklorní akce, které se pořádají v regionu.....	86
Tabulka 25 Názory žáků na folklorní akce, které se pořádají v jiných obcích.....	86
Tabulka 26 Názory žáků na možnost obléknout si lidový kroj.....	87
Tabulka 27 Názory žáků na udržování lidových krojů pro další generace.....	88
Tabulka 28 Názor žáků na kroje v regionu.....	88
Tabulka 29 Názor žáků na pořízení vlastního lidového kroje.....	88
Tabulka 30 Názory žáků na zájmové aktivity.....	90
Tabulka 31 Názory žáků na navštěvování folklorního souboru.....	91

Tabulka 32 Názory žáků na působení folklorních souborů	92
Tabulka 33 Názory žáků na funkci folklorních souborů.....	93
Tabulka 34 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u žáků na vesnici a ve městě.....	94
Tabulka 35 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u dívek a chlapců	95
Tabulka 36 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u žáků na vesnici a ve městě.....	96
Tabulka 37 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u dívek a chlapců	97
Tabulka 38 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u žáků na vesnici a ve městě	98
Tabulka 39 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u dívek a chlapců.....	99
Tabulka 40 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u žáků na vesnici a ve městě	100
Tabulka 41 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u dívek a chlapců.....	101

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Charakteristika vzorku – pohlaví.....	63
Graf 2 Charakteristika vzorku – škola	63
Graf 3 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na pohádky.....	68
Graf 4 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na povídky ze života	69
Graf 5 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na pranostiky.....	71
Graf 6 Názory žáků ve městě a na vesnici na hádanky	72
Graf 7 Rozdíly v názorech žáků ve městě a na vesnici na lidové divadlo	73
Graf 8 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na dětská říkadla	74
Graf 9 Rozdíly v názorech žáků ve městě a na vesnici na dětská říkadla.....	74
Graf 10 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na lidovou píseň.....	76
Graf 11 Rozdíly v názorech žáků ve městě a na vesnici na zpívání lidových písní	77
Graf 12 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na zpívání lidových písní.....	77
Graf 13 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na hru na hudební nástroj.....	78
Graf 14 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na hru na hudební nástroj.....	80
Graf 15 Rozdíly v názorech žáků z vesnice a města na lidové tance.....	81
Graf 16 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na hru na lidové tance	81
Graf 17 Rozdíly v názorech žáků z vesnice a města na lidové tance v regionu	82
Graf 18 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na možnost obléknout si lidový kroj.....	87
Graf 19 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na pořízení vlastního lidového kroje	89
Graf 20 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na zájmové aktivity.....	91
Graf 21 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na navštěvování folklorního souboru	92
Graf 22 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na působení folklorních souborů	93
Graf 23 Rozdíly v názorech dívek a chlapců na funkci folklorních souborů.....	94
Graf 24 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u žáků na vesnici a ve městě.....	95
Graf 25 Rozdíly v oblasti slovesného folkloru u dívek a chlapců	96
Graf 26 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u žáků na vesnici a ve městě.....	97
Graf 27 Rozdíly v oblasti hudebního folkloru u dívek a chlapců	98
Graf 28 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u žáků na vesnici a ve městě	99
Graf 29 Rozdíly v oblasti tanečního folkloru u dívek a chlapců	100
Graf 30 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u žáků na vesnici a ve městě	101
Graf 31 Rozdíly v oblasti obyčejových tradic u dívek a chlapců.....	102

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI – Dotazník

Příloha PII – Kroje na Uherskobrodsku

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

DOTAZNÍK

Milý studente/studentko,
chtěla bych Tě požádat o vyplnění níže uvedeného dotazníku. Jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a tento dotazník je podkladem pro moji diplomovou práci. Budu tedy ráda, když vyplníš dotazník zodpovědně a pravdivě. V případě jakýchkoliv dotazů se na mě neváhej obrátit.

Děkuji
Bc. Taťána Milošová

Instrukce pro vyplnění:

- U každé otázky zaškrtni pouze jednu odpověď křížkem (X).
- Pokud chceš změnit odpověď, zakřížkuj svoji novou odpověď a také ji zakroužkuj, abych věděla, že je to tvá poslední odpověď.

Věk: **Třída:** **Pohlaví:** dívka x chlapec

Přestěhoval/a ses v posledním roce? ANO - NE

Navštěvuješ folklorní soubor/kroužek? ANO - NE

1. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Mám rád/a pohádky.					
Mám rád/a různé pověsti, které se týkají našeho kraje.					
Rád/a poslouchám povídky ze života.					
Mám rád/a přísloví.					
Rád/a poslouchám pranostiky.					
Mám rád/a hádanky.					
Líbí se mi divadlo (loutkové, obchůzkové).					
Mám rád/a dětská říkadla.					
Mám rád/a rozpočítadla.					

2. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Lidové písně se mi líbí .					
Myslím si, že je důležité učit se zpívat lidové písničky.					
Líbí se mi hra na hudební nástroj (housle, kontrabas, cimbál, viola, klarinet).					
Cimbálové muziky patří mezi moje nejoblíbenější hudební žánry.					
Myslím si, že je důležité umět hrát na hudební nástroj.					

3. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Lidové tance patří mezi moje nejoblíbenější tance.					
Líbí se mi , že každá obec/město v našem regionu má svůj vlastní tanec.					
Líbí se mi , když kluci nebo dospělí muži tancují verbuňk.					
Myslím si, že je důležité uchovávat tance, které patří k našemu regionu.					

4. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Mám rád/a Velikonoce.					
Líbí se mi každoroční slavení hodů u nás na vesnici/ve městě.					
Fašank (obchůzka maškar) patří mezi moje nejoblíbenější tradice.					

Líbí se mi prosincová obchůzka Mikuláše, čertů a andělů.					
Vánoce patří mezi moje nejoblíbenější tradice.					
Rád/a navštěvuji folklorní akce, které se pořádají u nás ve městě/v obci.					
Rád/a navštěvuji folklorní akce, které se konají v jiných obcích/městech (např. Slavnosti vína v Uherském Hradišti, akce ve Strážnickém skanzenu apod.)					

5. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Kdybych měl/a možnost obléknout si lidový kroj, využil/a bych toho.					
Lidé by měli udržovat lidové kroje pro další generace.					
Líbí se mi, že každá obec v našem regionu má svůj originální kroj.					
V budoucnu bych si chtěl/a pořídit vlastní lidový kroj.					

6. Do jaké míry souhlasíte nebo nesouhlasíte s následujícími výroky?

	Naprosto souhlasím	Souhlasím	Nevím	Nesouhlasím	Naprosto nesouhlasím
Kroužky (zájmové aktivity), které navštěvuji, si volím sám/sama.					
Rád/a bych chodil(a) /chodím do folklorního souboru.					
Myslím, že se toho dá ve folklorním kroužku mnoho naučit.					
Myslím si, že navštěvovat folklorní soubor je ztráta času.					

PŘÍLOHA P II: KROJE NA UHERSKOBRODSKU

Ukázka typů krojů, které se nosí na Uherskobrodsku (Informační centrum Uherské Hradiště, © 2000-2010).

Uherskobrodský typ kroje: Uherský Brod, Havřice, Maršov, Nezdenice, Pašovice, Polichno, Praktice, Rudice, Šumice, Těšov, Újezdec u Luhačovic, Zlámanec

Hradčovský typ kroje: Drslavice, Hradčovice, Lhotka, Veletiny

Vlčnovský typ kroje: Vlčnov

Nivnický typ kroje: Boršice u Blatnice, Dolní Němčí, Horní Němčí, Korytná, Nivnice, Slavkov

Bánovský typ kroje: Bánov, Bystřice pod Lopeníkem, Suchá Loz

Straňanský typ kroje: Strání

Březovský typ kroje: Březová, Lopeník, Olšovec

